भूमि समस्या समाधान आयोग
वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन
(आर्थिक वर्ष २०८१/०८२)

भूमि समस्या समाधान आयोग
ताहाचल, काठमाडौं

PAF

नेपाल सरकार
भूमि समस्या समाधान आयोग
ताहाचल, काठमाडौं

वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन तयारी समिति

सदस्य श्री गोवर्द्धन कोली - संयोजक
सदस्य श्री आरती भण्डारी - सदस्य
प्रमुख नापी अधिकृत श्री महेश्वर कार्की - सदस्य
नापी अधिकृत श्री शिव भण्डारी - सदस्य
नापी अधिकृत श्री अनिष क्षेत्री - सदस्य

प्रकाशकः- भूमि समस्या समाधान आयोग, ताहाचल, काठमाडौं
फोन नं. ०१-५३१३९३२
इमेलः info@lirc.gov.np
वेव साइटः www.lirc.gov.np
प्रकाशन मितिः- २०८२ श्रावण १८

PAF

नेपाल सरकार
भूमि समस्या समाधान आयोग
ताहाचल, काठमाडौं

भनाइ

विगत लामो समय देखि नेपालमा भूमिहीन दलित, भूमिहीन सुकुम्बासी र अव्यवस्थित बसोबासीहरूको व्यवस्थापन प्रमुख सवालको रूपमा रहेको छ। भूमिमा रहेको अनौपचारिक भूसम्बन्धका कारण भूमिको ठुलो हिस्सा भूमि र राजस्व प्रशासनको दायरामा आउन सकेको छैन। नेपालको संविधानको धारा ३७ मा रहेको आवासको हक, धारा ४० को उपधारा (५) मा रहेको राज्यले भूमिहीन दलितलाई कानून वमोजिम एकपटक जमिन उपलब्ध गराउनु पर्ने व्यवस्था, सोही उपधारा (६) मा रहेको राज्यले आवास विहीन दलितलाई कानून बमोजिम बसोबासको व्यवस्था गर्नेछ भन्ने व्यवस्था, धारा ४२ मा रहेको सामाजिक न्याय सम्बन्धी हक, धारा ५१(ङ) मा रहेको वैज्ञानिक भूमिसुधार लागू गर्ने निति, सोही धाराको खण्ड (ञ) को देहाय (६) मा मुक्त कमैया, कम्हलरी, हरवा, चरवा, हलिया, भूमिहीन, सुकुम्बासीहरूको पहिचान गरी बसोबासको लागि घर घडेरीसमेतको व्यवस्था गर्ने नीति कार्यान्वयनको लागि भूमि सम्बन्धी ऐन, २०२१ मा आठौं संशोधन गरिएको हो।

भूमिहीन दलित, भूमिहीन सुकुम्बासी र अव्यवस्थित बसोबासीको व्यवस्थापन गर्न ऐनको दफा ५२क, ५२ख र ५२ग को व्यवस्था गरि राज्यका नीति कार्यान्वयन गर्ने विषयलाई सम्बोधन गर्न भूमि सम्बन्धी ऐन, २०२१ (आठौं संशोधन) ले विशेष व्यवस्था गरेबमोजिम नेपाल सरकार (मन्त्रिपरिषद्) को निर्णयबाट भूमि समस्या समाधान आयोग गठन आदेश, २०८१ स्वीकृत गरी मिति २०८१ कार्तिक १४ गतेदेखि भूमि समस्या समाधान आयोग गठन भई आयोगले कार्य गरिरहेको छ । यसै सन्दर्भमा २०८२ असार मसान्तसम्ममा भूमि समस्या समाधान आयोगले गरेका निर्णय, तिनको कार्यान्वयनको अवस्था तथा आयोगले सम्पादन गर्नुपर्ने कार्यलाइ संक्षिप्त रुपमा यो प्रतिवेदनमा समेट्न खोजिएको छ ।

भूमिहीन दलित, भूमिहीन सुकुम्बासी र अव्यवस्थित बसोबासीको व्यवस्थापन तथा विगतका आयोग, समिति वा कार्यदलका बाँकी काम सम्पन्न गरी भूमि र आवासको अधिकारमा सबैको पहुँच र स्वामित्व स्थापित गराई देशबाट भूमिहीनताको अन्त्य गर्ने कार्यलाई साकार रूप प्रदान गर्न आयोगले गतिशीलताका साथ कार्यप्रक्रिया सञ्चालन गरिरहेको अवस्था छ ।

भूमि समस्या समाधान आयोगले आ.व. २०८१/०८२ मा सम्पादन गरेका मुख्य-मुख्य कामकारबाहीहरू ४ वटा परिच्छेदमा विभाजन गरी समेटिएको प्रस्तुत वार्षिक प्रतिवेदनको सफ्टकपी सरोकारवाला सवैको जानकारीका लागि आयोगको वेबसाइट www.lirc.gov.np मा पनि राखिएको छ।

यो प्रतिवेदन तयार पार्ने कार्यमा सहयोग पुर्‍याउनुहुने भूमि व्यवस्था, सहकारी तथा गरिबी निवारण मन्त्रालय, नापी विभाग, सबै जिल्लाका नापी र मालपोत कार्यालयहरू, प्रदेश सरकारहरू, आयोगका जिल्ला समितिहरू, स्थानीय तहहरू तथा भूमि समस्या समाधान आयोगका पदाधिकारीज्यूहरू, आयोगका कर्मचारीहरूलगायत सरोकारवाला सबैमा हार्दिक आभार एवं धन्यवाद व्यक्त गर्दछु ।

हरि प्रसाद रिजाल
अध्यक्ष

PAF

नेपाल सरकार
भूमि समस्या समाधान आयोग
ताहाचल, काठमाडौं

भनाइ

नेपालका लागि भूमि मुख्य उत्पादनको साधन र पुँजी निर्माणको स्रोत हो ।यो आम जनताको जीवन र जीविकाको आधार हो ।भूमि प्रकृतिप्रदत सम्पदा भएकोले यसमाथि मुलुकका सवै नागरिकहरुको नैसर्गिक अधिकार रहेको हुन्छ ।परन्तु आजपनि लाखौं नेपाली नागरिकहरुका लागि यो देश त आफ्नो छ तर आफुले टेकेको भूमि, आफुले जोतेको खेतबारी तथा आफुले बनाएको छाप्रो वा घर आफ्नो हुन नसक्दा सिंगो जीवन उत्पीडनमा गुज्रिएको छ। त्यसैले विगत लामो समयदेखि समस्या समाधानका प्रयास गरेपनि हाल सम्म भूमिहीन दलित, भूमिहीन सुकुम्बासी र अव्यवस्थित बसोबासीहरूको व्यवस्थापन प्रमुख सवालको रूपमा रहेको छ। भूमिमा रहेको अनौपचारिक भूसम्बन्धका कारण भूमिको ठुलो हिस्सा भूमि र राजस्व प्रशासनको दायरामा आउन सकेको छैन।

भूमि सम्बन्धी ऐन, २०२१ माघ २८ गते आठौ संशोधन गरि भूमिहीन दलित, भूमिहीन सुकुम्बासी र अव्यवस्थित बसोबासीको व्यवस्थापन गर्न ऐनको दफा ५२क, ५२ख र ५२ग को व्यवस्था गरेबमोजिम नेपाल सरकार (मन्त्रिपरिषद्) को निर्णयबाट मिति २०७७ वैशाख १ गते भूमि सम्बन्धि समस्या समाधान आयोग गठन आदेश, मिति २०७८ भदौ २५ गते राष्ट्रिय भूमि आयोग गठन आदेश र मिति २०८१ आश्विन १४ गते भूमि समस्या समाधान आयोग गठन आदेश स्वीकृत गरी मिति २०८१ कार्तिक १४ गतेदेखि भूमि समस्या समाधान आयोग गठन भई आयोगले ऐन बमोजिम यस अघि गठन भएका २ वटा आयोगहरुले गरेका कार्यहरुको पनि स्वामित्व ग्रहण गरि आफ्नो कार्य प्रारम्भ गरिरहेको छ । भूमिहीन दलित, भूमिहीन सुकुम्बासी र अव्यवस्थित बसोबासीको व्यवस्थापन तथा विगतका आयोग, समिति वा कार्यदलका बाँकी काम सम्पन्न गरी भूमि र आवासको अधिकारमा सवैको पहुँच र स्वामित्व स्थापित गराई देशबाट भूमिहीनताको अन्त्य गर्ने राष्ट्रिय अभियानलाइ आयोगले गतिशीलताका साथ सञ्चालन गरिरहेको अवस्था छ ।

भूमि समस्या समाधान आयोगले आ.व. २०८१/०८२ मा सम्पादन गरेका मुख्य-मुख्य कामकारबाहीहरू समेटिएको यो प्रस्तुत वार्षिक प्रतिवेदन मार्फत आयोगले हालसम्म गरेका कार्यप्रगतीका जानकारी सहित यस कार्यमा सहयोग पुर्‍याउनुहुने भूमि व्यवस्था, सहकारी तथा गरिबी निवारण मन्त्रालय, नापी विभाग, जिल्लाका नापी कार्यालयहरू र जिल्ला मालपोत कार्यालयहरू, प्रदेश सरकारहरू, आयोगका जिल्ला समितिहरू, स्थानीय तहहरू तथा भूमि समस्या समाधान आयोगका पदाधिकारीज्यूहरू, आयोगका कर्मचारीहरूलगायत सबैमा हार्दिक आभार एवं धन्यवाद व्यक्त गर्दै सबैले भूमिहीनताको यस राष्ट्रिय अभियानमा साथ सहयोग र समन्वयका लागि समेत हार्दिक अपिल गर्दछु ।

सनत कुमार कार्कि
उपाध्यक्ष

नेपाल सरकार
भूमि समस्या समाधान आयोग
ताहाचल, काठमाडौं

विषय सूची

पेज नं

परिच्छेद -१ प्रारम्भिक

१.१ पृष्ठभूमि

१.२ आयोगसँग सम्बन्धित मुख्यमुख्य कानुनहरू

१.३ आयोगको मूल जिम्मेवारी

१.४ आयोगको संरचना

१.५ जिल्ला समितिको संरचना

१.६ आयोगको काम, कर्तव्य र अधिकार

१.७ भूमिहीन दलित, भूमिहीन सुकुम्बासी र अव्यवस्थित बसोबासीहरुलाइ जग्गा उपलब्ध गराइ व्यवस्थापन गर्ने तहगत प्रक्रियाहरु

परिच्छेद -२ आयोगको कार्ययोजना तर्जुमा

२.२ वार्षिक कार्ययोजना

२.३ आयोगको आगामी रणनीति

(८२/८३ को कार्ययोजना??)

२.४ आयोगले अबलम्बन गर्ने कार्य प्रक्रिया

२.५ कार्यविधि तर्जुमा र स्वीकृति

२.६ कार्य सहमति पत्रमा हस्ताक्षर, लगत संकलनको सूचना प्रकाशन, लगत संकलन र प्रणालीमा प्रविष्टिको अवस्था

२.६.१ कार्य सहमति पत्रमा हस्ताक्षर भएका स्थानीय तहहरू

२.६.२ लगत संकलनको सूचना प्रकाशन

२.६.३ भूमि समस्या समाधान आयोगको सूचना प्रणाली (NALCIS) मा स्थानीय तहद्वारा भएको लगत प्रविष्टिको अवस्था

२.७ विगतका आयोग, समिति र कार्यदलबाट सम्पन्न हुन बाँकी (अधुरा) कामको विवरण

२.७.१. जग्गा दर्ता समितिहरूको विवरण

२.७.२. आयोगले ३५ दिने सूचना प्रकाशन गरे अनुसार विगतका आयोगबाट अधुरा रही पेस भएका निवेदन संख्या विवरण

२.७.३ जग्गा दर्ता समितिको बाँकी काम

२.७.४ आयोगबाट आ.व. २०८१/८२ मा भएका अधुरा कार्य सम्पादनसम्बन्धी विवरण

२.८ आयोगबाट भूमिहीन दलित, भूमिहीन सुकुम्बासीलाई आ.व. २०८१/८२ मा वितरण भएको जग्गाधनी दर्ता प्रमाणपुर्जा (लालपुर्जा) सम्बन्धी विवरण

२.९ हालसम्म भएका उपलब्धि

(क) नीति तथा कार्यक्रम

(ख) आ.व. २०८१/८२ पुँजीगत खर्च अनुसार भएको प्रगति विवरण

(ग) आ.व. २०८१/८२ चालु खर्चअनुसार भएको प्रगति विवरण

(घ) नीतिगत कार्यक्रमहरूको भौतिक प्रगति प्रतिशत अनुसारको संख्यात्मक विवरण

नेपाल सरकार
भूमि समस्या समाधान आयोग
ताहाचल, काठमाडौं

(ङ) प्रगति स्थिति

२.१० चालु आ.व. २०८१/८२ मा यस आयोगका पदाधिकारी तथा कर्मचारीहरूबाट भएको अनुगमन निरीक्षणको विवरण

२.११ क्षमता विकास तथा अभिमुखीकरण सम्बन्धमा भएका कार्यहरू

२.१२ आर्थिक वर्ष २०८१/२०८२ को वार्षिक समीक्षा गोष्ठी

परिच्छेद -३ आयोगको संस्थागत क्षमता सुदृढीकरणको अवस्था

३.१ लगत प्रविष्टी, वर्गीकरण, दस्तुर निर्धारण, पुर्जा/स्रेस्ता/नक्सा सम्बन्धी प्रणाली निर्माण

३.२ वेबसाइट निर्माण

३.३ **NALCIS**

३.४ आयोगको सङ्गठन संरचना र शाखागत कार्य विवरण

३.५ प्रकाशन

३.६ गुनासो व्यवस्थापन

परिच्छेद -४ विविध

४.१ आयोगको बैठक संख्या र निर्णय

४.२ आयोगका पदाधिकारी र कर्मचारीको विवरण

४.३ जग्गाधनी दर्ता प्रमाणपुर्जा वितरणका केही झलकहरू

नेपाल सरकार
भूमि समस्या समाधान आयोग
ताहाचल, काठमाडौं

परिच्छेद १
प्रारम्भिक

१.१ पृष्ठभूमि

भूमि प्रकृतिप्रदत्त सम्पदा हो। यो मानवजातिका लागि गास, बास, कपासजस्ता जीवनका आधारभूत आवश्यकता पूरा गर्ने मुख्य स्रोत हो। कृषिप्रधान देश नेपालका लागि भूमि मुख्य उत्पादनको साधन हो। यो कृषि तथा खाद्य उत्पादन, उद्योगधन्दा कलकारखानाका विभिन्न कच्चा पदार्थ उत्पादनका साथै मानव जीवन र जीविकाका अधिकांश दैनिक क्रियाकलापहरूको मुख्य थलो हुनुका साथै सांस्कृतिक पहिचान र समृद्धिको आधार पनि हो। यसर्थ, भूमि मानव जीवनको अभिन्न हिस्सा हो।

नेपालको संविधानमा प्रत्येक नागरिकलाई खाद्यसम्बन्धी हक, आवासको हक, कानुनको अधीनमा रही सम्पत्ति आर्जन गर्ने, भोग गर्ने, बेचबिखन गर्ने, व्यावसायिक लाभ प्राप्त गर्ने र सम्पत्तिको अन्य कारोबार गर्ने सम्पत्तिको हक; प्रत्येक किसानलाई कानुनबमोजिम कृषि कार्यका लागि भूमिमा पहुँच, अनुपस्थित भू-स्वामित्वलाई निरुत्साहित गर्दै जग्गाको चक्लाबन्दी गरी उत्पादन र उत्पादकत्व वृद्धि, भूमिमा रहेको दोहोरो स्वामित्व अन्त्य गर्दै किसानको हितलाई ध्यानमा राखी वैज्ञानिक भूमिसुधार गर्ने, भूमिको उत्पादनशीलता, प्रकृति तथा वातावरणीय सन्तुलनसमेतका आधारमा समुचित उपयोग गर्ने; अव्यवस्थित बसोबासलाई व्यवस्थापन गर्ने तथा योजनाबद्ध र व्यवस्थित बस्ती विकास गर्ने; मुक्त कमैया, कमलरी, हरवा-चरवा, हलिया पहिचान गरी बसोबासका लागि घर, घडेरी तथा जीविकोपार्जनका लागि कृषियोग्य जमिन उपलब्ध गराउने संवैधानिक व्यवस्था छ। तिनलाई लागु गर्न भूमि सम्बन्धी ऐन, २०२१ मा आवश्यक संशोधन गरिएको छ। नेपालको संविधान र कानुनी व्यवस्थाबमोजिमका हक र अधिकारलाई कार्यान्वयन गर्न भूउपयोग ऐनका आधारमा उपलब्ध भूमिको वैज्ञानिक र महत्तम उपयोग गर्न, भूमिको बहुआयामिक व्यवस्थापन गर्न र भूमि प्रशासनलाई जनमुखी बनाई आम जनताको सहज र सरल पहुँचसहितको सुशासन कायम गर्नु राज्यको दायित्व हो।

सोही दायित्वलाई कार्यान्वयन गर्ने सम्बन्धमा भूमिहीन दलित, भूमिहीन सुकुम्बासीलाई जग्गा उपलब्ध गराउने तथा अव्यवस्थित बसोबासीलाई व्यवस्थापन गर्ने प्रयोजनका लागि भूमि सम्बन्धी ऐन, २०२१ को दफा ५२क.को उपदफा (३) र ५२ख.को उपदफा (६) बमोजिम नेपाल सरकारबाट २०८१ आश्विन १४ गते गठन आदेश जारी गरी भूमि समस्या समाधान आयोगको गठन भएको हो।

दूरदृष्टिः

आम नेपाली नागरिकको आवास र भूमिमाथिको पहुँच तथा अधिकारसहितको खाद्यसम्प्रभु, समतामूलक, समुन्नत र समृद्ध नेपाल।

ध्येयः

भूमिहीन दलित, भूमिहीन सुकुम्बासी र अव्यवस्थित बसोबासीको आवास तथा भूमिमाथिको पहुँच र स्वामित्व स्थापित गराई देशबाट भूमिहीनताको अन्त्य, भूमिको महत्तम उपयोग र जनमुखी एवं न्यायपूर्ण भूमि व्यवस्था स्थापित गर्न योगदान गर्ने।

उद्देश्यः

१. भूमिहीन दलित, भूमिहीन सुकुम्बासी र अव्यवस्थित बसोबासीहरूको पहिचान, प्रमाणीकरण र अभिलेखीकरण गर्ने/गराउने।
२. आवश्यक कार्ययोजना, मापदण्ड, कार्यविधि, कार्यतालिका र प्रणालीहरू तय गरी भूमिहीन दलित, भूमिहीन सुकुम्बासी र अव्यवस्थित बसोबासीहरूको आवास र भूमिमाथिको पहुँच र अधिकार स्थापित गराई देशबाट भूमिहीनता र भूमिमा आधारित शोषण एवम् विभेदको अन्त्य गर्ने।
३. कृषि पेशामा संलग्न भूमिहीन दलित, भूमिहीन सुकुम्बासी तथा अव्यवस्थित बसोबासीलाई स्वामित्वसहित कृषिका लागि जमिन उपलब्ध गराउने। भूमिलाई उत्पादनको साधनका रूपमा स्थापित गराई उपलब्ध भूमिको वैज्ञानिक तथा महत्तम उपयोग गरी भूमिमाथि पहुँच र स्वामित्व प्राप्त गरेका किसानहरूको जीवनस्तर माथि उकास्न सहयोग गर्ने।
४. जोखिमयुक्त वा कानुनले निषेध गरेका स्थानहरूमा बसोबास गर्दै आएका वास्तविक भूमिहीन दलित र भूमिहीन सुकुम्बासीहरूलाई योजनाबद्ध ढंगले स्थानान्तरण गर्ने।
५. विगतका आयोग र समितिहरूका अधुरा कार्यहरू सम्पन्न गर्न आवश्यक कार्यविधि बनाई कार्यान्वयन गर्ने।
६. आयोगका कार्यहरू सम्पादन गर्दा स्थानीय तह, प्रदेश सरकार र नेपाल सरकारसँग आवश्यक सम्पर्क, समन्वय र सहकार्य गर्ने।
७. आयोगको गठन आदेशमा उल्लेखित काम, कर्तव्य र अधिकारका साथै नेपाल सरकारले तोकेका अन्य कार्यहरूमार्फत भूमिसम्बन्धी बहुआयामिक समस्याहरूलाई दीर्घकालीन रूपले समाधान गर्न योगदान गर्ने।

PAF

नेपाल सरकार
भूमि समस्या समाधान आयोग
ताहाचल, काठमाडौं

मूल्य मान्यता

१. निष्पक्षता
२. पारदर्शिता
३. जवाफदेहिता
४. समन्वय र सहकार्य
५. जनमुखी, इमानदार र मितव्ययी कार्यसम्पादन
६. समावेशी तथा सहभागितामूलक लोकतान्त्रिक अभ्यास
७. सामाजिक न्याय र उत्पादकत्व वृद्धि

१.२ आयोगसँग सम्बन्धित मुख्य-मुख्य कानुनहरू

- नेपालको संविधान
  - धारा २५, सम्पत्तिको हक
  - धारा ३६, खाद्यसम्बन्धी हक
  - धारा ३७, आवासको हक
  - धारा ४०, दलितको हक
  - धारा ४२, सामाजिक न्यायको हक
  - धारा ५१, राज्यका नीतिहरूः (ङ) कृषि र भूमिसुधारसम्बन्धी नीति र (ञ) सामाजिक न्याय र समावेशीकरणसम्बन्धी नीति
- भूमि सम्बन्धी ऐन, २०२१ (आठौं संशोधनसमेत)
- भूमि सम्बन्धी नियमहरू, २०२१ (बीसौं संशोधनसमेत)
- जग्गा नापजाँच ऐन, २०१९
- मालपोत ऐन, २०३४
- भूमि समस्या समाधान आयोग गठन आदेश, २०८१
- भूमिहीन दलित, भूमिहीन सुकुम्बासी र अव्यवस्थित बसोबासीको पहिचान र प्रमाणीकरणको आधार र मापदण्ड, २०८१
- भूमिहीन दलित, भूमिहीन सुकुम्बासी र अव्यवस्थित बसोबासीको लगत संकलन सम्बन्धी कार्यविधि, २०८१
- भूमिहीन दलित, भूमिहीन सुकुम्बासी र अव्यवस्थित बसोबासीलाई जग्गा उपलब्ध गराउने सम्बन्धी कार्यविधि, २०८१
- विगतका आयोग, समिति र कार्यदलका बाँकी काम सम्पन्न गर्ने सम्बन्धी कार्यविधि, २०८१

१.३ आयोगको मूल जिम्मेवारी

- भूमिहीन दलित र भूमिहीन सुकुम्बासीलाई आवास वा कृषिका लागि जग्गा उपलब्ध गराउने
- अव्यवस्थित बसोबासीको व्यवस्थापन गर्ने
- विगतका आयोगले गरेका अधुरा कामहरूको अध्ययन र त्यसको निरुपण गर्ने

१.४ आयोगको संरचना

भूमि समस्या समाधान आयोग गठन आदेश, २०८१ को दफा ३(१) मा भएको व्यवस्थाबमोजिम देहायअनुसार पदाधिकारीहरू रहेको भूमि समस्या समाधान आयोग गठन हुने व्यवस्था छ।

(क) नेपाल सरकारले नियुक्ति गरेको व्यक्ति	- अध्यक्ष
(ख) नेपाल सरकारले नियुक्ति गरेको व्यक्ति	- उपाध्यक्ष
(ग) नेपाल सरकारले नियुक्ति गरेको जना) समेत सात जना	- सदस्य
(घ) मन्त्रालयले तोकेको राजपत्राङ्कित प्रथम श्रेणीको अधिकृत	- सदस्य सचिव

१.५ जिल्ला समितिको संरचना

भूमि समस्या समाधान आयोग गठन आदेश, २०८१ को दफा ८(१) मा भएको व्यवस्थाबमोजिम आयोगको काम, कारबाहीलाई सहयोग, समन्वय र सहजीकरण गर्न जिल्लामा देहायबमोजिमको जिल्ला समिति रहने व्यवस्था छः-

(क) मन्त्रालयले नियुक्ति गरेको व्यक्ति	-अध्यक्ष
(ख) जिल्ला समन्वय अधिकारी	-सदस्य
(ग) प्रमुख, सम्बन्धित डिभिजन वन कार्यालय	-सदस्य
(घ) अधिकृत प्रतिनिधि, सम्बन्धित जिल्ला प्रशासन कार्यालय	-सदस्य
(ङ) प्रमुख, जिल्ला सदरमुकामक स्थित भूमिसुधार तथा मालपोत कार्यालय	-सदस्य

PAF

नेपाल सरकार
भूमि समस्या समाधान आयोग
ताहाचल, काठमाडौं

(च) मन्त्रालयले नियुक्ति गरेको एक जना विज्ञसहित तीन जना -सदस्य

(छ) प्रमुख, जिल्ला सदरमुकाम स्थित नापी कार्यालय -सदस्य सचिव

१.६ आयोगको काम, कर्तव्य र अधिकारः

(क) भूमिहीन दलित, भूमिहीन सुकुम्बासी र अव्यवस्थित बसोबासीको पहिचान र प्रमाणीकरणका लागि आधार र मापदण्ड तोक्ने।

(ख) भूमिहीन दलित, भूमिहीन सुकुम्बासी र अव्यवस्थित बसोबासीको स्थानीय तहबाट लगत सङ्कलनका लागि आवश्यक ढाँचा तयार गरी स्वीकृत गर्ने।

(ग) भूमिहीन दलित, भूमिहीन सुकुम्बासी र अव्यवस्थित बसोबासीको पहिचान, लगत सङ्कलन र प्रमाणीकरणको काम स्थानीय तहमार्फत गर्ने।

(घ) सम्बन्धित मालपोत कार्यालयसँग समन्वय गरी सम्बन्धित नापी कार्यालयबाट जग्गा नापजाँच गरी नक्सा स्रेस्ता तयार गर्ने वा गराउने।

(ङ) स्थानीय तहबाट प्राप्त तथ्याङ्कको विश्लेषण गर्न आवश्यक प्रणालीको विकास गरी सोही प्रणालीको आधारमा अव्यवस्थित बसोबासीको जग्गाको वर्गीकरण गर्ने।

(च) अव्यवस्थित बसोबासीलाई जग्गा उपलब्ध गराएबापत ऐन बमोजिमको दस्तुर लिने।

(छ) ऐनको दफा ५२ख. को उपदफा (४) बमोजिमको जग्गा हो वा होइन भन्ने सम्बन्धमा प्रदेश सरकार र स्थानीय तहको समन्वयमा यकिन गर्ने वा गराउने।

(ज) स्थानीय तहबाट भूमिहीन दलित, भूमिहीन सुकुम्बासी र अव्यवस्थित बसोबासीको पहिचान र प्रमाणीकरण सम्बन्धी तथ्याङ्क प्राप्त भएपछि सोहीबमोजिम भूमिहीन दलित, भूमिहीन सुकुम्बासीलाई जग्गा उपलब्ध गराउन र अव्यवस्थित बसोबासीको व्यवस्थापन गर्न कार्य प्रक्रिया सुरु गर्ने।

(झ) स्थानीय विशिष्टता समेतको आधारमा सहरी क्षेत्रमा सामूहिक आवास वा जग्गा विकासको माध्यमबाट भूमिहीन दलित, भूमिहीन सुकुम्बासीलाई जग्गा उपलब्ध गराउने सम्बन्धमा आवश्यक निर्णय गर्ने।

(ञ) भूमिहीन दलित, भूमिहीन सुकुम्बासीलाई जग्गा उपलब्ध गराउने तथा अव्यवस्थित बसोबासीलाई व्यवस्थापन गर्ने सम्बन्धमा गठन आदेश र प्रचलित अन्य कानुनको अधीनमा रही आवश्यक निर्णय गर्ने।

(ट) कार्यक्षेत्रसँग सम्बन्धित विषयमा जुनसुकै निकायसँग कागजात माग गर्न, व्यक्तिलाई झिकाई बुझ्न, कागज गराउन, स्थलगत सर्जमिन गर्न वा गराउन सक्ने।

(ठ) हदबन्दीभन्दा बढी भई रोक्का रहेका जग्गा भूमिहीन दलित, भूमिहीन सुकुम्बासीलाई उपलब्ध गराउने।

(ड) नेपाल सरकारले तोकेका अन्य काम गर्ने।

१.७ भूमिहीन दलित, भूमिहीन सुकुम्बासी र अव्यवस्थित बसोबासीहरुलाइ जग्गा उपलब्ध गराइ व्यवस्थापन गर्ने तहगत प्रक्रियाहरु

भुमि शाखाले गर्ने कार्य	वडा कार्यालयले गर्ने कार्य	स्थानीय तहले गर्ने कार्य	नापी टोलीले गर्ने कार्य	जिल्ला समितिले गर्ने कार्य
१. भूमि शाखाले स्थलगत रुपमा फारम भराउन जानकारी गराउनुपर्ने। २. तथ्याङ्क संकलकले फारम संकलन गरि परिवारमूलीको नाम रजिस्टरमा चढाउने। ३. फारममा दर्ता (कोड) नं. अनुसार कित्ता कोड जनाउने। ४. लगत प्रविष्टिकर्ताले निवेदन प्रविष्टि गर्ने। ५. निवेदन दर्ता भएको जनकारी स्वरुप तथ्याङ्क प्रविष्टि भएपछि अनुसूची-६ बमोजिमको निस्सा भरी	१. सुचना प्रकाशनको जानकारीका लागि आफ्नो कार्यालयको सूचना पाटी र आवश्यक सार्वजनिक स्थलहरुमा सूचना टाँस गर्ने। २. फारममा तहगत क्षेत्र जनाउने व्यवस्था मिलाउने। ३. वडा सचिवद्वारा फारम रुजु गर्ने। ४. वडा अध्यक्षबाट फारम प्रमाणीत गराई दर्ता गर्ने। ५. कुनै जग्गा आवाद कमोत नगरेका वा वितरण गर्न नमिल्ने जग्गामा बसोबास, आबाद कमोत गरेका भूमिहीन दलित र भूमिहीन सुकुम्बासीहरुलाई	१. पहिचान र लगत संकलन गर्ने कार्य सम्पन्न गर्न अनुसूची-१(ख) बमोजिम भूमि शाखा स्थापना गर्ने २.आवश्यक कर्मचारी व्यवस्थापन गर्ने। ३. बस्तीको तहगत क्षेत्र तोक्नु पर्ने। ४. अनौपचारिक भू-सम्बन्धको वस्तुस्थिति र परिवेश आँकलन अनुसूची-२ बमोजिमको ढाँचामा वडा अनुसारको प्रारम्भिक विवरण तयार गर्ने। ५. पहिचान र प्रमाणीकरणला लागि आवश्यक पर्ने विवरण सहितको निवेदन फाराम (अनुसूची-३ र ४) स्थलगत	१. टोलीले नापनक्सा गरिने क्षेत्रको अनुसूची-८ बमोजिमको ढाँचामा १५ दिने सूचना प्रकाशन गर्ने तथा सो क्षेत्र वरिपरिका साबिकका कित्ता नापी नक्साहरुको प्रिन्ट संकलन गर्ने, जग्गाको तथ्याङ्क लगत संकलनका लागि तोकिएको फारामको प्रबन्ध गर्ने, भूउपयोग चित्रको व्यवस्था, नापनक्सा गर्ने यन्त्र उपकरण परीक्षण र स्तरीकरण तथा व्यवस्थापन गर्ने। २. स्थानीय तहबाट प्राप्त भएको तथ्याङ्क तथा नापनक्सा गर्नुपर्ने जग्गाको अवस्थिति लगायतका विषयमा उपलब्ध विवरणको	१. जिल्ला समितिले स्थानीय तह र नापी कार्यालयसँगको समन्वयमा वितरण गर्न योग्य जग्गाको वर्गीकरण हुने गरी प्रत्येक स्थानको चार किल्लासमेत उल्लेख गरी पहिचान र छनौट गरी यकिन गर्ने। २. जिल्ला समितिले तय गरेको कार्ययोजनामा उल्लेख भए बमोजिम स्थानीय तहहरुको छानिएको स्थानको नापनक्सा सम्बन्धी कार्यका लागि सम्बन्धित नापी कार्यालयले आवश्यक संख्यामा फिल्डमा खटाई नापजाँच गर्ने तथा कार्यालयमा बसी नक्सा तयार गर्ने टोली गठन गर्ने। ३. जिल्ला समितिले स्थानीय तहबाट प्राप्त गरेको प्रमाणीकरणसहितको

नेपाल सरकार
भूमि समस्या समाधान आयोग
ताहाचल, काठमाडौं

तत्काल निवेदकलाई बुझाउने। ६.भूमिहीन दलित, भूमिहीन सुकुम्बासी तथा अव्यवस्थित बसोबासीको वडास्तरीय प्रतिवेदन निर्माण गर्ने। ७.तथ्याङ्क संकलकले प्रत्येक दिन पेस भएका निवेदनहरु भर्पाई गरी वडा कार्यालयमा दर्ता र प्रमाणीकरणका लागि बुझाउने ८. उपलब्ध गराउन नसकिने जग्गामा बसोबासका लागि निवेदन दिने भूमिहीन दलित, भूमिहीन सुकुम्बासी र अव्यवस्थित बसोबासीहरुको छुट्टाछुट्टै विवरण तयार गरी वडा कार्यालयमा पठाउने	उपलब्ध गराउन सकिने जमिन पहिचान गरी नाप नक्सा गर्ने स्थानीय तहमार्फत जिल्ला समितिलाई सिफारिस गर्ने। ६. निवेदनको विवरण प्रणालीमा प्रविष्टिकरणका आधारमा अनुसूची ७ र ७(क) को ढाँचामा दाबी बिरोधको लागि सूचना टाँस गर्ने। ७. निवेदन उपर कसैको दाबी विरोध र उजुरी परेमा सम्बन्धीत वडा समितिले वडास्तरीय सहजीकरण समितिको सहयोगमा आवश्यक जाँचबुझपश्चात निर्णय गरी ७ दिन भित्र स्थानीय तहमा स्वीकृतिका लागि सिफारिस गर्ने। ८. वडा स्तरबाट समाधान हुन नसकेका विषयहरुलाई पालिकास्तरीय सहजीकरण समितिले आवश्यक जाँचबुझ गरी स्थानीय तहलाई सिफारिस गर्ने। ९. निवेदकले आफूले पेस गरेको निवेदनमा उल्लेखित विवरणभन्दा फरक हुन गई सच्याउन माग गरे वडाले सोको अभिलेख प्रमाणका आधारमा मनासिब देखिए विवरण सच्याउने। १०. दाबी विरोधबाट कसैको निवेदनमा उल्लेखित विवरण झूठो ठहरेमा निर्णय सार्वजनिक गरी निवेदन रद्ध गर्न स्थानीय तहलाई सिफारिस गर्ने। ११. निवेदकले माग गरेको जग्गा वितरण गर्न नमिल्ने भएमा सोको रायसहित यकिन गर्न स्थानीय तहमार्फत जिल्ला समितिमा सिफारिक गर्ने र निजलाई दफा ९ को उपदफा ३ घ बमोजिमको जग्गा उपलब्ध गराउन समेत सिफारिस गर्ने। १२. वडा समितिले दाबी विरोधको म्याद समाप्त भएको भूमिहीन दलित र भूमिहीन सुकुम्बासीको हकमा ७ दिनभित्र निवेदकको पहिचान र प्रमाणीकरण गरी आवश्यक कारबाहीका लागि स्थानीय तहसमक्ष पेस गर्ने।	रुपमा भर्न/भराउन आवश्यक व्यवस्था मिलाउनु पर्ने। ६. स्थानीय तहले सूचना प्रकाशनको जनकारीका लागि आफ्नो कार्यालयको सूचना पाटी र आवश्यक सार्वजनिक स्थलहरुमा सूचना टाँस गर्ने ७. सबै वडाबाट प्राप्त विवरण तथा पालिकास्तरीय सहजीकरण समितिको विवरणलाई स्थानीय तहले स्थानीय तहस्तरीय सहजीकरण समितिको बैठक राखी सार्वजनिक गर्ने ८. स्थानीय तहको कार्यपालिकाले आवश्यक निर्णय तथा प्रमाणीकरण गरी ऐनबमोजिम जग्गा उपलब्ध गराउने सिफारिस सहित ७ दिन भित्र जिल्ला समितिसमक्ष पेस गर्ने ९. जग्गा सट्टाभर्ना गरी बसोबास गरेका अव्यवस्थित बसोबासीको छुट्टै विवरण स्थानीय कार्यपालिकाले जिल्ला समितिसमक्ष पेस गर्ने १०. मागदाबी प्रमाणीकरण हुन नसकेका व्यक्तिहरुको नामावली स्थानीय तहको सूचनापाटीमा टाँस गरी सार्वजनिक गर्ने ११. कार्यपालिकाले उक्त प्रतिवेदनका आधारमा जिल्ला समितिलाई जग्गा उपलब्ध गराउने सिफारिस गर्ने।	आधारमा आयोगले आवश्यक्ता अनुसारको प्रविधि प्रयोग गरी जग्गा नापजाँचको काम गर्ने। ३. कुनै प्रविधि प्रयोग गरी जग्गा नापजाँच गर्ने सम्बन्धमा आयोगले छुट्टै SOP निर्धारण गर्ने। ४. नापी टोलीले नक्सा र विभिन्न कित्ताहरु आबाद कमोत गर्ने व्यक्तिहरुको नामसमेतको आधारमा एक प्रतिवेदन तयार गर्ने र सो प्रतिवेदनलाई अनुसूची-१२ को ढाँचामा ७ दिने सूचनाबमोजिम सार्वजनिक गर्ने ५. प्रकाशित सूचनाबमोजिमको विवरणका सम्बन्धमा सरोकारबालाले चित्त नबुझी सच्याउन माग गरे टोलीले सोको अभिलेख राखी आवश्यक परे प्रमाणको आधारमा विवरण सच्याउन पर्ने ६. उजुरी परेको खण्डमा टोलीले आवश्यक छानबिन गरी टोली तहबाट समाधान हुने भएमा सुधार गरी प्रतिवेदन सार्वजनिक भएको मितिले ७ दिन भित्र अद्यावधिक प्रतिवेदन तयार गर्ने। ७.नापी टोलीले नापनक्साको प्रगति विवरण मासिक रुपमा अनुसूची-१३ बमोजिम जिल्ला समितिमा पठाउनु पर्ने।	विवरणको पुनर्पुष्टिका लागि भूमिहीन दलित, भूमिहीन सुकुम्बासी तथा अव्यवस्थित बसोबासीको नामावलीसहितको विवरण क्रमश अनुसूची-१ बमोजिमको ढाँचामा ७ दिनेको म्याद दिई र अनुसूची-२ बमोजिमको ढाँचामा १५ दिनको म्याद दिई सार्वजनिक गर्ने। ४. जिल्ला समितिले स्थानीय तहबाट प्रमाणीकरण भएका भूमिहीन दलित र भूमिहीन सुकुम्बासीको परिवारको नाममा नेपाल राज्यभर कतै जग्गा दर्ता भए नभएको सम्बन्धमा यकिन गर्न सम्बन्धित भूमिसुधार तथा मालपोत कार्यालय/मालपोत कार्यालयमा पठाउनु पर्ने र कार्यालयले ७ दिन भित्र निज र परिवारको नाममा जग्गा भए नभएको विवरण जिल्ला समितिमा पठाउनु पर्ने। ५. मालपोत कार्यालयबाट प्राप्त विवरण वा सार्वजनिक सूचना बमोजिम कुनै निवेदकउपर निज वा निजको परिवारको स्वामित्वमा जग्गा भएको भनी उजुरी प्राप्त भएमा सोको छानबिन गरी जिल्ला समितिले भूमिहीन दलित तथा भूमिहीन सुकुम्बासी को भनी निर्णय गर्ने र अव्यवस्थित बासोबासीको हकमा विगत २०७६/१०/२८ भन्दा दश वर्ष अघि देखि आवाद कमोद गरी घर टहरा बनाई बसेको देखिने Image फोटो सहयोगसमेत बाट उचित निर्णय गर्ने। ६. जिल्ला समितिले भूमिहीन दलित, भूमिहीन सुकुम्बासी तथा अव्यवस्थित बसोबासीको पहिचान र प्रमाणीकरण गरिएका व्यक्तिहरुको विवरण आयोगलाई उपलब्ध गराउने। ७. जग्गाधनी प्रमाण पुर्जा वितरण गर्ने।

नेपाल सरकार
भूमि समस्या समाधान आयोग
ताहाचल, काठमाडौं

	१३. एउटै जिल्लाको आपसमा सिमाना जोडिएको दुवै स्थानीय तहमा अव्यवस्थित बसोबासीको रुपमा बसोबास वा आवाद कमोद गरेको हकमा अनुसूची ६ क बमोजिमको सिफारिस सहित निवेदन गर्नुपर्ने।			

नेपाल सरकार
भूमि समस्या समाधान आयोग
ताहाचल, काठमाडौं

परिच्छेद -२
आयोगको कार्ययोजना तथा क्रियाकलापहरूको उपलब्धि

२.२ वार्षिक कार्य योजना (८१/८२)

क्र.स	मुख्य काम	क्रियाकलाप	लक्ष्य	कार्तिक	मङ्सिर	पुस	माघ	फाल्गुन	चैत्र	वैशाख	जेठ	[illegible]	जिम्मेवारी	सहयोग
१	**कार्यविधि निर्माण**													
क	आयोगको बैठक तथा बैठक व्यवस्थापन कार्यविधि तर्जुमा	आयोगको बैठक सम्बन्धि कार्यविधि तर्जुमा गरि प्रत्येक महिनाको शुक्रबार बस्ने व्यवस्था मिलाउने।	कम्तिमा महिनाको एक पटक (महिनाको अन्तिम शुक्रबार)										प्रशासन शाखा	
ख	भूमिहीन दलित भूमिहीन सुकुम्बासी र अव्यवस्थित बसेबासीको लगत सकलनसम्बन्धी कार्यविधि	यस अघिको आयोगले तयार पारेका कार्यविधिहरु, आधार र मापदण्डहरुमा आवश्यक परिमार्जन तथा केहि थप गरि स्वीकृतका लागि मन्त्रालयमा पठाउने।											विज्ञ सदस्यहरु	आयोग का कर्मचारी
ग	भूमिहीन दलित भूमिहीन सुकुम्बासी र अव्यवस्थित	यस अघिको आयोगले तयार पारेका कार्यविधिहरु, आधार र मापदण्डहरुमा आवश्यक परिमार्जन तथा केहि थपघट											विज्ञ सदस्यहरु	आयोग का कर्मचारी

नेपाल सरकार
भूमि समस्या समाधान आयोग
ताहाचल, काठमाडौं

	बसेबासीको पहिचान र प्रमाणिकरणको अधार र मापदण्ड	गरि स्वीकृतका लागि मन्त्रालयमा पठाउने।												
घ	भूमिहीन दलित भूमिहीन सुकुम्बासी र अव्यवस्थित बसेबासीलाइ जग्गा उपलब्ध गराउने सम्बन्धी कार्यविधि	यस अघिको आयोगले तयार पारेका कार्यविधिहरु, आधार र मापदण्डहरुमा आवश्यक परिमार्जन तथा केहि थपघट गरि स्वीकृतका लागि मन्त्रालयमा पठाउने।											विज्ञ सदस्यहरु	आयोग का कर्मचारी
ङ	विगतका आयोग समिति र कार्यदल का बाँकी काम सम्पन्न गर्ने सम्बन्धि कार्यविधि	यस अघिको आयोगले तयार पारेका कार्यविधिहरु, आधार र मापदण्डहरुमा आवश्यक परिमार्जन तथा केहि थप गरि स्वीकृतका लागि मन्त्रालयमा पठाउने।											विज्ञ सदस्यहरु	आयोग का कर्मचारी
२	**कार्यसंचालन प्रणाली स्थापना**													
क	कर्मचारी व्यवस्थापन	१. आयोगको लागि गठन आदेश बमोजिम आवश्यक कर्मचारी मन्त्रालयबाट माग गर्ने।											सदस्य सचिव	
		२. नपुग कर्मचारी भर्ना प्रक्रिया शुरु गरि पदपूर्ति गर्ने। (अनुसूची २)											सदस्य सचिव	आयोग का कर्मचारी
		३. जिल्ला समिति गठन भएपछी आवस्यकता अनुसार जिल्लामा कर्मचारी नियुक्ति गर्ने।											जिल्ला समिति	आयोग का कर्मचारी

नेपाल सरकार
भूमि समस्या समाधान आयोग
ताहाचल, काठमाडौं

ख	पुर्वाधार व्यवस्थापन	१.आयोगको वेभसाइट निर्माण गर्ने												
		२.आयोगको बोर्ड, छाप, लेटरप्याड आदि तयार गर्ने।	स्टोर र ले										स्टोर र लेखा	
		३.आयोगको कम्प्युटर प्रणालीमा सुधार (नाम आदि) गरि सोको लागि आवस्यक जनशक्ति व्यवस्थापन गर्ने।											सदस्य सचिव	
		४.कार्यालयको लागि आवश्यक फर्निचर, मेशिनरी, उपकरणको व्यवस्थापन गर्ने।												
		५.आवश्यक पर्ने सवारीसाधन को व्यवस्थापन गर्ने। ६.कार्यकक्षको उचित व्यवस्थापन तथा भवन मर्मत सम्भारको लागि पहल गर्ने। ७.कानुन, नियमावली र कार्यविधिको संगालो तथा जग्गाधनि प्रमाण पूर्जा छपाई गर्ने।											सदस्य सचिव	स्टोर र लेखा
ग	प्राविधिक जनशक्ति व्यवस्थापन	१.नापजाँचका लागि फिल्डमा खटिने प्राविधिक कर्मचारीहरु करार सेवाबाट नियुक्ति गरि पदपूर्ति गर्ने।											मन्त्रालय	नापी विभाग

नेपाल सरकार
भूमि समस्या समाधान आयोग
ताहाचल, काठमाडौं

		२.छनौट भएका प्राविधिक कर्मचारीहरुलाई तालिम संचालन गर्ने											आयोग	
		३.आवश्यक्ता अनुसार प्राविधिक जनशक्ति फिल्डमा खटाउने।											आयोग	जिल्ला समिति
३	**कार्यसंचालन प्रारम्भ**													
क	स्थानीय तहलाई पत्राचार गर्ने	सम्झौता भएका स्थानीय तहमा सम्पर्क, सूचना संकलन र काम सुचारु गर्न अनुरोध गर्ने।											सदस्य सचिव	
ख	कार्यविधि स्वीकृति	कार्यविधिको मस्यौदा आयोगबाट पारित गरि स्वीकृतिका लागि मन्त्रालयलाइ सिफारिश गर्ने।											सदस्य सचिव	
ग	राष्ट्रिय भूमि आयोगले सम्पन्न गरेका कार्यको स्वामित्व ग्रहण गर्ने	१.आयोगले तयार पारेका कार्यविधिहरु, आधार र मापदण्डहरुमा आवश्यक परिमार्जन गरि स्वीकृत गर्ने। २.आयोगले हाल सम्म गरेको कार्यप्रगतिलाइ प्रमाणीकरण गरि अगाडी कार्य प्रारम्भ गर्ने।											आयोग	प्रशासन शाखा
घ	आयोगको स्थिति र योजना	सदस्य सचिव र कर्मचारीबाट प्रस्तुति मार्फत जानकारी लिने।											सदस्य सचिव	अन्य कर्मचारी
ङ	प्रदेश सरकार संग समन्वय बैठक	प्रदेश सरकार संग कार्य प्रारम्भ गर्न समन्वय तथा तयारी बैठक											आयोग	

नेपाल सरकार
भूमि समस्या समाधान आयोग
ताहाचल, काठमाडौं

च	अन्तरक्रिया तथा सुझाव संकलनका लागि परामर्श बैठक	१.आयोगका पुर्व पदाधिकारीहरु बाट सुझाव लिने।											आयोग	
		२. राजनीतिक दलहरुबाट सुझाब लिने।											आयोग	
		३. सम्बन्धित निकाय तथा विभागहरुबाट सुझाब लिने।											आयोग	
		४. नागरिक समाज तथा सरोकारवाला संघ सस्थाहरुबाट सुझाव लिने।											आयोग	
	सहयोग लिने	राजनीतिक दलहरु, संघ, राष्ट्रियसभा तथा प्रदेशका सम्बन्धित माननीय साँसदहरु, नगरपालिका तथा गाउँपालिका महासघं, पार्टीका विषयगत जनबर्गीय संगठनहरु											आयोग तथा जिल्ला समितिका का पदाधिकारीहरु	
च	छिटै नतिजा निकाल्न सकिने जिल्ला तथा स्थानीय तह छनौट गर्ने	१.विगतका आयोगले बिभिन्न चरण पार गरि जग्गा धनी प्रमाण पुर्जा वितरणको तयारिमा रहेका जिल्ला तथा स्थानीय तह छनौट गरि यथाशीग्र पुर्जा वितरण को तयारि गर्ने।											प्रशासन तथा लागत सकंलन शाखा	

नेपाल सरकार
भूमि समस्या समाधान आयोग
ताहाचल, काठमाडौं

४.	**स्थानीय तहहरु संग सम्झौता र सुचना प्रकाशन**													
क	स्थानीय तहहरु संग सम्झौता	१.विगतको आयोगले कार्यसहमती पत्रमा हस्ताक्षर गरि सकेका स्थानीयतह हरुलाइ कार्य प्रारम्भका लागि पत्राचार गर्ने।											आयोगका पदाधिकारी	लगत संकलन शाखा
		२.कार्यसहमती पत्रमा हस्ताक्षर गर्न बाकि रहेका स्थानीयतहहरु संग सम्झौता गर्ने।											सदस्य सचिव	प्रशासन शाखा
ख	सुचना प्रकाशन गर्ने	१.विगतको आयोगले २ पटक सुचना प्रकाशन गरि सकेका स्थानीय तहहरुको सुची तयार गरि अझै बाकी रहेको भए आवश्यक निर्णय गर्ने।											आयोग	लगत संकलन शाखा
		२. नया सम्झौता भएका स्थानीय तहले माग गरेमा ३५ दिने सुचना प्रकाशन गर्ने।											लगत संकलन शाखा	
		३.अन्तिम पटक सुचना प्रकाशन गरि घोषणा गर्ने।	देशभरि										आयोग	लगत संकलन शाखा
५	**तथ्यांक संकलन, विश्लेषण तथा प्रमाणीकरण**													

नेपाल सरकार
भूमि समस्या समाधान आयोग
ताहाचल, काठमाडौं

क	स्थानीय तहबाट तथ्यांक संकलन	१.तथ्यांक संकलनका लागि स्थानीय तहहरु लाइ निरन्तर ताकेता गर्ने।											लगत संकलन शाखा	
		२. प्राप्त तथ्यांकको तालिकीकरण र विश्लेषण गर्ने।											लगत संकलन शाखा	
ख	स्थानीय तह छनौट तथा जिल्ला समितिलाइ लिखित रुपमा अधिकार प्रत्यायोजन गरिने कार्यको सुची निर्माण	स्थानीय तह छनौट गरि स्थानीय तह र जिल्ला समितिले गर्ने कार्यहरुको सुची निर्माण गरि स्थानीय सहजीकरण समिति गठन र भूमि शाखा स्थापना गर्न जानकारी गराउने।											आयोगका पदाधिकारी	जिल्ला समिति
ग	विगतका आयोग समिति र कार्यदलबाट सम्पन्न हुन् बाँकी अधुरा कामहरुको विवरण संकलन	विगतका आयोग समिति र कार्यदलबाट सम्पन्न हुन् बाँकी अधुरा कामहरुको दस्तावेज तथा स्थलगत अध्ययन गरि कानुनी अडचन भए निकासका लागि मन्त्रालयलाइ सिफारिश गर्ने।											आयोग	
घ	नाप नक्सा र लगत संकलन	१.जिल्ला समिति मार्फत नाप नक्साको लागि आवस्यक पर्ने जनशक्ति तथा उपकरण व्यवस्थापन गरि नापी टोली तयार पार्ने।	५०,००० कित्ता										नापी बिभाग	आयोग तथा जिल्ला समिति

नेपाल सरकार
भूमि समस्या समाधान आयोग
ताहाचल, काठमाडौं

		२.नापी टोलीले तयार पारेका नाप नक्साको लगत संकलन गर्ने।	निरन्तर										प्राविधिक कर्मचारी	
ङ	डाटावेस तयार र विश्लेषण गर्ने	नक्सालाइ अन्तिम रुप दिने लगतलाई प्रणालीमा प्रविस्टिकरण तथा प्रविस्ट तथ्यांकको विश्लेषण गर्ने।	निरन्तर										जिल्ला समिति	जिल्ला स्थित नापी कार्यालय
च	लगत प्रमाणीकरण	१.सम्बन्धित वडा, स्थानीय तह हुदै जिल्ला समितिले लगत प्रमाणीकरण गरि घोषणा गर्दै जाने।	असार मसान्त भित्रमा										जिल्ला समिति	,,
		२.विवाद भएमा सहजीकरण समितिले समाधान गर्ने।	निरन्तर										जिल्ला समिति	
६	**जग्गाधनी प्रमाणपुर्जा वितरण तथा स्रेस्ता हस्तान्तरण**													
क	जग्गाधनी प्रमाण पुर्जा वितरण	१.भूमिहीन दलित र भूमिहीन सुकुम्बासीलाइ जग्गाधनी प्रमाण पुर्जा वितरण तथा मालपोत कार्यालयलाइ स्रेस्ता हस्तान्तरण गर्ने	१००००										आयोगका पदाधिकारी र स्थानीय तहहरु	
		२.अव्यवस्थित बासोबासीलाइ जग्गाधनी प्रमाण पुर्जा वितरण तथा मालपोत कार्यालयलाइ स्रेस्ता हस्तान्तरण गर्ने।	३००००										आयोगका पदाधिकारी र स्थानीय तहहरु	
		३.बाकी काम अन्तर्गतको जग्गाधनी प्रमाण पुर्जा वितरण तथा मालपोत कार्यालयलाइ स्रेस्ता हस्तान्तरण गर्ने।	१००००										आयोगका पदाधिकारी र	

नेपाल सरकार
भूमि समस्या समाधान आयोग
ताहाचल, काठमाडौं

													स्थानीय तहहरु	
७	**योजना, अनुगमन, समन्वय तथा क्षमता विकास**													
क	प्रदेश सरकारसंग समन्वय	१.प्रदेश सरकार संग समन्वय बैठक गरि आवश्यक सहयोगको वातावरण सिर्जना गर्ने।	निरन्तर										आयोगका पदाधिकारीहरु	आयोग का कर्मचारी
ख	अभिमुखीकरण	१.प्रदेश र जिल्ला स्तरीय अभिमुखीकरण कार्यक्रम संचालन गर्ने।	२ पटक										आयोग र आयोगका कर्मचारी	
ग	समन्वय अनुगमन र प्रतिवेदन तथा गुनासो व्यवस्थापन विधी	१.संघ, प्रदेश र स्थानीय तहहरु संग समन्वय तथा कार्यप्रगतिको नियमित अनुगमन गर्ने।	निरन्तर										आयोगका पदाधिकारीहरु	
		२.अनुगमन र प्रतिवेदन तथा गुनासो व्यवस्थापन कार्यविधि तयार गर्ने।	१ महिना भित्र										आयोगका कर्मचारी	
घ	आवधिक समिक्षा	१.आयोगले अर्धवार्षिक र वार्षिक रुपमा आयोगको कार्यप्रगतिको समिक्षा गरि थप प्रभावकारी ढंगले कार्य संचालन गर्ने।											आयोगका पदाधिकारी	आयोग का कर्मचारी
		२.आयोगले प्रादेशिक रुपमा वार्षिक समीक्षा गर्ने											आयोगका पदाधिकारी	आयोग का कर्मचारी

नेपाल सरकार
भूमि समस्या समाधान आयोग
ताहाचल, काठमाडौं

		३.आयोगले त्रैमासिक रुपमा मन्त्रालय संग समिक्षा तथा आवधिक प्रगति प्रतिवेदन पेश गर्ने											आयोगका पदाधिकारी	आयोग का कर्मचारी

नेपाल सरकार
भूमि समस्या समाधान आयोग
ताहाचल, काठमाडौं

२.३ आयोगको आगामी रणनीति

- लगत संकलन, प्रविष्टि र प्रमाणीकरणको कार्यलाई वडा, स्थानीय तह र जिल्ला समिति मार्फत घोषणा गर्दै जाने।
- प्रमाणीकरणको आधारमा नापनक्सांकनको कार्य समयमै सम्पन्न गर्ने।
- आगामी दुई वर्षभित्र भूमिहीन र अव्यवस्थित बसोबासीको समस्या समाधान गरिसक्ने।
- विगतका आयोग, कार्यदल, समितिका सबै बाँकी/अधुरा कार्यसम्बन्धी समस्या समाधान गर्ने।
- आयोगको उदेश्वय पूर्तिका लागि सरोकारवाला सबै पक्षलाई सहयोगको लागि अनुरोध गर्ने।
- आयोगको वार्षिक कार्ययोजना २०८२/२०८३ बमोजिम कार्य गर्ने।

२.३.१ (वार्षिक कार्ययोजना २०८२/०८३)

२.४ आयोगले अवलम्बन गर्ने कार्य प्रक्रिया

- स्थानीय तहसंग कार्यसहमतिपत्रमा हस्ताक्षर गर्ने।
- लगत संकलनका लागि निवेदन दिने ३५ दिने सार्वजनिक सूचना प्रकाशन गर्ने।
- स्थानीय तहमार्फत लाभग्राही पहिचान गरी निवेदन/लगत संकलन गर्ने।
- लगत प्रणालीमा प्रविष्टि गर्ने।
- वडा समितिले निवेदनको जाँचबुझ गरी कार्यपालिकालाई सिफारिस गर्ने।
- कार्यपालिकाले प्रमाणीकरण गरी आयोगलाई सिफारिस गर्ने।
- आयोगले आवश्यक जाँचबुझ गरी प्रमाणीकरण गर्ने।
- आयोगले स्थानीय तहको समन्वयमा वितरण वा व्यवस्थापन गरिने नकारात्मक सूचीबाहेकका सरकारी जग्गाको पहिचान, छनोट र वर्गीकरण गर्ने।
- सम्बन्धित नापी कार्यालयमार्फत जग्गा नाप जाँच गर्ने।
- नक्साको database र भूमि लगत तयार गर्ने।
- भूमिहीनलाई जग्गा वितरणको निर्णय फिल्डबुक तयारी र जग्गा दर्ता गर्ने कार्य गर्ने।
- अव्यवस्थित बसोबासीको जग्गाको वर्गीकरण र राजश्व निर्धारण गर्ने।
- अव्यवस्थित बसोबासीलाई व्यवस्थापन गर्ने निर्णय फिल्डबुकमा दर्ता तथा राजश्व भुक्तानी गराउने,
- स्रेस्ता पुर्जा वितरण गर्ने।
- कार्यान्वयनका लागि नापी/मालपोत कार्यालयमा हस्तान्तरण गर्ने।

२.५ कार्यविधि तर्जुमा र स्वीकृति

भूमि समस्या समाधान आयोगले काम कारवाहीलाई सरल,सहज,व्यवस्थित र काम कारवाहीमा एकरूपता कायम गर्न देहायका कार्यविधि तथा मापदण्डहरू मन्त्रालयबाट स्वीकृत गरेको छ:-

- भूमिहीन दलित, भूमिहीन सुकुम्बासी र अव्यवस्थित बसोबासीको लगत संकलन सम्बन्धी कार्यविधि, २०८१
- भूमिहीन दलित, भूमिहीन सुकुम्बासी र अव्यवस्थित बसोबासीको पहिचान र प्रमाणीकरणको आधार र मापदण्ड, २०८१
- विगतका आयोग, समिति र कार्यदलका बाँकी काम सम्पन्न गर्ने सम्बन्धी कार्यविधि, २०८१
- भूमिहीन दलित, भूमिहीन सुकुम्बासी र अव्यवस्थित बसोबासीलाई जग्गा उपलब्ध गराउने सम्बन्धी कार्यविधि, २०८१

२.६ कार्यसहमति पत्रमा हस्ताक्षर, लगत संकलनको सूचना प्रकाशन, लगत संकलन र प्रणालीमा प्रविष्टिको अवस्था

२.६.१ कार्यसहमति पत्रमा हस्ताक्षर भएका स्थानीय तहहरू

आ.व. २०८१/०८२ सम्म ७५३ स्थानीय तह मध्ये ७५० स्थानीय तहसँग कार्यसहमति पत्रमा हस्ताक्षर भएको छ। तपसिल बमोजिमको स्थानीय तह बाहेक सम्पूर्ण स्थानीय तहहरुमा कार्यसहमति पत्रमा हस्ताक्षर भएको।

सि.नं.	प्रदेश	जिल्ला	स्थानीय तह
१	बागमती प्रदेश	भक्तपुर	भक्तपुर नगरपालिका
२	बागमती प्रदेश	ललितपुर	ललितपुर महानगरपालिका
३	मधेस प्रदेश	बारा	कलैया उपमहानगरपालिका

PAF

नेपाल सरकार
भूमि समस्या समाधान आयोग
ताहाचल, काठमाडौं

२.६.२ लगत संकलनको सूचना प्रकाशन

सि.न	प्रदेश	जम्मा स्थानीय तह	जम्मा सहमती भएको स्थानीय तह	सहमती हुन बाँकी स्थानीय तह	सुचना प्रकाशन मिति र संख्या																
					२०७८/०९/२५	२०७८/११/२६	२०७८/१२/१७	२०७९/५/१	२०७९/५/२९	२०७९/९/२२	२०७९/११/०४	२०८०/५/२९	२०८२/५/२९	२०८१/१/११	२०८०/१/११	२०८१/११/२४	२०८१/११/२४	२०८१/१/३१	२०८१/२/२९	२०८२/०२/२९	35 दिने सुचना बाँकी
१	कोशी	१३७	१३७	०	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
२	मधेश	१३६	१३५	१	१३	१४	५	४०	२०	0	२	१५	१७	८	१८	0	२	१६	१	६०	0
३	बागमती	११९	११७	२	९	२८	१६	४१	१०	३	२	३	३९	३	२४	0	0	२	0	२६	0
४	गण्डकी	८५	८५	०	३	१९	११	४१	१०	0	0	१	४	0	१४	0	0	0	0	३३	0
५	लुम्बिनी	१०९	१०९	०	१२	२७	२८	२३	१५	0	0	१	६	२	२४	१	८	0	0	२१	0
६	कर्णाली	७९	७९	०	३	६	४	१८	३८	३	0	१	१	0	१८	0	0	३	0	३०	0
७	सुदूरपश्चिम	८८	८८	०	१२	१२	६	४५	८	२	१	१	१९	१	१८	0	८	0	0	१७	0
जम्मा		७५३	७५०	३	५२	१०६	७०	२०८	१०१	८	५	२१	८६	१४	११६	१	१२	२१	**1**	**187**	**0**

९९.६०%	मितिः २०८२/०१/31सम्म सहमती भएको स्थानीय तह संख्या=७५०
	मितिः २०८२/२/२९सम्म सुचना प्रकाशन भएको स्थानीय तह संख्या=७५०

२.६.३. भूमि समस्या समाधान आयोगको सूचना प्रणाली (NALCIS) मा स्थानीय तहद्वारा भएको लगत प्रविष्टिको अवस्था (जिल्लागत मात्र)

लुम्बिनी प्रदेशको बिवरण				
Row Labels	भूमिहीन दलित	भूमिहीन सुकुम्बासी	अव्यवस्थित वसोवास	जम्मा
अर्घाखाँची	**१५३**	**१८२**	**३१५५**	**३४९०**
छत्रदेव गाउँपालिका	८	६	२३६	२५०
पाणिनी गाउँपालिका	१०	१५	४०	६५
भूमिकास्थान नगरपालिका	११	४	२२२	२३७
मालारानी गाउँपालिका	२७	४	१००१	१०३२
शितगंगा नगरपालिका	६५	१०९	७३८	९१२
सन्धिखर्क नगरपालिका	३२	४४	९१८	९९४
कपिलवस्तु	**२२८९**	**५४६९**	**१८३४४**	**२६१०२**
कपिलबस्तु नगरपालिका	१०५	२१२	६३२	९४९
कृष्णनगर नगरपालिका	०	०	०	०
बाणगंगा नगरपालिका	८०४	२९२०	६२०१	९९२५
बिजयनगर गाउँपालिका	२२४	३९१	२६५८	३२७३
बुद्धभूमी नगरपालिका	५६०	८२२	५३०६	६६८८
महाराजगन्ज नगरपालिका	०	०	०	०
मायादेवी गाउँपालिका	०	०	०	०
यसोधरा गाउँपालिका	०	०	०	०
शिवराज नगरपालिका	५५४	१०६१	३३६०	४९७५
सुद्धोधन गाउँपालिका	४२	६३	१८७	२९२
गुल्मी	**३१७**	**२६८**	**२३०४**	**२८८९**
ईस्मा गाउँपालिका	१६	३३	३२७	३७६
कालीगण्डकी गाउँपालिका	११	१८	१६	४५
गुल्मी दरबार गाउँपालिका	१५	२२	१९	५६
चन्द्रकोट गाउँपालिका	२९	१८	२९	७६
छत्रकोट गाउँपालिका	८	१३	१२८	१४९
धुर्कोट गाउँपालिका	४६	५	३१६	३६७
मदाने गाउँपालिका	३४	१९	११२	१६५
मालिका गाउँपालिका	३४	२६	४६७	५२७
मुसिकोट नगरपालिका	४६	२२	२५९	३२७
रुरुक्षेत्र गाउँपालिका	११	३२	२८५	३२८
रेसुङ्गा नगरपालिका	४८	४४	३१३	४०५
सत्यवती गाउँपालिका	१९	१६	३३	६८
दाङ	**६५४९**	**११०८६**	**५२७९८**	**७०४३३**
गढवा गाउँपालिका	३२२	१११३	६०११	७४४६

नेपाल सरकार
भूमि समस्या समाधान आयोग
ताहाचल, काठमाडौं

घोराही उपमहानगरपालिका	१९८०	३०१२	११३४०	१६३३२
तुल्सीपुर उपमहानगरपालिका	२२७२	३०७६	१२५३७	१७८८५
दंगीशरण गाउँपालिका	१६३	१९५	३४४६	३८०४
बंगलाचुली गाउँपालिका	३८	५५	८७०	९६३
बबई गाउँपालिका	५७०	७९४	३४९०	४८५४
राजपुर गाउँपालिका	३२९	५३८	३४०२	४२६९
रासी गाउँपालिका	२२५	५७८	३९२७	४७३०
लमही नगरपालिका	२२०	१३०६	४७२९	६२५५
शान्तिनगर गाउँपालिका	४३०	४१९	३०४६	३८९५
नवलपरासी पश्चीम	**१६०४**	**२८१६**	**१८१२०**	**२२५४०**
पन्हीनन्दन गाउँपालिका	२७	५९	१७६	२६२
प्रतापपुर गाउँपालिका	८६	५४	१५३८	१६७८
बर्धघाट नगरपालिका	८८३	१५५९	५१८१	७६२३
रामग्राम नगरपालिका	१५४	१८७	१२४२	१५८३
सरावल गाउँपालिका	१३८	२२२	२३१५	२६७५
सुनवल नगरपालिका	१८८	४६७	५७२२	६३७७
सुस्ता गाउँपालिका	१२८	२६८	१९४६	२३४२
पाल्पा	**३०७**	**६४४**	**४९८८**	**५९३९**
तान्सेन नगरपालिका	१७३	३२३	११८९	१६८५
तिनाउ गाउँपालिका	३९	१९४	१५११	१७४४
निस्दी गाउँपालिका	७	१३	६११	६३१
पूर्वखोला गाउँपालिका	०	०	०	०
बगनासकाली गाउँपालिका	४	४	९७	१०५
माथागढी गाउँपालिका	०	०	०	०
रम्भा गाउँपालिका	०	०	०	०
रामपुर नगरपालिका	६१	७०	४२७	५५८
रिब्दीकोट गाउँपालिका	१६	१२	७२	१००
रैनादेवी छहरा गाउँपालिका	७	२८	१०८१	१११६
प्यूठान	**८५**	**११९**	**६४८**	**८५२**
एरावती गाउँपालिका	२	३	०	५
गौमुखी गाउँपालिका	०	१	०	१
झिमरुक गाउँपालिका	३	६	१५	२४
नौबहिनी गाउँपालिका	०	२	०	२
प्यूठान नगरपालिका	१०	१५	१२	३७
मल्लरानी गाउँपालिका	२	४	०	६
माण्डवी गाउँपालिका	३	०	९९	१०२
सरुमारानी गाउँपालिका	३२	४६	३६२	४४०
स्वर्गद्धारी नगरपालिका	३३	४२	१६०	२३५

नेपाल सरकार
भूमि समस्या समाधान आयोग
ताहाचल, काठमाडौं

बर्दिया	**४९४६**	**८०५१**	**३२६११**	**४५६०८**
गुलरीया नगरपालिका	७८५	१३२१	३३२२	५४२८
गेरुवा गाउँपालिका	१९८	५३२	२११५	२८४५
ठाकुरबाबा नगरपालिका	४२२	४५४	३३५१	४२२७
बढैयाताल गाउँपालिका	१०९९	१२९०	४९३०	७३१९
बाँसगढी नगरपालिका	८७७	११५४	६३४५	८३७६
बारबर्दिया नगरपालिका	९१८	१६७७	७०१०	९६०५
मधुवन नगरपालिका	४००	९००	२७२९	४०२९
राजापुर नगरपालिका	२४७	७२३	२८०९	३७७९
बाँके	**३४७३**	**६३८२**	**३६९०४**	**४६७५९**
कोहलपुर नगरपालिका	५६३	७५१	१३९६२	१५२७६
खजुरा गाउँपालिका	७४२	११२३	३२४२	५१०७
जानकी गाउँपालिका	२९१	३८०	१८२४	२४९५
डुडुवा गाउँपालिका	०	०	०	०
नरैनापुर गाउँपालिका	१३३	३३८	०	४७१
नेपालगञ्ज उपमहानगरपालिका	४३३	११८८	१६८८	३३०९
बैजनाथ गाउँपालिका	९४०	१६९२	७८२३	१०४५५
राप्ती सोनारी गाउँपालिका	३७१	९१०	८३६५	९६४६
रुकुम पूर्व	**०**	**०**	**०**	**०**
पुथा उत्तरगंगा गाउँपालिका	०	०	०	०
भूमे गाउँपालिका	०	०	०	०
सिस्ने गाउँपालिका	०	०	०	०
रुपन्देही	**२९९७**	**६६६१**	**६७०००**	**७६६५८**
ओमसतिया गाउँपालिका	०	०	०	०
कन्चन गाउँपालिका	९८८	२०८१	९३३३	१२४०२
कोटहीमाई गाउँपालिका	०	०	०	०
गैडहवा गाउँपालिका	२७५	४६१	३७७०	४५०६
तिलोतमा नगरपालिका	६१०	१८०८	५८७४	८२९२
देवदह नगरपालिका	१६०	२६५	१३६०५	१४०३०
बुटवल उपमहानगरपालिका	३३३	९४३	१५५९८	१६८७४
मर्चावारी गाउँपालिका	०	०	०	०
मायादेवी गाउँपालिका	११०	१६७	६५७	९३४
रोहिणी गाउँपालिका	०	०	०	०
लुम्बिनी साँस्कृतिक नगरपालिका	०	०	०	०
सम्मरिमाई गाउँपालिका	०	०	०	०
सिद्धार्थनगर नगरपालिका	५२	१७०	५३	२७५
सियारी गाउँपालिका	४४	१३९	१२२३	१४०६
सुद्धोधन गाउँपालिका	१००	२२३	१४७२	१७९५

भूमि समस्या समाधान आयोग
नेपाल सरकार
ताहाचल, काठमाडौं

सैनामैना नगरपालिका	३२५	४०४	१५४१५	१६१४४
रोल्पा	**६७**	**३६**	**७५८**	**८६१**
गंगादेव गाउँपालिका	०	०	०	०
त्रिबेणी गाउँपालिका	११	१२	१४२	१६५
थबाङ्ग गाउँपालिका	१	०	०	१
परिबर्तन गाउँपालिका	०	०	२	२
माडी गाउँपालिका	४	७	२४४	२५५
रुन्टीगढी गाउँपालिका	१९	५	३४१	३६५
रोल्पा नगरपालिका	१३	९	६	२८
लुङ्ग्री गाउँपालिका	६	१	९	१६
सुनछहारी गाउँपालिका	०	०	६	६
सुनिल स्मृति गाउँपालिका	१३	२	८	२३
जम्मा	**२२७८७**	**४१६७८**	**२३७६३०**	**३०२१३१**
कोशी प्रदेशको बिवरण				
Row Labels	**भूमिहीन दलित**	**भूमिहीन सुकुम्बासी**	**अव्यवस्थित वसोवास**	**जम्मा**
ईलाम	**१३३**	**५५०**	**१४६०९**	**१५२९२**
ईलाम नगरपालिका	०	०	०	०
चुलाचुली गाउँपालिका	१७	३७	९७०	१०२४
देउमाई नगरपालिका	०	०	०	०
फाकफोकथुम गाउँपालिका	०	०	०	०
माई जोकमाई गाउँपालिका	०	०	२२	२२
माई नगरपालिका	२८	८८	७३६६	७४८२
माङसेबुङ गाउँपालिका	२४	२३२	२४६३	२७१९
रोङ गाउँपालिका	४	६५	१७९४	१८६३
सन्दकपुर गाउँपालिका	०	२१	२	२३
सूर्योदय नगरपालिका	६०	१०७	१९९२	२१५९
उदयपुर	**२४५५**	**५६३४**	**४०६४८**	**४८७३७**
उदयपुरगढी गाउँपालिका	१०३	१७३	३९३६	४२१२
कटारी नगरपालिका	३४५	९२७	८३१३	९५८५
चौदण्डीगढी नगरपालिका	५२९	१२३९	८१०८	९८७६
ताप्ली गाउँपालिका	०	०	०	०
त्रियुगा नगरपालिका	९८४	२११०	९१७८	१२२७२
बेलका नगरपालिका	४३०	१०८१	९९२१	११४३२
रौतामाई गाउँपालिका	६४	१०४	११९२	१३६०
लिम्चुंग गाउँपालिका	०	०	०	०
ओखलढुङगा	**१०**	**४५**	**२**	**५७**

नेपाल सरकार
भूमि समस्या समाधान आयोग
ताहाचल, काठमाडौं

खिजीदेम्बा गाउँपालिका	१	२	१	४
चम्पादेवी गाउँपालिका	०	०	०	०
चिशंखुगढी गाउँपालिका	०	२	०	२
मानेभन्ज्याङ्ग गाउँपालिका	३	८	१	१२
मोलुङ्ग गाउँपालिका	२	१४	०	१६
लिखु गाउँपालिका	०	०	०	०
सिद्धिचरण नगरपालिका	४	१३	०	१७
सुनकोशी गाउँपालिका	०	६	०	६
खोटाङ	**४१**	**१६४**	**४९६**	**७०१**
ऐसेलुखर्क गाउँपालिका	२	४	६	१२
केपिलासगढी गाउँपालिका	२	०	०	२
खोटेहाङ गाउँपालिका	५	१०	१०	२५
जन्तेढुङ्गा गाउँपालिका	१	१४	२८	४३
दिक्तेल रुपाकोट मझुवागढी नगरपालिका	०	७१	१९५	२६६
दिप्रुङ चुइचुम्मा गाउँपालिका	१९	३	५७	७९
बराहपोखरी गाउँपालिका	०	१९	३७	५६
रावा बेसी गाउँपालिका	६	१०	२९	४५
साकेला गाउँपालिका	३	९	३०	४२
हलेसी तुवाचुङ नगरपालिका	३	२४	१०४	१३१
झापा	**२७७४**	**१४९३६**	**३४३३१**	**५२०४१**
अर्जुनधारा नगरपालिका	२१९	७२९	६४६०	७४०८
कचनकवल गाउँपालिका	११०	४५२	९५५	१५१७
कन्काई नगरपालिका	३३४	१९९९	३८७८	६२११
कमल गाउँपालिका	७८	१९०	२३१	४९९
गौरादह नगरपालिका	३३१	१०२०	१२१३	२५६४
गौरिगञ्ज गाउँपालिका	२३५	११४६	७३६	२११७
झापा गाउँपालिका	१४८	१४२७	२६१८	४१९३
दमक नगरपालिका	५६०	२४७७	३२९५	६३३२
बाह्रदशी गाउँपालिका	२२	९०४	८८१	१८०७
बिर्तामोड नगरपालिका	१९७	१०३०	१४८०	२७०७
बुद्धशान्ति गाउँपालिका	३१	१४८	६१४८	६३२७
भद्रपुर नगरपालिका	९१	९०३	१०२८	२०२२
मेचीनगर नगरपालिका	३०७	१८७८	३११९	५३०४
शिवसताक्षी नगरपालिका	९४	४६७	१५७७	२१३८
हल्दीबारी गाउँपालिका	१७	१६६	७१२	८९५
ताप्लेजुङ	**१४०**	**३४३**	**३६१**	**८४४**
आठराई त्रिबेणी गाउँपालिका	०	५	०	५
फक्ताङ्लुङ्ग गाउँपालिका	९	६५	१	७५

नेपाल सरकार
भूमि समस्या समाधान आयोग
ताहाचल, काठमाडौं

फुङलिङ्ग नगरपालिका	३८	७५	४६	१५९
मिक्वाखोला गाउँपालिका	९	२०	०	२९
मेरिङ्गदेन गाउँपालिका	३	२५	१२	४०
मैवाखोला गाउँपालिका	१८	५०	७४	१४२
याङ्वरक गाउँपालिका	७	२४	२०	५१
सिदिङ्गवा गाउँपालिका	१०	१९	१	३०
सिरीजङ्घा गाउँपालिका	४६	६०	२०७	३१३
तेर्हथुम	**२१**	**३९**	**५१४**	**५७४**
आठराई गाउँपालिका	१४	३२	३९८	४४४
छथर गाउँपालिका	०	०	०	०
फेदाप गाउँपालिका	७	७	११६	१३०
मेंछयायेम गाउँपालिका	०	०	०	०
म्याँग्लुंग नगरपालिका	०	०	०	०
लालीगुरासँ नगरपालिका	०	०	०	०
धनकुटा	**१११**	**३६०**	**३२२८**	**३६९९**
खाल्सा छिन्तांग सहिदभूमि गाउँपालिका	२	०	७	९
चौविसे गाउँपालिका	६	२१	९४८	९७५
छथर जोरपाटी गाउँपालिका	३	७	१५१	१६१
धनकुटा नगरपालिका	६३	२२५	४०	३२८
पाखिबास नगरपालिका	०	४	३८	४२
महालक्ष्मी नगरपालिका	१८	६८	६८१	७६७
साँगुरीगढी गाउँपालिका	१९	३५	१३६३	१४१७
पाँचथर	**६५**	**१०६**	**४९०१**	**५०७२**
कुम्मायक गाउँपालिका	११	०	१२	२३
तुम्बेवा गाउँपालिका	३	७	८००	८१०
फालेलुङ्ग गाउँपालिका	४	१	१०	१५
फाल्गुनन्द गाउँपालिका	३	३	३४७	३५३
फिदिम नगरपालिका	१०	३०	११७४	१२१४
मिक्लाजुङ गाउँपालिका	५	९	३३७	३५१
याङवरक गाउँपालिका	१८	१९	१५१४	१५५१
हिलिहाङ्ग गाउँपालिका	११	३७	७०७	७५५
भोजपुर	**३४**	**१३४**	**६९१**	**८५९**
अरुण गाउँपालिका	२	४	२१	२७
आमचोक गाउँपालिका	१	५	२०९	२१५
टेम्केमैयुङ्ग गाउँपालिका	७	१०	१०	२७
पौवा ढुंगा गाउँपालिका	३	११	३	१७
भोजपुर नगरपालिका	०	०	०	०
रामप्रसाद राई गाउँपालिका	२	८	४३	५३

नेपाल सरकार
भूमि समस्या समाधान आयोग
ताहाचल, काठमाडौं

षडानन्द नगरपालिका	९	५३	४	६६
साल्पासिलिछो गाउँपालिका	९	२३	३२	६४
हतुवागढी गाउँपालिका	१	२०	३६९	३९०
मोरङ	**९०२९**	**१८५६८**	**३७७१४**	**६५३११**
उर्लाबारी नगरपालिका	२१२	९१९	४१५९	५२९०
कटहरी गाउँपालिका	०	१	१	२
कानेपोखरी गाउँपालिका	२४१	१३०२	१८८१	३४२४
केराबारी गाउँपालिका	२००	६४७	३५८७	४४३४
ग्रामथान गाउँपालिका	३३९	५८४	१७३	१०९६
जहदा गाउँपालिका	११०२	११२	१२	१२२६
धनपालथान गाउँपालिका	४७२	१४८	३२	६५२
पथरी शनिश्चरे नगरपालिका	५८९	२९९५	६२१६	९८००
बिराटनगर महानगरपालिका	२०४	५२९	८२१	१५५४
बुढीगंगा गाउँपालिका	११६९	१०४५	१२८६	३५००
बेलबारी नगरपालिका	५४६	२६४५	२७०१	५८९२
मिक्लाजुङ गाउँपालिका	१४	३६	५२४५	५२९५
रंगेली नगरपालिका	१२९३	१९४९	१४५७	४६९९
रतुवामाई नगरपालिका	४०७	१२४३	२२७०	३९२०
लेटाङ नगरपालिका	१७७	६२२	३५८९	४३८८
सुनवर्षी नगरपालिका	१२८६	८९३	११३६	३३१५
सुन्दरहरैंचा नगरपालिका	७७८	२८९८	३१४८	६८२४
संखुवासभा	**५२**	**१०१**	**५६**	**२०९**
खादबारी नगरपालिका	०	०	०	०
चिचिला गाउँपालिका	०	०	०	०
चैनपुर नगरपालिका	२१	२९	१९	६९
धर्मदेवी नगरपालिका	१	४	३७	४२
पाँचखपन नगरपालिका	९	२०	०	२९
भोटखोला गाउँपालिका	०	०	०	०
मकालु गाउँपालिका	०	०	०	०
मादी नगरपालिका	१७	१८	०	३५
सभापोखरी गाउँपालिका	४	३०	०	३४
सिलिचोङ गाउँपालिका	०	०	०	०
सुनसरी	**६१३१**	**१३१४३**	**२०१६८**	**३९४४२**
इनरुवा नगरपालिका	३१	१२	१	४४
ईटहरी उपमहानगरपालिका	०	०	०	०
कोशी गाउँपालिका	३४१	१०५३	५०४	१८९८
गढी गाउँपालिका	२९३	२७३	४८	६१४
दुहबी नगरपालिका	१०९९	१३५२	३९४	२८४५

नेपाल सरकार
भूमि समस्या समाधान आयोग
ताहाचल, काठमाडौं

देवानगन्ज गाउँपालिका	४४१	३४३	३९१	११७५
धरान उपमहानगरपालिका	१४२६	३९२३	९२१५	१४५६४
बराहक्षेत्र नगरपालिका	८४५	२८६४	६८३६	१०५४५
बर्जु गाउँपालिका	५७६	५६२	१३७	१२७५
भोक्राहा नरसिंह गाउँपालिका	२९१	९५६	६८८	१९३५
रामधुनी नगरपालिका	५१९	११०१	१२९०	२९१०
हरिनगर गाउँपालिका	२६९	७०४	६६४	१६३७
सोलुखुम्बु	**१२**	**१३२**	**१३**	**१५७**
खुम्बु पासांगल्हामु	०	०	०	०
थुलुङ दुधकोशी गाउँपालिका	५	१८	११	३४
दुधकोशी गाउँपालिका	०	०	०	०
नेचासल्यान गाउँपालिका	०	०	०	०
महाकुलुंग गाउँपालिका	०	०	०	०
लिखु पिके गाउँपालिका	१	२०	०	२१
सोतांग गाउँपालिका	०	०	०	०
सोलुदुधकुण्ड नगरपालिका	६	९४	२	१०२
जम्मा	**२१००८**	**५४२५५**	**१५७७३२**	**२३२९९५**

सुदुर पश्चिम प्रदेशको बिवरण

Row Labels	**भूमिहीन दलित**	**भूमिहीन सुकुम्बासी**	**अव्यवस्थित वसोवास**	**जम्मा**
अछाम	**१५८**	**३७**	**७०४**	**८९९**
कमलबजार नगरपालिका	०	०	६	६
चौरपाटि गाउपालिका	१	०	१९	२०
ढकारी गाउपालिका	२२	५	१२६	१५३
तुर्माखाँद गाउँपालिका	८	१	१४६	१५५
पंचदेवल विनायक नगरपालिका	२	७	१	१०
बन्नीगढ़ी जयगढ़ गाउपालिका	०	०	०	०
मंगलसेन नगरपालिका	०	०	०	०
मेल्लेख गाउँपालिका	०	०	१६	१६
रामारोशन गाउपालिका	१	०	०	१
साँफेबगर नगरपालिका	१२४	२४	३९०	५३८
कंचनपुर	**२७७३**	**३२४९**	**६७८०७**	**७३८२९**
कृष्णपुर नगरपालिका	८६	१०३	१५४४१	१५६३०
दोधारा चाँदनी नगरपालिका	१७५	५७	३७३५	३९६७
पुनर्वास नगरपालिका	७७४	८७५	६८७९	८५२८
बेदकोट नगरपालिका	३०८	२०४	९०२३	९५३५
बेलडाँडी गाउँपालिका	१६४	२०३	४४४९	४८१६

नेपाल सरकार
भूमि समस्या समाधान आयोग
ताहाचल, काठमाडौं

बेलौरी नगरपालिका	१२३	५३७	५३०२	५९६२
भिमदत्त नगरपालिका	९२४	१००२	६३०७	८२३३
लालझाडी गाउँपालिका	२२	९०	४४७३	४५८५
शुक्लाफाँटा नगरपालिका	१९७	१७८	१२१९८	१२५७३
कैलाली	**६७८६**	**१३११९**	**११२४१२**	**१३२३१७**
कैलारी गाउँपालिका	१९७	६४१	६११४	६९५२
गोदावरी नगरपालिका	१२९४	१४९२	१६१७५	१८९६१
गौरीगंगा नगरपालिका	९७२	१२१६	१०३०८	१२४९६
घोडाघोडी नगरपालिका	२२९	३४०	१७६९१	१८२६०
चुरे गाउँपालिका	७४	१५३	२१०४	२३३१
जानकी गाउँपालिका	४९०	१४३२	३२६१	५१८३
जोशीपुर गाउँपालिका	५९	३७६	३९३८	४३७३
टिकापुर नगरपालिका	११७१	२०५६	६८७३	१०१००
धनगढी उपमहानगरपालिका	३९७	१४१०	१५१४१	१६९४८
बर्दगोरिया गाउँपालिका	१६६	२३३	६५७०	६९६९
भजनी नगरपालिका	४७८	१७०९	७२५९	९४४६
मोहन्याल गाउँपालिका	१५९	२७७	२३०३	२७३९
लम्कि चुहा नगरपालिका	११००	१७८४	१४६७५	१७५५९
डडेल्धुरा	**२५२**	**२२१**	**८८८४**	**९३५७**
अजयमेरु गाउँपालिका	९	६	२९९	३१४
अमरगढी नगरपालिका	७	९	६०४	६२०
आलिताल गाउँपालिका	३५	७४	१९३०	२०३९
गन्यापधुरा गाउँपालिका	७३	२०	८८३	९७६
नवदुर्गा गाउँपालिका	११	२	१०७०	१०८३
परशुराम नगरपालिका	८९	९९	३५७४	३७६२
भागेश्वर गाउँपालिका	२८	११	५२४	५६३
डोटी	**१५९**	**१७०**	**१३१८**	**१६४७**
आदर्श गाउपलिका	०	०	२	२
के आई सि गाउपलिका	२	०	१९	२१
जोरायल गाउँपालिका	१०८	१३१	८७४	१११३
दिपायल सिलगडी नगरपालिका	०	०	०	०
पुर्विचौकी गाउपलिका	०	०	०	०
बडीकेदार गाउँपालिका	२८	२७	१५१	२०६
बोगटान गाउँपालिका	२१	१०	२५३	२८४
शिखर नगरपालिका	०	२	१९	२१
सायल गाउपलिका	०	०	०	०
दार्चुला	**१२०**	**४७**	**१५०७**	**१६७४**
अपिहिमाल गाउँपालिका	०	०	३६५	३६५

नेपाल सरकार
भूमि समस्या समाधान आयोग
ताहाचल, काठमाडौं

दुहुँ गाउँपालिका	२	१	५	८
नौगाड गाउँपालिका	०	०	१९१	१९१
ब्यास गाउपालिका	१	९	३३	४३
मार्मा गाउँपालिका	४	२२	१८	४४
मालिकार्जुन गाउपालिका	१०	३	५८८	६०१
माहाकाली नगरपालिका	१	३	२१६	२२०
लेकम गाउँपालिका	४२	४	४४	९०
शैल्यशिखर नगरपालिका	६०	५	४७	११२
बझाङ	**१२१**	**१८**	**८९७**	**१०३६**
काँडा गाउपालिका	०	०	०	०
केदारस्युँ गाउँपालिका	२	१	६६९	६७२
खप्तडछान्ना गाउँपालिका	१	०	१	२
छबिस पाथिभरा गाउँपालिका	९३	१२	२१२	३१७
जयपृथिबी नगरपालिका	०	०	०	०
तालकोट गाउपालिका	०	०	०	०
थलारा गाउपालिका	०	०	०	०
दुर्गाथाली गाउपालिका	२	०	०	२
बित्थडचिर गाउँपालिका	०	०	१०	१०
बुंगल नगरपालिका	०	०	०	०
मष्टा गाउँपालिका	२३	५	५	३३
सुर्मा गाउपालिका	०	०	०	०
बाजुरा	**११०**	**३०**	**१८६३**	**२००३**
खप्तड छेडेदह गाउपालिका	०	०	०	०
गौमुल गाउँपालिका	९	३	१०५	११७
जगन्नाथ गाउँपालिका	५	३	२३४	२४२
त्रिवेणी नगरपालिका	१६	०	१९८	२१४
बडिमालिका नगरपालिका	७	२	३७०	३७९
बुढीगंगा नगरपालिका	४२	११	८९	१४२
बुढीनन्दा नगरपालिका	११	६	३५१	३६८
स्वामी कार्तिक गाउँपालिका	११	१	१८५	१९७
हिमाली गाउँपालिका	२	१	१३५	१३८
खप्तड छेडेदह गाउँपालिका	७	३	१९६	२०६
बैतडी	**४०७**	**४५**	**६४६**	**१०९८**
डिलासैनी गाउपालीका	०	०	०	०
दशरथचन्द नगरपालिका	८२	४	८	९४
दोगडाकेदार गाउपालिका	०	०	०	०
पन्चेश्वर गाउँपालिका	२०४	६	२२८	४३८
पाटन नगरपालिका	०	०	०	०

नेपाल सरकार
भूमि समस्या समाधान आयोग
ताहाचल, काठमाडौं

पुचौड़ी नगरपालिका	०	०	०	०
मेलौली नगरपालीका	४४	८	११	६३
शिवनाथ गाउँपालिका	४२	१२	३४२	३९६
सिगास गाउपालिका	३१	३	३०	६४
सुर्नया गाउँपालिका	४	१२	२७	४३
जम्मा	**१०८८६**	**१६९३६**	**१९६०३८**	**२२३८६०**
बाग्मती प्रदेशको बिवरण				
Row Labels	**भूमिहीन दलित**	**भूमिहीन सुकुम्बासी**	**अव्यवस्थित वसोवास**	**जम्मा**
काठमाडौं	**२३४**	**९९७**	**१२७५**	**२५०६**
कागेश्वरी मनहरा नगरपालिका	४७	१३४	९६	२७७
काठमाण्डौ महानगरपालिका	१२	९	३३	५४
क्रितिपुर नगरपालिका	०	०	०	०
गोकर्णेश्वर नगरपालिका	९	६१	१७१	२४१
चन्द्रागिरी नगरपालिका	१८	६०	६	८४
टोखा नगरपालिका	१०	४१	१६३	२१४
तारकेश्वर नगरपालिका	५४	१६०	२१८	४३२
दक्षिणकाली नगरपालिका	२९	६४	४७	१४०
नागार्जुन नगरपालिका	१	३	०	४
बुढानिलकण्ठ नगरपालिका	२८	३८३	३३९	७५०
शंङ्करापुर नगरपालिका	२६	८२	२०२	३१०
काभ्रेपलाञ्चोक	**१६५**	**६२८**	**४८३६**	**५६२९**
खानीखोला गाउँपालिका	३	४५	४१७	४६५
चौंरीदेउराली गाउँपालिका	२	१	२	५
तेमाल गाउँपालिका	४	७	५	१६
धुलिखेल नगरपालिका	१९	१०३	६९५	८१७
नमोबुद्ध नगरपालिका	१८	६९	९७८	१०६५
पनौती नगरपालिका	१७	९२	३६	१४५
पाँचखाल नगरपालिका	४३	१२७	४९०	६६०
बनेपा नगरपालिका	१६	८७	९७	२००
बेथानचोक गाउँपालिका	०	०	१	१
भुम्लु गाउँपालिका	०	१	०	१
मण्डन देउपुर नगरपालिका	४०	६०	१९९६	२०९६
महाभारत गाउँपालिका	०	०	०	०
रोशी गाउँपालिका	३	३६	११९	१५८
चितवन	**४१३७**	**१२६८२**	**२४४६२**	**४१२८१**
इच्छाकामना गाउँपालिका	७९	७५२	२५९७	३४२८

नेपाल सरकार
भूमि समस्या समाधान आयोग
ताहाचल, काठमाडौं

कालिका नगरपालिका	२६०	१८००	३८८१	५९४१
खैरहनी नगरपालिका	१८४	८६१	२१५९	३२०४
भरतपुर महानगरपालिका	२०५२	३९१७	५२३८	११२०७
माडी नगरपालिका	६८५	१५२७	२९९७	५२०९
रत्ननगर नगरपालिका	३६४	११७२	१०३३	२५६९
राप्ती नगरपालिका	५१३	२६५३	६५५७	९७२३
दोलखा	**१३**	**८४**	**७**	**१०४**
कालिन्चोक गाउँपालिका	०	०	०	०
गौरिशंखर गाउँपालिका	०	५६	२	५८
जिरी नगरपालिका	०	०	०	०
तामाकोशी गाउँपालिका	०	०	०	०
भिमेश्वर नगरपालिका	०	२८	५	३३
मेलुङ्ग गाउँपालिका	०	०	०	०
विगु गाउँपालिका	०	०	०	०
वैतेश्वोर गाउँपालिका	१३	०	०	१३
शैलुङ्ग गाउँपालिका	०	०	०	०
धादिङ	**१२०**	**२४०**	**७४४१**	**७८०१**
खनियाबास गाउँपालिका	०	०	०	०
गङ्गा जमुना गाउँपालिका	०	०	०	०
गजुरी गाउँपालिका	३७	४३	१५२४	१६०४
गल्छी गाउँपालिका	३१	३४	१७४८	१८१३
ज्वालामुखी गाउँपालिका	१८	९	११७३	१२००
त्रिपुरासुन्दरी गाउँपालिका	०	२१	०	२१
थाक्रे गाउँपालिका	०	०	०	०
धुनीबेंशी नगरपालिका	०	१३	३४०	३५३
निलकण्ठ नगरपालिका	८	७	३७०	३८५
नेत्रावती डबजोङ गाउँपालिका	०	०	०	०
बेनीघाट गाउँपालिका	२१	७८	१५२८	१६२७
रुबी भ्याली गाउँपालिका	०	०	०	०
सिद्धिलेक गाउँपालिका	५	३५	७५८	७९८
नुवाकोट	**२३०**	**५३७**	**८६६३**	**९४३०**
ककनी गाउँपालिका	४२	५१	१९४७	२०४०
किस्पाङ्ग गाउँपालिका	१६	२	६२२	६४०
तादी गाउँपालिका	६	३४	१३१	१७१
तारकेश्वर नगरपालिका	५	६	७०	८१
दुप्चेश्वर गाउँपालिका	४	१	१०४	१०९
पन्चकन्या गाउँपालिका	०	०	०	०
बिदुर नगरपालिका	८४	२३०	९४६	१२६०

नेपाल सरकार
भूमि समस्या समाधान आयोग
ताहाचल, काठमाडौं

बेलकोटगढी नगरपालिका	४२	११५	२६०३	२७६०
म्यगङ गाउँपालिका	२	८	२५६	२६६
लिखु गाउँपालिका	१२	६०	१५२२	१५९४
शिवपुरी गाउँपालिका	१७	३०	४५२	४९९
सुर्यगढी गाउँपालिका	०	०	१०	१०
भक्तपुर	**३३**	**३३**	**१०**	**७६**
चाँगुनारायण नगरपालिका	३२	३३	१०	७५
भक्तपुर नगरपालिका	०	०	०	०
मध्यपुर थिमी नगरपालिका	०	०	०	०
सुर्यविनायक नगरपालिका	१	०	०	१
मकवानपुर	**४००**	**३०१७**	**२२७३२**	**२६१४९**
ईन्द्रसरोवर गाउँपालिका	०	५	१२८	१३३
कैलाश गाउँपालिका	६	६७	४६९	५४२
थाहा नगरपालिका	२	३३	११५९	११९४
बकैया गाउँपालिका	३७	२९४	७५८९	७९२०
बाग्मती गाउँपालिका	३३	१८५	१६८१	१८९९
भिमफेदी गाउँपालिका	०	१४	५	१९
मकवानपुरगढी गाउँपालिका	०	०	०	०
मनहरी गाउँपालिका	१०१	६१५	७६१९	८३३५
राक्सिराङ्ग गाउँपालिका	०	०	७५	७५
हेटौडा उपमहानगरपालिका	२२१	१८०४	४००७	६०३२
रसुवा	**१५**	**११**	**७**	**३३**
आमाछोदिङमो गाउँपालिका	०	०	०	०
उत्तरगया गाउँपालिका	०	०	०	०
कालीका गाउँपालिका	१५	११	७	३३
गोसाईकुण्ड गाउँपालिका	०	०	०	०
नौकुण्ड गाउँपालिका	०	०	०	०
रामेछाप	**१५**	**१०७**	**३१३४**	**३२५६**
उमाकुण्ड गाउँपालिका	४	३८	२५७	२९९
खाँडादेवी गाउँपालिका	१	१५	२९०	३०६
गोकुलगङ्गा गाउँपालिका	१	१२	७९८	८११
दोरम्बा शैलुङ गाउँपालिका	६	११	१३६	१५३
मन्थली नगरपालिका	१	३	३७२	३७६
रामेछाप नगरपालिका	०	६	१०१०	१०१६
लिखु तामाकोशी गाउँपालिका	०	२०	१९७	२१७
सुनापती गाउँपालिका	२	२	७४	७८
ललितपुर	**७४**	**४११**	**२२८**	**७१३**
कोन्ज्योसोम गाउँपालिका	४	४०	०	४४

नेपाल सरकार
भूमि समस्या समाधान आयोग
ताहाचल, काठमाडौं

गोदावरी नगरपालिका	४८	२५९	१२३	४३०
बाग्मती गाउँपालिका	२०	७४	१०५	१९९
महाङ्काल गाउँपालिका	२	३६	०	३८
महालक्ष्मी नगरपालिका	०	२	०	२
ललितपुर महानगरपालिका	०	०	०	०
सिन्दुपाल्चोक	**३**	**४७**	**९३१**	**९८१**
ईन्द्रावती गाउँपालिका	०	८	८४४	८५२
चौतारा साँगाचोकगढी नगरपालिका	०	१४	३	१७
जुगल गाउँपालिका	०	०	०	०
त्रिपुरासुन्दरी नगरपालिका	०	०	०	०
पाँचपोखरी थाङपाल गाउँपालिका	०	०	०	०
बलेफी गाउँपालिका	०	४	०	४
बाहबिसे नगरपालिका	०	०	०	०
भोटेकोशी गाउँपालिका	०	०	०	०
मेलम्ची नगरपालिका	२	१८	३४	५४
लिसंखु पाखर गाउँपालिका	०	०	०	०
सुनकोशी गाउँपालिका	०	०	०	०
हेलम्बु गाउँपालिका	१	३	५०	५४
सिन्धुली	**८६३**	**१५२५**	**२५७०७**	**२८०९५**
कमलामाई नगरपालिका	२६२	६८१	६१२३	७०६६
गोलन्जोर गाउँपालिका	०	५	३१	३६
तीनपाटन गाउँपालिका	४	६	१९३६	१९४६
दुधौली नगरपालिका	५२७	४५४	९३१२	१०२९३
घ्याङलेख गाउँपालिका	२	२४	५५३	५७९
फिक्कल गाउँपालिका	१	०	१	२
मरिण गाउँपालिका	३५	१६६	२९१७	३११८
सुनकोशी गाउँपालिका	०	०	०	०
हरिहरपूरगढी गाउँपालिका	३२	१८९	४८३४	५०५५
जम्मा	**६३०२**	**२०३१९**	**९९४३३**	**१२६०५४**
मधेश प्रदेशको बिवरण				
Row Labels	भूमिहीन दलित	भूमिहीन सुकुम्बासी	अव्यवस्थित वसोवास	जम्मा
धनुषा	**७१०**	**१७३५**	**३१७३**	**५६१८**
औरही गाउँपालिका	०	०	०	०
कमला नगरपालिका	०	०	०	०
गणेशमान चारनाथ नगरपालिका	५५०	१४१०	१९७१	३९३१
छिरेश्वोरनाथ नगरपालिका	०	०	०	०

नेपाल सरकार
भूमि समस्या समाधान आयोग
ताहाचल, काठमाडौं

जनक नन्दनी गाउँपालिका	०	०	०	०
जनकपुर महानगरपालिका	०	०	०	०
धनुषाधाम नगरपालिका	०	०	०	०
धनौजी गाउँपालिका	०	०	०	०
नगराइन नगरपालिका	०	०	०	०
बटेश्वर गाउँपालिका	१	०	०	१
मिथिला नगरपालिका	८७	३१०	१०२७	१४२४
मिथिला बिहारी नगरपालिका	०	०	०	०
मुखियापट्टी मुसहरमिया गाउँपालिका	१	०	०	१
लक्ष्मीनिया गाउँपालिका	७१	१५	१७५	२६१
विदेह नगरपालिका	०	०	०	०
शहिद नगर नगरपालिका	०	०	०	०
सबैला नगरपालिका	०	०	०	०
हंसपुर नगरपालिका	०	०	०	०
पर्सा	**९१८**	**१२३०**	**३०३१**	**५१७९**
कालिकामाई गाउँपालिका	०	०	०	०
छिपहरमाई गाउँपालिका	०	०	०	०
जगरनाथ गाउँपालिका	०	०	०	०
जीराभवानी गाउँपालिका	०	०	०	०
ठोरी गाउँपालिका	२६	१४०	१७४०	१९०६
धोबिनी गाउँपालिका	०	०	०	०
पकाहा मैनपुर गाउँपालिका	०	०	०	०
पटेर्वा सुगौली गाउँपालिका	०	०	०	०
पर्सागढी नगरपालिका	७५१	७२१	१११५	२५८७
पोखरिया नगरपालिका	०	०	०	०
बहुदरमाई नगरपालिका	०	०	०	०
बिन्दबासिनी गाउँपालिका	०	०	०	०
बिरगन्ज महानगरपालिका	१	२८	१	३०
सखुवा प्रसौनी गाउँपालिका	१४०	३४१	१७५	६५६
बारा	**४३८**	**१६७१**	**१२८९५**	**१५००४**
आदर्श कोटवाल गाउँपालिका	०	०	०	०
करैयामाई गाउँपालिका	०	०	०	०
कलैया उपमहानगरपालिका	०	०	०	०
कोल्हवी नगरपालिका	१६१	२१७	१५९७	१९७५
जीतपुर सिमरा उपमहानगरपालिका	१९८	७३६	६७९९	७७३३
देवताल गाउँपालिका	०	०	०	०
निजगढ नगरपालिका	७९	७१८	४४९९	५२९६
पचरौता नगरपालिका	०	०	०	०

PAF

नेपाल सरकार
भूमि समस्या समाधान आयोग
ताहाचल, काठमाडौं

परवानीपुर गाउँपालिका	०	०	०	०
प्रसौनी गाउँपालिका	०	०	०	०
फेटा गाउँपालिका	०	०	०	०
बारागढी गाउँपालिका	०	०	०	०
बिश्रामपुर गाउँपालिका	०	०	०	०
महागढी नगरपालिका	०	०	०	०
सिम्रौनगढ नगरपालिका	०	०	०	०
सुवर्ण गाउँपालिका	०	०	०	०
महोत्तरी	**१६७४**	**२२११**	**८४२२**	**१२३०७**
एकडारा गाउँपालिका	०	०	०	०
औरही नगरपालिका	०	०	०	०
गौशाला नगरपालिका	११३०	१२५५	८७३	३२५८
जलेश्वोर नगरपालिका	०	०	०	०
पिपरा गाउँपालिका	०	०	०	०
बर्दिबास नगरपालिका	४६९	८९९	७५३९	८९०७
बलवा नगरपालिका	०	०	०	०
भंगाहा नगरपालिका	०	०	०	०
मटिहानी नगरपालिका	०	०	०	०
मनरा शिसवा नगरपालिका	७५	५७	१०	१४२
महोतरी गाउँपालिका	०	०	०	०
रामगोपाल नगरपालिका	०	०	०	०
लोहरपट्टी नगरपालिका	०	०	०	०
सम्सी गाउँपालिका	०	०	०	०
सोनमा गाउँपालिका	०	०	०	०
रौटहट	**१९५४**	**४१८०**	**१११७३**	**१७३०७**
ईशनाथ नगरपालिका	०	०	०	०
कटहरिया नगरपालिका	४४२	३३९	२००४	२७८५
गढीमाई नगरपालिका	०	०	०	०
गरुडा नगरपालिका	०	०	२३७	२३७
गुजरा नगरपालिका	५७५	१५५६	२५८९	४७२०
गौर नगरपालिका	०	१	०	१
चन्द्रपुर नगरपालिका	९३७	२२८४	६३४३	९५६४
दुर्गा भगवती गाउँपालिका	०	०	०	०
देवाही गोनाही नगरपालिका	०	०	०	०
परोहा नगरपालिका	०	०	०	०
फतुवा विजयपुर नगरपालिका	०	०	०	०
बौधिमाई नगरपालिका	०	०	०	०
माधवमाई नगरपालिका	०	०	०	०

नेपाल सरकार
भूमि समस्या समाधान आयोग
ताहाचल, काठमाडौं

मौलापुर् नगरपालिका	०	०	०	०
यमुनामाई गाउँपालिका	०	०	०	०
राजदेवी नगरपालिका	०	०	०	०
राजपुर गाउँपालिका	०	०	०	०
वृन्दावन नगरपालिका	०	०	०	०
सप्तरी	**४३२६**	**१८५९**	**३८५६**	**१००४१**
अग्निसाइर कृष्ण सवरन गाउँपालिका	५९५	२५१	११८५	२०३१
कन्चनरुप नगरपालिका	२७७	१७६	१३	४६६
खडक नगरपालिका	३६३	२५४	७१५	१३३२
छिन्नमस्त गाउँपालिका	०	०	०	०
डाक्नेश्वोरी नगरपालिका	०	०	०	०
तिरहुत गाउँपालिका	०	०	०	०
बलान बिहुल गाउँपालिका	१४९	२५	२७	२०१
बोदेबरसाईन नगरपालिका	५६०	८७	३	६५०
माहदेवा गाउँपालिका	०	०	०	०
राजगढ गाउँपालिका	०	०	०	०
राजविराज नगरपालिका	६३७	५१५	५५१	१७०३
रुपनी गाउँपालिका	६५८	१८२	१	८४१
विष्णुपुर गाउँपालिका	०	०	०	०
शम्भुनाथ नगरपालिका	१४२	१३	३	१५८
सप्तकोशी नगरपालिका	५९४	२४९	१०६३	१९०६
सुरुङ्गा नगरपालिका	३५१	१०७	२९५	७५३
हनुमाननगर कङ्कालिनी नगरपालिका	०	०	०	०
सर्लाही	**२९९४**	**५३२२**	**२२७७७**	**३१०९३**
ईश्वरपुर नगरपालिका	११६७	१४७८	४३७४	७०१९
कविलासी नगरपालिका	९०	४७	४९	१८६
कौडेना गाउँपालिका	०	०	०	०
गोडैटा नगरपालिका	०	०	०	०
चक्रघट्टा गाउँपालिका	०	०	०	०
चन्द्रनगर गाउँपालिका	८२३	७०७	२७	१५५७
धनकौल गाउँपालिका	०	०	०	०
पर्सा गाउँपालिका	०	०	०	०
बरहथवा नगरपालिका	२५४	६८५	२००३	२९४२
बलरा नगरपालिका	०	०	०	०
बसरिया गाउँपालिका	०	०	०	०
बागमती नगरपालिका	६८	७२४	२९९१	३७८३
बिष्णु गाउँपालिका	०	०	०	०
ब्रह्मपुरी गाउँपालिका	०	०	०	०

नेपाल सरकार
भूमि समस्या समाधान आयोग
ताहाचल, काठमाडौं

मलंगवा नगरपालिका	०	०	०	०
रामनगर गाउँपालिका	०	०	०	०
लालबन्दी नगरपालिका	२८४	६०५	१०६६३	११५५२
हरिपुर नगपालिका	०	०	०	०
हरिपुर्वा नगरपालिका	०	०	६	६
हरिवन नगरपालिका	३०८	१०७६	२६६४	४०४८
सिराहा	**३८१५**	**२६६३**	**३३७४**	**९८५२**
अर्नमा गाउँपालिका	०	०	०	०
औरही गाउँपालिका	३३०	३४	७	३७१
कर्जन्हा नगरपालिका	१५९	२७८	७३३	११७०
कल्याणपुर नगरपालिका	०	०	०	०
गोलबजार नगरपालिका	११०९	८५३	१०३४	२९९६
धनगढीमाई नगरपालिका	४४३	७४६	१२३२	२४२१
नरहा गाउँपालिका	०	०	०	०
नवराजपुर गाउँपालिका	०	०	०	०
बरियारपट्टी गाउँपालिका	०	०	०	०
भगवानपुर गाउँपालिका	०	०	०	०
मिर्चैया नगरपालिका	३४३	१९१	०	५३४
लक्ष्मीपुर पतारी गाउँपालिका	०	०	०	०
लहान नगरपालिका	१०२७	४१८	३६६	१८११
विष्णुपुर गाउँपालिका	०	०	०	०
सखुवानान्कारकट्टी गाउँपालिका	०	०	०	०
सिराहा नगरपालिका	४०४	१४३	२	५४९
सुखिपुर नगरपालिका	०	०	०	०
जम्मा	**१६८२९**	**२०८७१**	**६८७०१**	**१०६४०१**

गण्डकी प्रदेशको बिवरण

Row Labels	भूमिहीन दलित	भूमिहीन सुकुम्बासी	अव्यवस्थित वसोवास	जम्मा
कास्की	**३८१९**	**४४१९**	**१३४११**	**२१६४९**
अन्नपूर्ण गाउँपालिका	१०५	६७	५८८	७६०
पोखरा महानगरपालिका	३५३२	४२०८	१२३२४	२००६४
माछापुच्छ्रे गाउँपालिका	११२	९४	४६०	६६६
मादी गाउँपालिका	३३	१५	३९	८७
रूपा गाउँपालिका	३७	३५	०	७२
गोरखा	**१६९**	**१५८**	**३१०९**	**३४३६**
अजिरकोट गाउँपालिका	०	०	०	०
आरुघाट गाउँपालिका	४	५	२३०	२३९

नेपाल सरकार
भूमि समस्या समाधान आयोग
ताहाचल, काठमाडौं

गण्डकी गाउँपालिका	२	१८	४०२	४२२
गोरखा नगरपालिका	७०	५०	४५१	५७१
चुमनुब्री गाउँपालिका	१	५	३१६	३२२
धार्चे गाउँपालिका	१३	०	२२६	२३९
पालुङ्गटार नगरपालिका	४७	४४	११२८	१२१९
बारपाक सुलीकोट गाउँपालिका	१०	१३	८	३१
भिमसेनथापा गाउँपालिका	११	१४	५१	७६
शहीद लखन गाउँपालिका	१०	९	२९७	३१६
सिरानचोक गाउँपालिका	१	०	०	१
तनहुँ	**८८५**	**१६८१**	**२११९१**	**२३७५७**
आँबुखैरेनी गाउँपालिका	२६	१२०	१२९७	१४४३
ऋषिङ्ग गाउँपालिका	८	२४	६५५	६८७
घिरिङ्ग गाउँपालिका	०	०	२	२
देवघाट गाउँपालिका	५०	१०८	२४७९	२६३७
बन्दिपुर गाउँपालिका	९२	२६०	१६५४	२००६
भानु नगरपालिका	१७९	३०४	३५६१	४०४४
भिमाद नगरपालि	४७	३४	११९४	१२७५
म्याग्दे गाउँपालिका	८१	६५	११५३	१२९९
व्यास नगरपालिका	२६५	५९०	६१३८	६९९३
शुक्लागण्डकी नगरपालिका	१३७	१७६	३०५८	३३७१
नवलपरासी पूर्व	**२४९२**	**५८०९**	**२३४६३**	**३१७६४**
कावासोती नगरपालिका	६७९	१२४२	५४८५	७४०६
गैडाकोट नगरपालिका	५९४	१३३९	२९०१	४८३४
देवचुली नगरपालिका	४८८	१२१५	३१५८	४८६१
बिनयी त्रिवेणी गाउँपालिका	८६	२९२	१९३३	२३११
बुलिङ्गटार गाउँपालिका	४६	३५	११०१	११८२
बौदीकाली गाउँपालिका	५०	१२	३७७	४३९
मध्यबिन्दु नगरपालिका	२९९	११८२	६५९२	८०७३
हुप्सेकोट गाउँपालिका	२५०	४९२	१९१६	२६५८
पर्वत	**१५५**	**८८**	**६०९**	**८५२**
कुश्मा नगरपालिका	४०	२०	९२	१५२
जलजला गाउँपालिका	५२	२३	२२९	३०४
पैयूं गाउँपालिका	१९	५	४३	६७
फलेबास नगरपालिका	१३	१३	१५३	१७९
बिहादी गाउँपालिका	२०	१३	७	४०
महाशिला गाउँपालिका	३	१	४७	५१
मोदी गाउँपालिका	८	१३	३८	५९
बागलुङ	**९४**	**८८**	**२५३४**	**२७१६**

नेपाल सरकार
भूमि समस्या समाधान आयोग
ताहाचल, काठमाडौं

काठेखोला गाउँपालिका	१	०	९	१०
गल्कोट नगरपालिका	१८	९	६३	९०
जैमुनी नगरपालिका	०	०	०	०
ढोरपाटन नगरपालिका	३०	१८	१५९४	१६४२
तमानखोला गाउँपालिका	०	०	५४४	५४४
ताराखोला गाउँपालिका	४	१०	३७	५१
निसीखोला गाउँपालिका	०	०	६२	६२
बडिगाड गाउँपालिका	११	२	३३	४६
बरेङ गाउँपालिका	४	०	३६	४०
बाग्लुङ्ग नगरपालिका	२६	४९	१५६	२३१
मनाङ	**२**	**३**	**१८४**	**१८९**
चामे गाउँपालिका	१	०	१७	१८
नार्पा भूमि गाउँपालिका	०	०	१६	१६
नार्सों गाउँपालिका	१	१	६६	६८
मनाङ ङिस्याङ गाउँपालिका	०	२	८५	८७
मुस्ताङ	**१७**	**२५**	**२५९**	**३०१**
घरपझोङ गाउँपालिका	५	६	६	१७
थासाङ गाउँपालिका	१	०	०	१
दालोमे गाउँपालिका	१	१०	१८६	१९७
बाह्रगाउँ मुक्तिक्षेत्र गाउँपालिका	१०	८	४०	५८
लोमन्थाङ गाउँपालिका	०	१	२७	२८
म्याग्दी	**१४८**	**१४०**	**५९५**	**८८३**
अन्नपूर्ण गाउँपालिका	११	२३	१००	१३४
धवलागिरी गाउँपालिका	१४	१८	३१	६३
बेनी नगरपालिका	४९	६४	१९१	३०४
मंगला गाउँपालिका	५३	२३	३९	११५
मालिका गाउँपालिका	६	१	२२७	२३४
रघुगंगा गाउँपालिका	१५	११	७	३३
लमजुङ	**२६७**	**२५४**	**६४५**	**११६६**
क्व्होलासोथार गाउँपालिका	३२	२१	६३	११६
दुधपोखरी गाउँपालिका	१	०	७७	७८
दोर्दी गाउँपालिका	२१	२६	६९	११६
बेंसीशहर नगरपालिका	२६	२६	२५	७७
मध्यनेपाल नगरपालिका	२५	१३	४७	८५
मरुयाङ्गदी गाउँपालिका	३२	३०	४०	१०२
राईनास नगरपालिका	१०३	७०	२६१	४३४
सुन्दरबजार नगरपालिका	२७	६८	६३	१५८
स्याङ्जा	**९४**	**१२०**	**४५०**	**६६४**

PAF

नेपाल सरकार
भूमि समस्या समाधान आयोग
ताहाचल, काठमाडौं

अर्जुनचौपारी गाउँपालिका	४	२	०	६
आँधिखोला गाउँपालिका	०	०	०	०
कालीगण्डकी गाउँपालिका	७	१९	८०	१०६
गल्याङ नगरपालिका	१	०	०	१
चापाकोट नगरपालिका	१८	१८	११७	१५३
पुतलीबजार नगरपालिका	३४	६७	५४	१५५
फेदीखोला गाउँपालिका	३०	१४	१९९	२४३
बिरुवा गाउँपालिका	०	०	०	०
भीरकोट नगरपालिका	०	०	०	०
वालिङ्ग नगरपालिका	०	०	०	०
हरिनास गाउँपालिका	०	०	०	०
जम्मा	**८१४२**	**१२७८५**	**६६४५०**	**८७३७७**
कर्णाली प्रदेशको बिवरण				
Row Labels	**भूमिहीन दलित**	**भूमिहीन सुकुम्बासी**	**अव्यवस्थित वसोवास**	**जम्मा**
कालिकोट	**२३**	**६**	**९४६**	**९७५**
खाँडाचक्र नगरपालिका	१	०	१९१	१९२
तिलागुफा नगरपालिका	७	३	९	१९
नरहरिनाथ गाउँपालिका	०	०	१७७	१७७
पचाल झरना गाउँपालिका	२	२	०	४
पलाता गाउँपालिका	२	०	१९५	१९७
महावै गाउँपालिका	२	०	२७	२९
रास्कोट नगरपालिका	४	०	०	४
शुभ कालिका गाउँपालिका	५	१	३४७	३५३
सन्नी त्रिबेणी गाउँपालिका	०	०	०	०
जाजरकोट	**१९८**	**१००**	**७२५६**	**७५५४**
कुसे गाउँपालिका	२३	१४	८८०	९१७
छेडागाड नगरपालिका	३९	१३	२०२३	२०७५
जुनीचाँदे गाउँपालिका	१	०	७५	७६
नलगाड नगरपालिका	४३	१४	१४५८	१५१५
बारेकोट गाउँपालिका	४२	३३	७०५	७८०
भेरी नगरपालिका	३९	२०	१७२४	१७८३
शिवालय गाउँपालिका	११	६	३९१	४०८
जुम्ला	**१६**	**५**	**४३३**	**४५४**
कनका सुन्दरी गाउँपालिका	१	०	२	३
गुठिचौर गाउँपालिका	१	१	१७३	१७५
चन्दननाथ नगरपालिका	१०	०	५५	६५

नेपाल सरकार
भूमि समस्या समाधान आयोग
ताहाचल, काठमाडौं

तातोपानी गाउँपालिका	०	०	१	१
तिला गाउँपालिका	०	०	९२	९२
पातारासी गाउँपालिका	०	२	०	२
सिंजा गाउँपालिका	१	०	१५	१६
हिमा गाउँपालिका	३	२	९५	१००
डोल्पा	**०**	**१**	**२२१**	**२२२**
काईके गाउँपालिका	०	०	०	०
छार्का ताङसोङ गाउँपालिका	०	१	२२१	२२२
जगदूल्ला गाउँपालिका	०	०	०	०
ठुलीभेरी नगरपालिका	०	०	०	०
डोल्पो बुद्ध गाउँपालिका	०	०	०	०
त्रिपुरासुन्दरी गाउँपालिका	०	०	०	०
मुडकेचुला गाउँपालिका	०	०	०	०
शेफोक्सुण्डो गाउँपालिका	०	०	०	०
दैलेख	**१८१**	**७०**	**२३४४**	**२५९५**
आठबिस नगरपालिका	९	५	१०५	११९
गुराँस गाउँपालिका	१०	४	२३८	२५२
चामुण्डा बिन्द्रासैनी नगरपालिका	८	५	७२४	७३७
ठाँटीकाँध गाउँपालिका	११	२	२९७	३१०
डुङ्गेश्वर गाउँपालिका	४	१	४	९
दुल्लु नगरपालिका	५९	८	३५१	४१८
नारायण नगरपालिका	५७	१५	२४३	३१५
नौमुले गाउँपालिका	३	१९	५३	७५
भगवतीमाई गाउँपालिका	१४	५	१७०	१८९
भैरवी गाउँपालिका	२	६	१२९	१३७
महाबु गाउँपालिका	४	०	३०	३४
मुगु	**०**	**०**	**१६**	**१६**
खत्याड गाउँपालिका	०	०	१६	१६
छायाँ रारा नगरपालिका	०	०	०	०
मुगुमकार्मारोग गाउँपालिका	०	०	०	०
सोरु गाउँपालिका	०	०	०	०
रुकुम पश्चिम	**१०५**	**४८**	**२१३८**	**२२९१**
आठबिसकोट नगरपालिका	३७	२१	९८६	१०४४
चौरजहारी नगरपालिका	२१	७	४८२	५१०
त्रिवेणी गाउँपालिका	२४	२	८४	११०
बाँफिकोट गाउँपालिका	९	२	२२२	२३३
मुसिकोट नगरपालिका	१०	१३	३१	५४
सानीभेरी गाउँपालिका	४	३	३३३	३४०

नेपाल सरकार
भूमि समस्या समाधान आयोग
ताहाचल, काठमाडौं

सल्यान	**९५**	**६१**	**४८५१**	**५००७**
कपुरकोट गाउँपालिका	८	१२	२३६	२५६
कालिमाटी गाउँपालिका	५५	३०	२५५६	२६४१
कुमाख गाउँपालिका	०	०	०	०
छत्रेश्वरी गाउँपालिका	०	०	०	०
त्रिवेणी गाउँपालिका	१७	१२	१०६०	१०८९
दर्मा गाउँपालिका	०	०	०	०
बनगाडकुपिण्डे नगरपालिका	०	०	०	०
बागचौर नगरपालिका	१५	७	९९९	१०२१
शारदा नगरपालिका	०	०	०	०
सिद्ध कुमाख गाउँपालिका	०	०	०	०
सुर्खेत	**२२५४**	**११४४**	**२७२२१**	**३०६१९**
गुर्भाकोट नगरपालिका	२५६	१०६	४७२५	५०८७
चिङ्गगाड गाउँपालिका	०	०	६१	६१
चौकुने गाउँपालिका	६८	१६	२७७७	२८६१
पञ्चपुरी नगरपालिका	१	१	५७२	५७४
बराहताल गाउँपालिका	१६३	१४३	४३१८	४६२४
बीरेन्द्रनगर नगरपालिका	१४५६	८१०	३८४६	६११२
भेरीगंगा नगरपालिका	९४	५०	८४६२	८६०६
लेकवेशी नगरपालिका	०	०	०	०
सिम्ता गाउँपालिका	२१६	१८	२४६०	२६९४
हुम्ला	**०**	**०**	**०**	**०**
अदानचुली गाउँपालिका	०	०	०	०
खर्पुनाथ गाउँपालिका	०	०	०	०
चंखेली गाउँपालिका	०	०	०	०
ताँजाकोट गाउँपालिका	०	०	०	०
नाम्खा गाउँपालिका	०	०	०	०
सर्केगाड गाउँपालिका	०	०	०	०
सिमकोट गाउँपालिका	०	०	०	०
जम्मा	**२८७२**	**१४३५**	**४५४२६**	**४९७३३**

नेपाल सरकार
भूमि समस्या समाधान आयोग
ताहाचल, काठमाडौं

२.७ विगतका आयोग, समिति र कार्यदलबाट सम्पन्न हुन बाँकी (अधुरा) कामको विवरण

नेपाल सरकारले विगतमा गठन गरेका विभिन्न आयोग, समिति वा कार्यदलले वितरण गरेका जग्गाहरूको स्वामित्व, दर्ता स्रेस्ता वा नक्सा प्रमाणित एवं **भूमि सम्बन्धी समस्या समाधान आयोगको गठन आदेश** लागू भएपछि स्वतः खारेज भएका समितिहरूबाट सम्पन्न हुन बाँकी कामसमेत यस आयोगले गर्ने गरी जिम्मेवारी तोकेबमोजिमको प्राप्त विवरण यसप्रकार छः

आयोगबाट आ.व २०८१/८२ मा भएका अधुरा कार्य सम्पादनसम्बन्धी विवरणः

<u>२.७.१. जग्गा दर्ता समितिहरूको विवरण</u>

<u>जग्गा दर्ता समितिहरूको विवरण, आयोग गठन मिति तथा प्राप्त निवेदन संख्या</u>

क्रम संख्या	समितिको नाम	जिल्ला	निवेदन संख्या	आयोग गठन मिति	कैफियत
१	झापा जिल्ला महारानी झोडा, लखनपुर, सतासीधाम धरमपुर र तोपगाछी क्षेत्रको जग्गा दर्तासम्बन्धी गठन आदेश, २०७५	झापा	११५८३	२०७५।०९।२३	
२	झापा जिल्ला गौरादह नगरपालिका वडा नं. ४ र ५ अन्तर्गतको जग्गा दर्तासम्बन्धी समिति दमक झापा, २०७५	झापा	५३४०	२०७५।१२।२५	
३	कीर्तिपुर न.पा.भित्रका स्वबासी जग्गा दर्तासम्बन्धी गठन आदेश, २०७६	कीर्तिपुर, काठमाडौं	३१२	२०७६।०८।१६	
४	भगवतीटार जग्गा दर्ता समिति, २०७२ (छिन्नेडाँडा साविक पोखरा १४,१५ र १८)	कास्की, पोखरा	अभिलेखमा नदेखिएको	२०७२।१२।१९	
५	लेखनाथ नगरपालिका लामास्वाराको जग्गा दर्तासम्बन्धी, २०७२	कास्की, पोखरा	अभिलेखमा नदेखिएको	२०७२।०३।२८	
६	बुटवल उप-महानागरपालिका र सैनामैना नगरपालिका अन्तर्गत बहाल बिटौरी कोदाले र आँकडा लगतबमोजिम बसोबास गरेको व्यक्ति वा परिवारको नाममा जग्गा दर्तासम्बन्धी गठन आदेश, २०७५				
७	पाल्पा जिल्ला रामपुर नगरपालिकाअन्तर्गतको जग्गा दर्ता समिति (साबिक रामपुर गा.वि.स ४,५,६,७ र ८ हाल रामपुर नगरपालिका वडा नं. ३,५,६ र ७)	रामपुर, पाल्पा	७८३	२०७५।१२।२५	
८	साविक कोटमाझखर्क हाल भेरीगंगा न.पा. र साविक मेहेलकुना, साहारे एवं धारापानी गा.वि.स. हाल गुर्भाकोट नगरपालिकाअन्तर्गतको जग्गा दर्ता समिति गठन आदेश, २०७२	मेहेलकुना, सुर्खेत	६७८	२०७२।०६।२५	
९	विशेष नापी कार्यालयबाट जग्गा नापजाँच भई जग्गा दर्ता हुन नसकेका जग्गासम्बन्धी गठन आदेश, २०७६ अनुसार	अछाम, जिल्ला	४०७	२०७६।०६।१३	
१०	नयाँ बेलहानी तमासपुरका बसोबासीहरूको जग्गा दर्तासम्बन्धी गठन आदेश, २०७२	नवलपरासी (बर्दघाट सुस्ता पूर्व)	६४८	२०७२।०३।२८	

नेपाल सरकार
भूमि समस्या समाधान आयोग
ताहाचल, काठमाडौं

११	कोहलपुर गाविस वडा नं ३ (क) अव्यवस्थित बसोबासीहरूको जग्गा दर्ता समिति, २०६९	बाँके	७७	२०६९।०७।२७	
१२	बर्दिया जिल्ला राजापुर बजार क्षेत्रमा बसोबास गरिआएका व्यक्तिहरूको नाममा बहाल बिटौरी जग्गा दर्ता गर्नेसम्बन्धी समिति, २०७४	बर्दिया	४८०	२०७४।०९।१९	

२.७.२. आयोगले ३५ दिने सूचना प्रकाशन गरे अनुसार विगतका आयोगबाट अधुरा रही पेस भएका निवेदन संख्या विवरण

सिनं	प्रदेश	जिल्ला	२०८०।०८१ सम्म	२०८१।०८२	जम्मा
१	कोशी प्रदेश	इलाम	६२०	१२५	७४५
२		उदयपुर	४५५९	०	४५५९
३		ओखलढुङ्गा	०	०	०
४		खोटाङ	०		०
५		झापा	२८१०	४१	२८५१
६		ताप्लेजुङ	०		०
७		तेह्रथुम	७४	६६	१४०
८		धनकुटा	१०६	१५४	२६०
९		पाँचथर	३४	२५	५९
१०		भोजपुर	६९	०	६९
११		मोरङ	४७६५		४७६५
१२		सङ्खुवासभा	०	०	०
१३		सुनसरी	०	०	०
१४		सोलुखुम्बु	०	०	०
१५	मधेश प्रदेश	पर्सा	०		०
१६		बारा	१२२१	०	१२२१
१७		रौतहट	१८७		१८७
१८		सर्लाही	२१४		२१४
१९		धनुषा	१०७८	०	१०७८
२०		सिराहा	०	०	०
२१		महोत्तरी	०	०	०
२२		सप्तरी	०		०
२३	वाग्मती प्रदेश	सिन्धुली	३५०	१००	४५०
२४		रामेछाप	०	१२	१२
२५		दोलखा	०		०
२६		भक्तपुर	०	०	०
२७		धादिङ	९४८	०	९४८
२८		काठमाडौं	१२७	१०९७	१२२४

नेपाल सरकार
भूमि समस्या समाधान आयोग
ताहाचल, काठमाडौं

२९		काभ्रेपलान्चोक	१५		१५
३०		ललितपुर	०		०
३१		नुवाकोट	११४		११४
३२		रसुवा	०	०	०
३३		सिन्धुपाल्चोक	१०८		१०८
३४		चितवन	३६२१		३६२१
३५		मकवानपुर	१२३३		१२३३
३६	गण्डकी प्रदेश	बागलुङ	०		०
३७		गोरखा	२२		२२
३८		कास्की	२६२३		२६२३
३९		लमजुङ	२४	११	३५
४०		मनाङ	०		०
४१		मुस्ताङ	०		०
४२		म्याग्दी	०		०
४३		नवलपरासी (बर्दघाट सुस्ता पूर्व)	३२००	१७४	३३७४
४४		पर्वत	०		०
४५		स्याङग्जा	११		११
४६		तनहुँ	६१२		६१२
४७	लुम्बिनी प्रदेश	कपिलवस्तु	२१९२		२१९२
४८		नवलपरासी (बर्दघाट सुस्ता पश्चिम)	७००		७००
४९		रुपन्देही	१५७८		१५७८
५०		अर्घाखाँची	५१	०	५१
५१		गुल्मी	१८८	०	१८८
५२		पाल्पा	२१०		२१०
५३		दाङ	१०००	४१९	१४१९
५४		प्युठान	२२		२२
५५		रोल्पा	०		०
५६		पूर्वी रूकुम	०		०
५७		बाँके	७७		७७
५८		बर्दिया	२७२	0	२७२
५९	कर्णाली प्रदेश	पश्चिमी रूकुम	०		०
६०		सल्यान	६०	०	६०
६१		डोल्पा	०	०	०
६२		हुम्ला	०		०
६३		जुम्ला	०		०
६४		कालिकोट	३२		३२

नेपाल सरकार
भूमि समस्या समाधान आयोग
ताहाचल, काठमाडौं

६५		मुगु	०	०	०
६६		सुर्खेत	१५६७०	६५३	१६३२३
६७		दैलेख	०		०
६८		जाजरकोट	०	०	०
६९	सुदुर-पश्चिम प्रदेश	कैलाली	९८९	५२१४	६२०३
७०		अछाम	०		०
७१		डोटी	०	०	०
७२		बझाङ	३२		३२
७३		बाजुरा	४९	४	५३
७४		कंचनपुर	६४१०		६४१०
७५		डडेलधुरा	२६२	४५	३०७
७६		बैतडी	२६		२६
७७		दार्चुला	०	२२१	२२१

२.७.३ जग्गा दर्ता समितिको बाँकी काम

यस अयोग गठन हुँदा समयावधि बाँकी रहेका मालपोत ऐन, २०३४ को दफा ७ को उपदफा (१क) बमोजिम गठन भएका जग्गा दर्ता समिति र अगावै म्याद समाप्त भएका तर काम बाँकी रहेका जग्गा दर्ता समितिका बाँकी काम समेत गठन आदेशको दफा २८ बमोजिम यस आयोगले सम्पन्न गर्ने जिमेवारी तोकिएको हुँदा निम्न समितिको बाँकी काम कानुनबमोजिम सम्पन्न गर्न आयोगका सम्बन्धित जिल्ला समितिलाई अधिकार प्रत्यायोजन गरिएकोमा सम्बन्धित जिल्ला समितिमार्फत काम भइरहेको छ।

सि. नं.	जग्गा दर्ता समितिको नाम	जिल्ला	बाँकी कामको निवेदन संख्या	अधिकार प्रत्यायोजन गरिएका जिल्ला समिति
१	(साविक रामपुर गा.वि.स. ४,५,६,७ र ८ हाल रामपुर नगरपालिका वडा नं. ५,६ र ७)	पाल्पा	७८३	पाल्पा
२	साविक कोटमाझखर्क हाल भेरीगंगा न.पा. भेरीगंगा न.पा. र साविक मेहेलकुना,साहारे एवं धारापानी गा.वि.स. हाल गुर्भाकोट नगरपालिकाअन्तर्गतको जग्गा दर्ता समिति गठन आदेश, २०७२	सुर्खेत	६७८	सुर्खेत
३	नयाँबेलहानी तमासीपुरका बसोबासीहरूको जग्गा दर्ता समिति गठन आदेश, २०७२	नवलपरासी पूर्व	६४८	नवलपरासी सुस्तापूर्व
४	कीर्तिपुर न.पा.भित्रका स्वबासी जग्गा दर्तासम्बन्धी गठन आदेश, २०७६	काठमाडौं	३१२	काठमाडौं
५	झापा जिल्ला महारानी झोडा, लखनपुर, सतासीधाम, धरमपुर र तोपगाछी क्षेत्रको जग्गा दर्तासम्बन्धी गठन आदेश, २०७५	झापा	११९८३	झापा
६	झापा जिल्ला गौरादह नगरपालिका वडा नं. ४ र ५ अन्तर्गतको जग्गा दर्तासम्बन्धी समिति दमक झापा २०७५	झापा	५३४०	झापा
७	भगवतीटार जग्गा दर्ता समिति २०७२ (छिन्रेडाँडा साविक पोखरा १४,१५ र १८)	कास्की	विवरण नआएको	कास्की

२.७.४ आयोगवाट आ.व. २०८१/८२ मा भएका अधुरा कार्य सम्पादनसम्बन्धी विवरण

सि.न	जिल्ला	स्थानीय तह	वडा नं	पूर्जा	क्षेत्रफल(ब.मी)	कित्ता संख
१	सुर्खेत	चौकुने गाउँपालिका	७,८	१०४	१९३५८६	१०४
२	दार्चुला	शैलेशिखर गाउँपालिका	६	४५	१४९९४०	८९
३	ईलाम	चुलाचुली नगरपालिका	२,४,५	३१	१०११७०.६३	५४
			जम्मा	१८०	४४४६९६.६३	२४७

२.८ आयोगबाट भूमिहीन दलित, भूमिहीन सुकुम्बासीलाई आ.व २०८१/८२ मा वितरण भएको जग्गाधनी दर्ता प्रमाण पुर्जा (लालपुर्जा)सम्बन्धी विवरण

PAF

नेपाल सरकार
भूमि समस्या समाधान आयोग
ताहाचल, काठमाडौं

सि.नं.	प्रदेश	जिल्ला	स्थानीय तह	वडा नं	भूमिहीन दलित	भूमिहीन सकुम्बासी	अव्यवस्थित बसोबासी	बाँकी काम	जम्मा (पालिका)	जम्मा (जिल्ला)
१	कोशी	इलाम	रोङ्ग गाँउपालिका	१			७२		७२	३४२
२	कोशी	इलाम	चुलाचुली नगरपालिका	२,४,५				३१	३१	
३	कोशी	इलाम	माङ्सेबुङ्ग गाउँपालिका				१००		१००	
४	कोशी	इलाम	माई गाउँपालिका				१३९		१३९	
५	कोशी	झापा	कनकाई नगरपालिका	३,६	३८	११	१०८		१५७	३९६
६	कोशी	झापा	बुद्धशान्ति				१४३		१४३	
७	कोशी	झापा	अर्जुनधारा गाँउपालिका	११			९६		९६	
८	कोशी	सुनसरी	देवानगंज न.पा.	३	३	३			६	६
९	कोशी	धनकुटा	साँधुरीगढी गाँउपालिका	3,7,9		५			५	५
१०	बागमति	चितवन	भरतपुर महानगरपालिका	11,15,26	२०	१०९			१२९	२५६
११	बागमति	चितवन	रत्ननगर नगरपालिका	१२	25	102			१२७	
१२	बागमति	मकवानपुर	बकैया नगरपालिका	७	१	३९			४०	४०
१३	लुम्बिनी	दाङ्ग	लमही नगरपालिका	३		२३			२३	२३
१४	लुम्बिनी	परासी	बर्दघाट नगरपालिका	5,12	32	३८			७०	२१८
१५	लुम्बिनी	परासी	सुनवल नगरपालिका	१,५			१४८		१४८	
१६	लुम्बिनी	रुपन्देही	कञ्चन गाउँपालिका	५			४४३		४४३	४५३
१७	लुम्बिनी	रुपन्देही	सियारी गाउँपालिका	१			१०		१०	
१८	लुम्बिनी	कावासोती	कावासोती नगरपालिका	४	17	८			२५	४९
१९	लुम्बिनी	कावासोती	कावासोती नगरपालिका	४			२०		२०	
२०	लुम्बिनी	कावासोती	कावासोती नगरपालिका	५	3	१			४	
२१	लुम्बिनी	बाँके	कोहलपुर नगरपालिका	१	47	३४			२५०	२५०
२२							४९			
२३							१२०			
२४	लुम्बिनी	बर्दिया	गुलेरिया नगरपालिका		32	२१			५३	५३
२५	लुम्बिनी	बर्दिया	बाँसगढी नगरपालिका							
२६	गण्डकी	गोरखा	केरौजा ना.पा.	७	४				४	४
२७	गण्डकी	लमजुङ	राईनास नगरपालिका	६	१०	६			१६	१६
२८	सुदुरपश्चिम	दार्चुला	ब्रमदेव गा.पा.	४			१७		१७	१७
२९	सुदुरपश्चिम	दार्चुला	शैल्यशिखर गाँउपलिका	६				४५	४५	४५

नेपाल सरकार
भूमि समस्या समाधान आयोग
ताहाचल, काठमाडौं

३०	सुदुरपश्चिम	डडेलधुरा	आलिताल गाउँपालिका	४,८	११	६			१७	८१
३१	सुदुरपश्चिम	डडेलधुरा	पर्शुराम नगरपालिका	१२			६४		६४	
३२	कर्णाली	सुर्खेत	चौंकुने गाँउपलिका					१०४	१०४	१०४
					२४३	४०६	१५२९	१८०	२३५८	२३५८

२.९ आयोगबाट भूमिहीन दलित, भूमिहीन सुकुम्बासीको तथा अव्यवस्थित बसोबासीको व्यवस्थापनको लागि आ.व. २०८१।०८२ मा सम्पन्न भएको नापनक्सा र कित्ता संख्याको विवरणः

सि.नं.	जिल्ला	क्षेत्रफल(व.मी)	कित्ता सङ्ख्या
1	बारा	१३,९४,५६३.१३	१६२४
2	ईलाम	९७,८२,०७५.२१२	२७७९
3	उदयपुर	२८,५५,३३०	१७०७
4	कञ्चनपुर	५,३५२	२३०
5	कपिलवस्तु	९,२७,९८४.६३	२०५
6	कैलाली	३९,८६,९००	२८२
7	चितवन	६,३१,८३०	१२८२
8	झापा	१,१५,६००	१००
9	तनहुँ	२४,४५,७९५.४८६	१६५९
10	दाङ	४७,३०,७९५.९०७	७८२८
11	धनकुटा	४,००२	५
12	धनुषा	२१,८२५.४	१२३
13	धादिङ	२,२७,५६०.३५	१४
14	नवलपरासी पश्चिम	१६,८१,११२.७५२	३९०१
15	नवलपरासी पूर्व	२७,७५,७४८.१८१	१६१५
16	पाँचथर	५२,६००	१२१
17	बर्दिया	५,१२,४८४	६८२
18	बाँके	७१,५७,९७३.५५	४२९९
19	मकवानपुर	१४,९८,५००	१३५७
20	मनाङ	८०,०००	१०१
21	मोरङ	८६,४४६.८२	९०
22	रुपन्देही	२९,९९,०००	५९०५
23	ससरी	२५,०००	५३
	जम्मा	४,३९,९८,४७९.४	३५,९६२

२.१० हालसम्म भएका उपलब्धि

(क) भूमि व्यवस्था, सहकारी तथा गरिबी निवारण मन्त्रालयअन्तर्गत रूपान्तरणकारी आयोजना जग्गा प्रशासन सुदृढीकरण तथा अनौपचारिक भू-सम्बन्ध व्यवस्थापन कार्यक्रम (नीति तथा कार्यक्रमगत)

कार्यक्रम	क्रियाकलाप		वार्षिक	प्रगति

नेपाल सरकार भूमि समस्या समाधान आयोग ताहाचल, काठमाडौं

		माइलस्टोन	लक्ष्य	प्रगति	भौतिक %	वित्तीय
जग्गा प्रशासन सुदृढीकरण तथा अनौपचारिक भू-सम्बन्ध कार्यक्रम	१. भूमिहीन दलित, भूमिहीन सुकुम्बासी तथा अव्यबस्थित बसोबासीको पहिचान गरी लगत संकलन,सत्यापन र अभिलेखांकन कार्य	भूमि समस्या समाधान आयोग र स्थानीय तहबीच सम्झौता गर्ने।	७५३ स्थानीय तह	७५० स्थानीय तह (हालसम्म)	९९.६%	
		लगत संकलनका लागि ३५ दिने सार्वजनिक सूचना प्रकाशन गर्ने ।	७५३ स्थानीय तह	७५० स्थानीय तहमा चालु	९९.६%	
		भूमिहीन दलित, भूमिहीन सुकुम्बासी तथा अव्यबस्थित बसोबासीको पहिचान गरी लगत संकलन,सत्यापन र प्रमाणिकरण गर्ने ।	७५३ स्थानीय तह	५५४ स्थानीय तहमा चालु	७३.५७%	
	२.सत्यापन भएका पालिका मध्ये नाप नक्साङ्कन कार्य	जग्गाको पहिचान गरी नाप नक्साङ्कन कार्य गर्ने ।	८० हजार	३५,९६२ कित्ता	४४.९५%	
	३.जग्गा धनि दर्ता प्रमाण पूर्जा वितरण	स्थानीय तहका भूमिहीन दलित, भूमिहीन सुकुम्बासी तथा अव्यबस्थित बसोबासीहरुलाई जग्गाधनी प्रमाण पूर्जा वितरण गर्ने ।	२५ हजार	२३५८ थान	९.४३%	
	४.विगतका आयोग समिति, कार्यदल र जग्गा दर्ता समितिले वितरण गरेका जग्गा संग सम्बन्धित अधुरा कार्य सम्पन्न	जिल्ला समितिले छानविन कार्य सम्पन्न गरी स्वामित्व श्रेस्ता र नक्सा सम्बन्धी अधुरा कार्य फछ्यौट गर्ने ।	१० हजार	१८० थान	१.८%	
	समग्र नीति तथा कार्यक्रमगत प्रगति		३५.९१%			

(ख) आ.व. २०८१/८२ पुंजीगत खर्च अनुसार भएको प्रगति विवरण

ब.उ.शि.नं.	कार्यक्रम/ आयोजना	वार्षिक (रु लाखमा)			
		विनियोजन	खर्च	प्रतिशत	कैफियत
३३६००१०३४	जग्गा प्रशासन सुदृढीकरण तथा अनौपचारिक भू-सम्बन्ध व्यवस्थापन कार्यक्रम (भूमि समस्या समाधान आयोग)	११	८.४१२	७६.४७%	
	भूमि समस्या समाधान आयोग ७७ जिल्ला समिति	२१५.६०	२११.३६	९८.०३%	
	कुल जम्मा	२२६.६०	२१९.७८	९६.६६%	

(ग) आ.व. २०८१/८२ चालु खर्चअनुसार **भएको प्रगति विवरण**

ब.उ.शि.नं.	कार्यक्रम/आयोजना	वार्षिक (रु लाखमा)			
		विनियोजन	खर्च	प्रतिशत	कैफियत
३३६००१०३३	जग्गा प्रशासन सुदृढीकरण तथा अनौपचारिक भू-सम्बन्ध व्यवस्थापन कार्यक्रम (भूमि समस्या समाधान आयोग)	५६३५.१३	३१३२.४३	५५.५९%	
	भूमि समस्या समाधान आयोग ७७ जिल्ला समिति	२६९९.३३	१३९७.४१	५१.७६%	
	कुल जम्मा चालु प्रगति	५६३५.१३	३१३२.४३	**५५.५८%**	

कुल चालु तथा पुंजीगत प्रगतिः ५७.१९ प्रतिशत

(घ) नीतिगत कार्यक्रमहरूको भौतिक प्रगति प्रतिशतअनुसारको संख्यात्मक विवरण

विवरण	संख्या	कैफियत
	२	भूमि समस्या समाधान आयोग र स्थानीय तहबीच सम्झौता गर्ने।

नेपाल सरकार
भूमि समस्या समाधान आयोग
ताहाचल, काठमाडौं

८० प्रतिशतभन्दा वढी		लगत संकलनका लागि ३५ दिने सार्वजनिक सूचना प्रकाशन गर्ने ।
५० देखि ८० प्रतिशतसम्म	१	भूमिहीन दलित, भूमिहीन सुकुम्बासी तथा अव्यबस्थित बसोबासीको पहिचान गरी लगत संकलन,सत्यापन र प्रमाणिकरण गर्ने ।
५० प्रतिशतभन्दा कम	3	जग्गाको पहिचान गरी नाप नक्साङ्कन कार्य गर्ने ।
		स्थानीय तहका भूमिहीन दलित, भूमिहीन सुकुम्बासी तथा अव्यबस्थित बसोबासीहरुलाई जग्गाधनी प्रमाण पूर्जा वितरण गर्ने ।
		जिल्ला समितिले छानविन कार्य सम्पन्न गरी स्वामित्व श्रेस्ता र नक्सा सम्बन्धी अधुरा कार्य फछ्यौट गर्ने ।

(ङ) २०८१/८२ सम्मको बेरुजु विवरण (हजारमा)

निकायहरु	आ.व	बेरुजु रकम (रु.)	फर्स्योट रकम	फर्स्योट प्रतिशत
राष्ट्रिय भूमि आयोग	०७८/०७९	१९,८३,२१४	००	००
राष्ट्रिय भूमि आयोग	०७९/०८०	७९,५१२.१६	००	००
राष्ट्रिय भूमि आयोग	०८०/०८१	१,७०,१७०	००	००
भूमि समस्या समाधान आयोग	०८१/०८२	००	००	लेखा परीक्षण हुने बाँकी
जम्मा		२२,३२,८९६	००	००

(च) प्रगति स्थिति

सि.नं.	आयोजना-कार्यक्रम	प्रगति स्थिति		यस अवधिमा हासिल भएका मुख्य मुख्य उपलब्धिहरू	कार्यान्वयनमा देखापरेका समस्याहरू	समस्या समाधानार्थ भएका प्रयासहरू
		वित्तीय %	भौतिक %			
१.	जग्गा प्रशासन सुदृढीकरण तथा अनौपचारिक भूसम्बन्ध व्यवस्थापन कार्यक्रम (भूमि समस्या समाधान आयोग)	५७.१९%	LMBIS भएका कार्यक्रमको करिब ५७% र नभएका कार्यक्रमको करिब ३१%	➢ कार्यविधि तथा मापदण्डहरूको तयार गरिएको । ➢ २३५८ थान जग्गाधनी प्रमाणपुर्जा वितरण गरिएको। ➢ ४३९९.८९ हेक्टर क्षेत्रफल र ३५,९६२ कित्ता जग्गा नाप नक्सांकन भएको । ➢ ११,२८,५५१ को लगत संकलन गरी आयोगको भू-सूचना प्रणाली (NALCIS System) प्रविष्टि गरिएको। ➢ ४२ करोड ५८ लाख ४ हजार ३४० राजस्व संकलन भएको। ➢ अभिमुखीकरण तथा अन्तरक्रिया कार्यक्रम संचालन भएको।	• भूमि समस्या समाधान आयोग गठन भई, केन्द्रिय तथा जिल्ला समितिका पदाधिकारीहरु नियुत्ति भई आयोगले विधिवत रुपमा तेस्रो त्रैमासिक देखि मात्रै कार्य सम्पादन सुरु गरेको । • विभिन्न ऐन, कानुन सम्बन्धी जटिलताहरु रहेका छन् । • आयोग, जिल्ला समिति र स्थानिय तहहरु बिच समन्वयको कमी । • अभिमुखिकरण कार्यक्रय, क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रमहरुको कमीका कारण दुविधा र समस्याहरु देखिएका छन् । • उत्प्रेरणाको कमी ।	• विभिन्न ऐन, कानुन, तथा कार्यविधिहरु संशोधनका लागि मन्त्रालयमा प्रस्ताव गरिएको । • आगामी आ व का लागि अभिमुखिकरण कार्यक्रय, क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रमहरुको व्यवस्था गरिएको । • १००० जना प्राविधिक जनशक्ति कारारमा भर्ना गरिएको ।

<u>२.११ चालु आ.व. २०७९/८० मा यस आयोगका पदाधिकारी तथा कर्मचारीहरूबाट भएको अनुगमन निरीक्षणको विवरण</u>

नेपाल सरकार
भूमि समस्या समाधान आयोग
ताहाचल, काठमाडौं

क्र.स.	अनुगमन/निरीक्षण / अभिमुखिकरण/अन्तर्किया गरिएको कार्यालय र सो गर्ने पदाधिकारीको नाम र पद		अनुगमन/निरीक्षण / अभिमुखिकरण/अन्तर्किया का विषयबस्तुहरु	अनुगमन/निरीक्षण / का क्रममा देखिएका मुख्य मुख्य समस्याहरू	अनुगमन/निरीक्षण / अभिमुखिकरण/अन्तर्किया पश्चात दिइएका सुझाबहरू	अनुगमन निरीक्षण / अभिमुखिकरण/अन्तर्किया पश्चात दिइएका सुझाबहरूको कार्यान्वयनको अवस्था	कैफियत
	नाम/थरः हरिप्रसाद रिजाल पदः अध्यक्ष उद्देश्यःकार्यस्थलमा समस्या पहिचान तथा समाधान, जिल्ला समिति र स्थानिय तहहरुलाई अभिमुखिकरण तालिम, पुर्जा बितरण	भ्रमण गरेका कार्यालयहरूः (जिल्ला समिति र सो अन्तर्गतका विभिन्न पालिकाहरू ।	• भूमि समस्या समाधान आयोगबाट खटाइएका अमिन तथा सर्भेक्षक र जिल्ला समितिहरूका बीचमा समन्वयात्मक रूपमा कार्य भएको । • स्थानीय तहले भूमिहीन दलित, भूमिहीन सुकुम्बासी र अव्यवस्थित बसोबासी पहिचान गरी आयोगको काममा सहयोग गरिरहेको छ । • लगत संकलन, प्रमाणीकरण र प्रविष्टि भइहेको छ । • आयोगको जिल्ला समितिले स्थानीय तहसँग सहजीकरण गरिरहेको छ । • नापजाँचको कार्य भइरहेको छ । • जग्गा दर्ता स्रेस्ता, जग्गा धनी दर्ता प्रमाण पुर्जा र फिल्डबुक तयार गर्ने कार्य भएको । • लालपुर्जा वितरणको तयारी भएको । • प्रदेशस्तरिय अभिमुखकरण कार्यक्रमको तयारी । • प्रदेशस्तरिय अभिमुखकरण कार्यक्रम ।	• जनशक्ति परिचालनको समस्या । • आयोगका काम कारबाही र पुर्जा वितरणसम्मका चरणमा पूरा गर्नुपर्ने कार्यविधिहरूको सम्बन्धमा पर्याप्त जानकारी नभएको पाइयो । • साधन/स्रोतको समस्या । • सञ्चारको समस्या । • मनोगत समस्या । • जनशक्तिको समस्या। • राजनीतिक आग्रह/पूर्वाग्रहको समस्या । • भौगोलिक र परिस्थितिजन्य समस्या ।	• जिल्ला समितिलाई पूर्णरूपमा जिम्मेवार बन्न निर्देशन । • अन्तर्क्रिया, छलफल तथा अभिमुखीकरण मार्फत आयोगको, कार्य जिम्मेवारी, जिल्ला समितिको जिम्मेवारी, स्थानीय तहको जिम्मेवारी र कार्य प्रारम्भ गर्दा अपनाउनुपर्ने विधिहरूको विषयमा अध्ययन गर्ने । • कार्यप्रगति देखिने गरी समन्वयात्मक रूपमा काम निर्देशन । • प्राविधिक कर्मचारीलाई इमान्दारीपूर्वक तोकिएको जिम्मेवारी तोकिएकै ठाउँमा रहेर पूरा गर्न निर्देशन । • उपलब्ध स्रोत/साधनको मितव्ययी तरिकाले उपयोग गर्ने।	• स्थानीय तह र नाप-नक्साका लागि प्राविधिक कर्मचारीहरूबीच समन्वय भएको छ । • जिल्ला समितिले स्थानीय तहहरूमा सहजीकरण गरिरहेको छ। • लगत संकलनमा तीव्रता • डाटा इन्ट्रीको कार्य भएको छ • नाप नक्साको कार्य भैरहेको छ • इलामको माई गाउँपालिकामा १३९ घरपरिवारलाई लालपुर्जा वितरण गरिएको छ । • दाङ् को लमही नगरपालिकामा २३ घरपरिवारलाई लालपुर्जा वितरण गरिएको छ ।	
	पहिलो त्रैमासिक अवधिमा भएको अनुगमन/निरीक्षण/ अभिमुखिकरण/अन्तर्किया						
	दोस्रो त्रैमासिक अवधिमा गरिएको अनुगमन/निरीक्षण/ अभिमुखिकरण/अन्तर्किया						
	२०८१ कात्तिक ३० देखि पौष ३० सम्म	रूपन्देही, दाङ र प्युठान उदयपुर, कोशी प्रदेश, मधेश प्रदेश र वाग्मती प्रदेशका केही जिल्ला, हेटौडा, लुम्बिनि प्रदेश, सुधुरपश्चिम प्रदेश, कर्णाली प्रदेश र गण्डकी प्रदेश ।					
	तेस्रो त्रैमासिक अवधिमा गरिएको अनुगमन/निरीक्षण/ अभिमुखिकरण/अन्तर्किया						
	२०८१ माघ १ देखि चैत्र ३० सम्म	लमही नगरपालिका, कपिलबस्तु, कोशी प्रदेश र मधेश प्रदेशका					

नेपाल सरकार
भूमि समस्या समाधान आयोग
ताहाचल, काठमाडौं

क्र.स.	अनुगमन/निरीक्षण / अभिमुखिकरण/अन्तर्किया गरिएको कार्यालय र सो गर्ने पदाधिकारीको नाम र पद		अनुगमन/निरीक्षण / अभिमुखिकरण/अन्तर्किया का विषयबस्तुहरु	अनुगमन/निरीक्षण / का क्रममा देखिएका मुख्य मुख्य समस्याहरू	अनुगमन/निरीक्षण / अभिमुखिकरण/अन्तर्किया पश्चात दिइएका सुझावहरू	अनुगमन निरीक्षण / अभिमुखिकरण/अन्तर्किया पश्चात दिइएका सुझावहरूको कार्यान्वयनको अवस्था	कैफियत
		जिल्ला, प्यूठान, रामेछाप र चितवन, दाङ, बाके, बर्दिया, अर्घखाँची तथा रुपन्देहीका सबै पालिका, झापा, धनकुटा, सुनसरी, मोरङ ।					
	चौथो त्रैमासिक अवधिमा गरिएको अनुगमन/निरीक्षण / अभिमुखिकरण/अन्तर्किया						
	२०८२ वैशाख ०१ देखि असार ३० सम्म	दोलखा, कास्की र तनहुँ, मधेश प्रदेशका जिल्लाहरु, धनगढी, प्युठान र दाङ कैलाली, कन्चनपुर, बझाङ र डडेल्धुरा लुम्बिनि प्रदेश। ईलाम, झापा, मोरङ र सुनसरी दाङ, नवलपरासी पश्चिम, झापा ।					
	नाम/थरः श्री सनतकुमार कार्की पदः उपाध्यक्ष उद्देश्यः अनुगमन/निरीक्षण गरी कार्यस्थलमा आयोगको कामका सम्बन्धमा रहेका समस्या पहिचान तथा समाधान गर्ने तथा		• आयोगद्धारा खटाइएका प्राविधिकहरूद्धारा फिल्डमा निरन्तर काम भइरहेको छ । • भूमिहीन दलित, सुकुम्बासी र	• स्रोत/साधन को कमी । • आयोगको काममा ढिलासुस्ती	• संकलित लगतहरूको भेरिफिकेशन गरी कम्प्युटरमा डाटा इन्ट्रि गर्ने । • नियमित रूपमा अनुगमन/निरीक्षण,	• स्थानीय तह र नाप-नक्साका लागि प्राविधिक कर्मचारीहरूबीच समन्वय भएको छ ।	

PAF

नेपाल सरकार
भूमि समस्या समाधान आयोग
ताहाचल, काठमाडौं

क्र.स.	अनुगमन/निरीक्षण/ अभिमुखिकरण/अन्तर्किया गरिएको कार्यालय र सो गर्ने पदाधिकारीको नाम र पद	अनुगमन/निरीक्षण / अभिमुखिकरण/अन्तर्किया का विषयबस्तुहरु	अनुगमन/निरीक्षण / का क्रममा देखिएका मुख्य मुख्य समस्याहरू	अनुगमन/निरीक्षण / अभिमुखिकरण/अन्तर्कि या पश्चात दिइएका सुझाबहरू	अनुगमन निरीक्षण / अभिमुखिकरण/अन्तर्किया पश्चात दिइएका सुझाबहरूको कार्यान्वयनको अवस्था	कैफियत
	अभिमुखिकरण तालिम, पुर्जा वितरण। **पहिलो त्रैमासिक अवधिमा भएको अनुगमन/निरीक्षण/ अभिमुखिकरण/अन्तर्किया** **दोस्रो त्रैमासिक अवधिमा गरिएको अनुगमन/निरीक्षण/ अभिमुखिकरण/अन्तर्किया** रुकुम पुर्व, रुकुम पश्चिम, जाजरकोट, डोल्पा, कोशि प्रदेश, मधेश प्रदेश र बाग्मती प्रदेशका केहि जिल्ला, लुम्बिनि प्रदेश, सुदुरपश्चिम प्रदेश, कर्णाली प्रदेश । **तेस्रो त्रैमासिक अवधिमा गरिएको अनुगमन/निरीक्षण/ अभिमुखिकरण/अन्तर्किया** सुदुरपश्चिम प्रदेश, कर्णाली प्रदेश, बुढानिलकण्ठ नगरपालिका, सुदुरपश्चिम प्रदेश, कर्णाली प्रदेश, कोहोलपुर नगरपालिका, बाकेँ, सुदुरपश्चिम प्रदेश, कर्णाली प्रदेश । **चौथो त्रैमासिक अवधिमा गरिएको अनुगमन/निरीक्षण / अभिमुखिकरण/अन्तर्किया** कर्णाली प्रदेशका जिल्लाहरु, सुर्खेत, नेपालगन्ज, जाजरकोट, सुर्खेत, हेटौडा, मकवानपुर र हुम्ला ।	अव्यवस्थित बसोबासी समेतको समस्या समाधान गर्न जिल्ला समिति कटिबद्ध रहेको पाइयो । • रूकुम पूर्व र पश्चिम जिल्लाले स्थानिय स्तरीय अभिमुखीकरण तालिम सञ्चालन गरेका। • सबै ठाउँमा कार्य सम्पादन सम्झौता अनुसार कार्य अगाडि बढाइएको • लगत संकलन भैरहेको। • प्रमाणीकरणको काम अगाडी बढेको । • तथ्याङ्क प्रविष्टिको कामलाई तीव्रता दिइएको । • प्रदेशस्तरिय अभिमुखकरण कार्यक्रमको तयारि • प्रदेशस्तरिय अभिमुखकरण कार्यक्रम ।	भएको भन्ने जनगुनासो । • जिल्ला समिति र स्थानीय तहहरूसँग आयोगको काममा बलियो तादाम्यता नमिलेको । • नियमित छलफल र प्रशिक्षणको कमी • नीतिगत अस्पष्टता • आयोगप्रति भुमिहीन जनताको भरोसामा कमी आउँदै गएको (ढिला सुस्तीको कारणले) । • भरेका फाराम तथा लगत प्रविष्टिमा समस्या ।	अन्तर्क्रिया तथा प्रशिक्षण गर्ने। • जिल्ला समिति र स्थानीय तहबीच समन्वयात्मक रूपमा कामकारबाही अगाडी बढाउने । • अनुगमन निरीक्षण र तालिम सञ्चालन गर्न पर्याप्त बजेटको व्यवस्था गर्नुपर्ने । • नीतिगत रूपमा परेको दोहोरोपनलाई फुकाउनका लागि तालुक निकायमा लेखि पठाउने ।	• जिल्ला समितिले स्थानीय तहहरूमा सहजीकरण गरिरहेको छ। • डाटा इन्ट्रीको कार्य भएको छ । • लगत संकलन भएको छ। • नाप नक्साको कार्य भैरहेको छ ।	
	नाम/थरः डा. जगतबहादुर बस्नेत पदः विज्ञ सदस्य उद्देश्यः प्रदेश र स्थानिय तहसगँ सम्झैता, छलफल तथा बैठक । ललितपुर, मकवानपुर, चितवन, लुम्बिनी प्रदेश र गण्डकी प्रदेश।	कार्यसहमति पत्रमा हस्ताक्षर भएका पालीकाहरूमा आयोगसँग सम्बन्धित कामहरू भइरहेको ।	आयोगसँग सम्बन्धित कानूनी व्यवस्थाबारे सरोकारवालामा जानकारी कम भएको।	आयोगसँग सम्बन्धित ऐन नियम/नियमावली र कार्यविधि तथा मापदण्डहरूका बारेमा तालिम सञ्चालन गर्नुपर्ने ।	• अभिमुखीकरण तालिम सञ्चालनका लागि कार्यक्रमको खाका निर्माण गरिएको । • तालिम सञ्चालनका लागि आवश्यक बजेटको माग गरिएको ।	
	नाम/थरः श्री टेक बहादुर शाह पदः विज्ञ सदस्य	• भूमि समस्या समाधान आयोगबाट खटाइएका	• भूमिहीनहरूको पहिचान भएपश्चात मात्र	अन्तर्क्रिया , छलफल तथा	• भूमिहीन दलित, सुकुम्बासी र	

नेपाल सरकार
भूमि समस्या समाधान आयोग
ताहाचल, काठमाडौं

क्र.स.	अनुगमन/निरीक्षण / अभिमुखिकरण/अन्तर्किया गरिएको कार्यालय र सो गर्ने पदाधिकारीको नाम र पद	अनुगमन/निरीक्षण / अभिमुखिकरण/अन्तर्किया का विषयबस्तुहरु	अनुगमन/निरीक्षण / का क्रममा देखिएका मुख्य मुख्य समस्याहरू	अनुगमन/निरीक्षण / अभिमुखिकरण/अन्तर्किया पश्चात दिइएका सुझाबहरू	अनुगमन निरीक्षण / अभिमुखिकरण/अन्तर्किया पश्चात दिइएका सुझाबहरूको कार्यान्वयनको अवस्था	कैफियत
	उद्देश्यः जिल्ला समितिसंग छलफल, अनुगमन तथा स्थानिय तहसंग सम्झैता चितवन, धादिङ, मकवानपुर र कर्णाली प्रदेशका जिल्लाहरू ।	अमिन तथा सर्भेक्षक र जिल्ला समितिहरूबीचमा समन्वयात्मक रूपमा कार्य भएको । • जग्गा दर्ता स्रेस्ता, जग्गा धनी दर्ता प्रमाण पुर्जा र फिल्डबुक तयार गर्ने कार्य भएको। • लालपुर्जा वितरणका लागि पुर्जा निर्माण भएको ।	नापनक्साको कार्य अगाडि बढाउनुपर्नेमा सुरूमै नापनक्साको कार्य गरेकोसमेत पाइयो। • आयोगका काम कारबाही र पुर्जा वितरणका सम्बन्धमा पूरा गर्नुपर्ने कार्यविधिहरूको सम्बन्धमा पर्याप्त जानकारी नभएको पाइयो ।	अभिमुखीकरणमार्फत आयोगको गठन प्रकृया, कार्यजिम्मेवारी, जिल्ला समितिको जिम्मेवारी, स्थानीय तहको जिम्मेवारी र कार्य प्रारम्भ गर्दा अपनाउनुपर्ने विधिहरूको विषयमा निर्देशन भएको छ।	अव्यवस्थितको पहिचानको कार्यलाई अगाडि बढाइएको । • कर्मचारीहरूमा अभिमुखीकरणका लागि पहल भएको । • चितवनको को भरतपुर नगरपालिकामा १२९ घरपरिवारलाई लालपुर्जा वितरण गरिएको ।	
	नाम/थरः श्री गोवर्धन कोली पदः सदस्य उद्देश्यः कार्यस्थलमा समस्या पहिचान तथा समाधान, अभिमुखिकरण तथा अन्तर्किया कार्यक्रम कैलाली, कन्चन्पुर र सुदुरपश्चिम प्रदेशका अन्य जिल्लाहरु ।	भ्रमण गरिएका जिल्लामा भुमिहीन दलित, सुकुम्बासी र अव्यवस्थित बसोबासीहरूको समस्या समाधानका लागि जिल्ला समिति र पालिकाहरूले निरन्तर कार्य गरिरहेका।	• समन्वयको समस्या । • तालिम तथा अभिमुखीकरणको समस्या । • जनशक्तिको कमी । • जिल्ला समितिमा क.अ. तथा का.स. नहुँदा काम गर्न कठिनाई । • आयोगका कर्मचारिलाई प्रोत्साहन भत्ताको व्यवस्था नहुँदा आयोगको काममा चासो नदेखीएको। • केहि स्थानिय तहमा राजश्व रकम बढि देखिएको ।	• भूमिसम्बन्धी समस्या समाधानका लागि समन्वयात्मक रूपमा कार्य गर्ने । • आवश्यक जनशक्तिको व्यवस्था गर्ने ।	• जिल्ला समितिले पालिकाहरूको काममा सहजीकरण गरिरहेको । • उपलब्ध प्राविधिक जनशक्तिबाट नापनक्सासम्बन्धी काम भइरहेको ।	
	नाम/थरः श्री गुञ्जबहादुर खड्का पदः सदस्य उद्देश्यः जिल्ला समितिसंग छलफल, अनुगमन तथा स्थानिय तहसंग सम्झैता मकवानपुर, सिन्धुपाल्चोक, दोलखा, रामेछाप र बागमती प्रदेशका अन्य जिल्लाहरु ।	अनुगमन/निरीक्षण गरिएको जिल्लामा भुमिहीन दलित, सुकुम्बासी र अव्यवस्थित बसोबासीहरूको समस्या समाधानका लागि जिल्ला समिति र पालिकाहरूमा निरन्तर कार्य भइरहेको ।	• समन्वयको समस्या । • तालिम तथा अभिमुखीकरणको समस्या । • जनशक्तिको कमी । • स्रोत/साधनको कमी । • कानुनी ज्ञानको कमी ।	• भूमि सम्बन्धि समस्या समाधानका लागि समन्वयात्मक रूपमा कार्य गर्ने । • आवश्यक जनशक्तिको व्यवस्था गर्ने । • उपलब्ध भएका स्रोत/साधनको अधिकतम सदुपयोग गर्ने ।	• जिल्ला समितिले पालिकाहरूको काममा सहजीकरण गरिरहेको । • उपलब्ध प्राविधिक जनशक्तिबाट नापनक्सा सम्बन्धि काम भइरहेको । • पुर्जा निर्माणको कार्य भइरहेको । • पुर्जा वितरणको तयारी भएको ।	

नेपाल सरकार
भूमि समस्या समाधान आयोग
ताहाचल, काठमाडौं

क.स.	अनुगमन/निरीक्षण/ अभिमुखिकरण/अन्तर्किया गरिएको कार्यालय र सो गर्ने पदाधिकारीको नाम र पद	अनुगमन/निरीक्षण / अभिमुखिकरण/अन्तर्किया का विषयबस्तुहरु	अनुगमन/निरीक्षण / का क्रममा देखिएका मुख्य मुख्य समस्याहरू	अनुगमन/निरीक्षण / अभिमुखिकरण/अन्तर्किया पश्चात दिइएका सुझावहरू	अनुगमन निरीक्षण / अभिमुखिकरण/अन्तर्किया पश्चात दिइएका सुझावहरूको कार्यान्वयनको अवस्था	कैफियत
	नाम/थरः श्री अनिलकृष्ण प्रसाई पदः सदस्य उद्देश्यः कार्यस्थलमा समस्या पहिचान तथा समाधान र अभिमुखिकरण तालिम ईलाम, झापा, मोरङ, सुनसरी र कोशी प्रदेशका अन्य जिल्लाहरु ।	कार्यसहमति सम्झौता भएका पालिकाहरूमा आयोगसँग सम्बन्धित कामहरू भइरहेको ।	• आयोगसँग सम्बन्धित कानूनी व्यवस्था बारेमा सरोकारवालामा जानकारी कम भएको । • कानुनी ज्ञानको कमी	आयोगसँग सम्बन्धित ऐन नियम/नियमावली र कार्यविधि तथा मापदण्डहरूका बारेमा तालिम सञ्चालन गर्नु पर्ने ।	• अभिमुखीकरण तालिम सञ्चालनका लागि कार्यक्रमको खाका निर्माण गरिएको । • तालिम सञ्चालनका लागि आवश्यक बजेटको माग गरिएको । • झापाको कनकाई नगरपालिकामा १५७ घरपरिवारलाई लालपुर्जा वितरण गरिएको	
	नाम/थरः श्री आरती भण्डारी पदः सदस्य उद्देश्यः आयोग सम्बन्धी कार्यको लागि अभिमुखीकरण तालिम तथा अनुगमन मधेश प्रदेशका जिल्लाहरु ।	• प्राविधिकहरूद्वारा फिल्डमा निरन्तर काम भइरहेको छ । • भरेका फारमहरू तथा लगत प्रविष्टिमा थोरै समस्या देखिए पनि सो कार्य निरन्तर भइरहेको ।	• भूमिहीन सुकुम्बासी तथा अव्यवस्थित बसोबासीहरूले भर्नुपर्ने फारमका सम्बन्धमा द्विविधा । • लगत प्रविष्टिमा अन्योलता ।	• भूमिहीन सुकुम्बासी तथा अव्यवस्थित बसोबासीहरूले भर्ने फारम अधुरा रहेकाले फाराम भर्नका लागि तालिम दिनुपर्ने देखियो । • लगत प्रविष्टिका लागि तालिम सञ्चालन गर्नुपर्ने देखियो ।	• भर्नुपर्ने फारामका सम्बन्धमा रहेको द्विविधा हटेको । • लगत प्रविष्टिका लागि केन्द्रीय आयोगबाट आवश्यक सहयोग लिई कार्य अगाडि बढाइएको ।	
	नाम/थरः श्री गोकुल ढुंगेल पदः उपसचिव उद्देश्यः आयोग सम्बन्धी कार्यको लागि अभिमुखीकरण तालिम तथा अनुगमन कर्णाली प्रदेशका जिल्लाहरु, कोशी प्रदेशका जिल्लाहरु, सिन्धुपाल्चोक, काभ्रपलान्चोक ।	• जिल्ला अन्तर्गतका सबै पालिकाहरूले लगत संकलन, प्रमाणीकरण र कम्प्युटर प्रविष्टिका कामहरू गरिरहेको । • खटाइएका प्राविधिकहरूले पालिकामा	• आयोग र स्थानीय तहहरूबीच कार्यसम्पादनका क्रममा समन्वयको कमी । • जिल्ला समिति र प्राविधिक कर्मचारीहरूमा आफूले सम्पादन गर्नुपर्ने	• जिल्ला स्थित समितिमा रहने पदाधिकारी र कर्मचारी समेतलाई समेटी तालीम अभिमुखीकरण कार्यक्रम सञ्चालन गर्नुपर्ने । • कार्यसम्पादनका क्रममा आइपर्ने	• कार्यविधिहरू तथा मापदण्डहरूमा रहेको द्विविधा समाधान भएको । • समन्वयत्मक तरिकाले कार्यसम्पन्न गर्न सम्बन्धित सबै पक्ष सकारात्मक रहेका ।	

नेपाल सरकार
भूमि समस्या समाधान आयोग
ताहाचल, काठमाडौं

क्र.स.	अनुगमन/निरीक्षण / अभिमुखिकरण/अन्तर्किया गरिएको कार्यालय र सो गर्ने पदाधिकारीको नाम र पद	अनुगमन/निरीक्षण / अभिमुखिकरण/अन्तर्किया का विषयबस्तुहरु	अनुगमन/निरीक्षण / का क्रममा देखिएका मुख्य मुख्य समस्याहरू	अनुगमन/निरीक्षण / अभिमुखिकरण/अन्तर्किया पश्चात दिइएका सुझावहरू	अनुगमन निरीक्षण / अभिमुखिकरण/अन्तर्किया पश्चात दिइएका सुझावहरूको कार्यान्वयनको अवस्था	कैफियत
		नापजाँचको काम गरिरहेका । • जिल्ला समितिबाट पालिका लाई आवश्यक सहजीकरण भएको ।	कार्यहरू सम्बन्धमा स्पष्टता नरहेको ।	समस्याका लागि निरन्तर रूपमा जिल्ला समिति, पालिका तथा कर्मचारीहरूको बीचमा छलफल तथा अन्तर्क्रिया हुनुपर्ने ।		
	नाम/थरः श्री संजीव कुमार साह पदः प्रमुख नापी अधिकृत उद्देश्यः आयोग सम्बन्धी कार्यको लागि अभिमुखीकरण तालिम, प्रशिक्षण तथा अनुगमन धनुषा , सिराहा कोशी र मधेश प्रदेशका जिल्लाहरु, सिन्धुपाल्चोक, काभ्रपलान्चोक ।	• भूमिहीन दलित, सुकुम्बासी र अव्यवस्थित बसोबासी समस्या समाधानका लागि जिल्ला समिति र पालिकाहरू लाई अभिमुखीकरण प्रशिक्षण • प्रदेश मुख्यमन्त्रीसंग छलफल कार्यक्रममा सहभागी	• समन्वयको समस्या । • तालिम तथा अभिमुखीकरणको समस्या ।	• सम्बद्ध सवै पक्षलाई समन्वयात्मक रूपमा कार्य गर्न निर्देशन । • आवश्यक जनशक्तिको व्यवस्था गर्ने । • तालिम सञ्चालन गर्ने	• जिल्ला समितिले पालिकाहरूको काममा सहजीकरण गरिरहेको । • उपलब्ध प्राविधिक जनशक्तिबाट नापनक्सासम्बन्धी काम भइरहेको	
	• नाम/थरः श्री महेश्वर कार्की • पदः प्रमुख नापी अधिकृत • उद्देश्यः आयोग सम्बन्धी कार्यहरुको अभिमुखिकरण तालिम, प्रशिक्षण तथा अनुगमन। कर्णाली र सुदुरपश्चिमका जिल्लाहरु, कोशी प्रदेशका जिल्लाहरु, हेटौडा, धादिङ् ।	• भूमिहीन दलित, सुकुम्बासी र अव्यवस्थित बसोबासी समस्या समाधानका लागि जिल्ला समिति र पालिकाहरू लाई अभिमुखीकरण प्रशिक्षण • नबनियुक्त सर्भेक्षक तथा अमिनहरुलाई भू-सम्बन्ध	• समन्वयको समस्या । • जनशक्तिको कमी ।	• तालिम सञ्चालन गर्ने • सम्बद्ध सवै पक्षलाई समन्वयात्मक रूपमा कार्य गर्न निर्देशन । • आवश्यक जनशक्तिको व्यवस्था गर्ने ।	• उपलब्ध प्राविधिक जनशक्तिबाट नापनक्सासम्बन्धी काम भइरहेको • जिल्ला समितिले पालिकाहरूको काममा सहजीकरण गरिरहेको ।	

नेपाल सरकार
भूमि समस्या समाधान आयोग
ताहाचल, काठमाडौं

क.स.	अनुगमन/निरीक्षण / अभिमुखिकरण/अन्तर्किया गरिएको कार्यालय र सो गर्ने पदाधिकारीको नाम र पद	अनुगमन/निरीक्षण / अभिमुखिकरण/अन्तर्किया का विषयबस्तुहरु	अनुगमन/निरीक्षण / का क्रममा देखिएका मुख्य मुख्य समस्याहरू	अनुगमन/निरीक्षण / अभिमुखिकरण/अन्तर्किया पश्चात दिइएका सुझावहरू	अनुगमन निरीक्षण / अभिमुखिकरण/अन्तर्किया पश्चात दिइएका सुझावहरूको कार्यान्वयनको अवस्था	कैफियत
		सम्बन्धि प्रशिक्षण				
	• नाम/थरः श्री शिव भण्डारी • पदः नापी अधिकृत • उद्देश्यः आयोग सम्बन्धी कार्यहरुको अभिमुखिकरण तालिम, टोटल स्टेसन र Nalcis सम्बन्धी प्रशिक्षण । धादिङ , सिन्धुली, कास्कि, खोटाङ, ओखलढुङ्गा, ललितपुर	• नवनियुक्त सर्भेक्षक तथा अमिनहरुलाई भू-सम्बन्ध सम्बन्धि प्रशिक्षण • भूमि समस्या समाधान आयोगबाट खटिएका प्राविधिक कर्मचारिलाई टोटल स्टेसन र Nalcis सम्बन्धी प्रशिक्षण ।	• आयोग र स्थानीय तहहरूबीच कार्यसम्पादनका क्रममा समन्वयको कमी । • जिल्ला समिति र प्राविधिक कर्मचारीहरूमा आफूले सम्पादन गर्नुपर्ने कार्यहरू सम्बन्धमा स्पष्टता नरहेको ।	• तालिम सञ्चालन गर्ने • सम्बद्ध सबै पक्षलाई समन्वयात्मक रूपमा कार्य गर्न निर्देशन ।	• उपलब्ध प्राविधिक जनशक्तिबाट नापनक्सासम्बन्धी काम भइरहेको • जिल्ला समितिले पालिकाहरूको काममा सहजीकरण गरिरहेको ।	

२.१२ क्षमता विकास तथा अभिमुखीकरण सम्बन्धमा भएका कार्यहरू

(क) अन्तर्क्रिया कार्यक्रम संचालन

भूमि समस्या समाधान आयोग गठन आदेश, २०८१ बमोजिम भूमि समस्या समाधान आयोग गठन भएपश्चात् जिल्ला समितिका अध्यक्षज्यूहरुको शपतग्रहण समारोहको सुअवसरमा सहकारी प्रशिक्षण तथा अनुसन्धान केन्द्र बानेश्वरको सभाहलमा मिति २०८१/०९/२९ गते भूमि समस्या समाधान आयोगका अध्यक्ष श्री हरि प्रसाद रिजालको उपस्थितिमा भूमि समस्या समाधान आयोगको कार्यविधिको विषयमा अभिमुखिरण कार्यक्रम समेत भएको थियो। उक्त कार्यक्रममा आयोगका विज्ञ सदस्य डा. श्री जगत बहादुर बस्नेत र प्रमुख नापी अधिकृत श्री संजिव कुमार साहले प्रस्तुती दिनुभएको थियो।

मिति २०८१।११।१२ गतेदेखि २०८१।११।२३ गतेसम्म भूमि व्यवस्थापन प्रशिक्षण केन्द्रमा आयोगबाट नवनियुक्त ४०० जना सर्भेक्षकहरुलाई ३/३ दिने अनौपचारिक भू-सम्बन्ध व्यवस्थापनमा कार्यरत प्राविधिकहरुका लागि सर्भे यन्त्र सन्चालन तथा कित्तानापी सम्बन्धी तालिम केन्द्रको सहयोगमा संचालन भएकोमा यस आयोगका सदस्य सचिव श्री शुसिल डंगोल,प्रमुख नापी अधिकृत श्री महेश्वर कार्की,नापी अधिकृत श्री शिव भण्डारी र सर्भेक्षकद्वय श्री गायत्री प्रसाद अधिकारी र राजेश झाबाट तालिममा सहजिकरण भएको थियो ।

मिति २०८१।११।०५ गते होटेल रुविज विराटनगरमा कोशी प्रदेशभित्रका भूमि समस्या समाधान आयोग जिल्ला समितिका पदाधिकारीहरुको लागि अभिमुखिकरण कार्यक्रम सम्पन्न भएको थियो।सो कार्यक्रममा आयोगका विज्ञ सदस्य

नेपाल सरकार
भूमि समस्या समाधान आयोग
ताहाचल, काठमाडौं

डा. श्री जगत बहादुर बस्नेत र प्रमुख नापी अधिकृत श्री संजिव कुमार साहले कार्यपत्र प्रस्तुती गर्दै अभिमुखिकरण गर्नुभएको थियो ।

त्यस्तै जिल्ला समितिका पदाधिकारिहरुलाई कर्णाली प्रदेशस्तरीय अभिमुखिकरण कार्यक्रमको संचालन मिति २०८२।११।०६ गते सुर्खेतको विरेन्द्रनगरमा भएको थियो जसमा ७४ जनाको सहभागिता भएको थियो।

सुदुरपश्चिम प्रदेशभित्रका जिल्ला समितिका पदाधिकारीहरका लागि मिति २०८१।११।०८ गते कैलालीको धनगढीमा अभिमुखिकरण कार्यक्रम संचालन भएको थियो।सो कार्यक्रमा आयोगका विज्ञ सदस्य श्री टेक बहादुर शाह,सदस्य श्री गोवर्धन कोली र प्रमुख नापी अधिकृत श्री महेश्वर कार्कीले सहजीकरण गर्नुभएको थियो।यस कार्यक्रममा ७५ जनाको सहभागिता रहेको थियो।

मिति २०८१।११।११ गते दाङको देउखुरीमा लुम्बिनी प्रदेशस्तरीय र मिति २०८२।११।१२ र १३ गते कास्कीको पोखरामा गण्डकी प्रदेशस्तरीय जिल्ला समितिका पदाधिकारिहरुका लागि अभिमुखिकरण कार्यक्रम संचालन भएको थियो।सो दुवै कार्यक्रममा आयोगका विज्ञ सदस्य डा. श्री जगत बहादुर बस्नेत र प्रमुख नापी अधिकृत श्री संजिव कुमार साहले कार्यपत्र प्रस्तुती गर्दै अभिमुखिकरण गर्नुभएको थियो ।उक्त कार्यक्रममा जिल्ला समितिका पदाधिकारीहरुले गर्नुपर्ने कामहरुका बारेमा अभिमुखिकरण कार्यक्रम भएको थियो।

त्यस्तै जिल्ला समितिका पदाधिकारिहरुलाई बागमती प्रदेशस्तरीय अभिमुखिकरण कार्यक्रमको संचालन मिति २०८२।११।१८ गते काठमाडौमा भएकोमा ९२ जनाको सहभागिता रहेको थियो। सो कार्यक्रमा आयोगका विज्ञ सदस्य श्री टेक बहादुर शाह,सदस्य श्री गोवर्धन कोली र प्रमुख नापी अधिकृत श्री महेश्वर कार्कीले सहजीकरण गर्नुभएको थियो ।

मिति २०८१।१२।११ गतेदेखि २०८१।१२।१५ गतेसम्म भूमि व्यवस्थापन प्रशिक्षण केन्द्र, सुदुरपश्चिम प्रदेश सरकार भूमि समस्या समाधान आयोग,ह्यविटाट फर ह्युम्यानिटी र जिल्ला समिति कैलालीको आयोजनामा ४५ जना प्राविधिक कर्मचारीहरुका लागि अनौपचारिक भू-सम्बन्ध व्यवस्थापनमा कार्यरत प्राविधिकहरुका लागि सर्भे यन्त्र सन्चालन तथा कित्तानापी सम्बन्धी तालिम कन्चनपुरको महेन्द्रनगरमा सम्पन्न भएको थियो।सोही प्रकृतिको कार्यक्रम मिति २०८१।१२।१६ गते देखि २०८१।१२।२० गतेसम्म कैलालीको धनगढीमा समेत संचालन भएको थियो। सो तालिममा २२ जनाको सहभागिता थियो।मिति २०८२।०१।२० र २१ गते धनुषा,महोत्तरी र सिरहा जिल्लामा कार्यरत आयोगका ३६ जना अमिनहरुलाई समेत सो तालिम भूमि व्यवस्थापन प्रशिक्षण केन्द्रको सहयोगमा आयोगले प्रदान गरेको थियो।

मिति २०८२।०१।१९ गते मत्सय मानव संसाधन विकास तथा प्रविधि परिक्षण केन्द्र,धनुषामा मधेश प्रदेस भित्रका जिल्ला समितिका पदाधिकारीहरुका लागि अभिमुखिकरण कार्यक्रम संचालन भएको थियो ।सो कार्यक्रममा आयोगका अध्यक्ष श्री हरि प्रसाद रिजाल, विज्ञ सदस्य डा. श्री जगत बहादुर बस्नेत ,सदस्य श्री अनिलकृष्ण प्रसाई र प्रमुख नापी अधिकृत श्री संजिव कुमार साहले प्रस्तुती दिनुभएको थियो।

(ख) बागमती प्रदेश स्तरिय अन्तरक्रिया तथा छलफल कार्यक्रम

बागमती प्रदेशको उद्योग, वाणिज्य, भूमि तथा प्रशासन मन्त्रालय र भूमि समस्या समाधान आयोग ताहचलको संयुक्त आयोजनामा २०८२ असार २० गते हेटौंडामा एक दिने अन्तरक्रिया तथा छलफल कार्यक्रम आयोजना भएको थियो।उक्त कार्यक्रमको अध्यक्षतमा भूमि समस्या समाधान आयोगको सदस्य तथा बागमती प्रदेश संयोजक श्री गुन्ज बहादुर खड्का ज्यूले गर्नुभएको थियो।कार्यक्रमको प्रमुख आतिथ्यता बागमती प्रदेश सरकारका माननीय मुख्यमन्त्री श्री बहादुर सिंह लामा ज्यूले गर्नुभएको थियो।त्यसैगरी कार्यक्रमको विशेष आतिथ्यता माननीय श्री शुकमाया

नेपाल सरकार
भूमि समस्या समाधान आयोग
ताहाचल, काठमाडौं

तामाङ,मन्त्री, उद्योग,वाणिज्य,भूमि तथा प्रसाशन मन्त्रालय,बागमती बाट भएको थियो। उक्त कार्यक्रममा बागमती प्रदेशका मालपोत तथा नापी कार्यालयका प्रमुखहरू, भूमि समस्या समाधान आयोगका जिल्ला समितिका पदाधिकारीहरू, तथा सरोकारवालाहरूको सहभागिता थियो। कार्यक्रमको मूल उद्देश्य भूमिसम्बन्धी सेवा सुधार, समस्याहरूको पहिचान, प्रविधिको उपयोग, नीति निर्माणका लागि अनुभवको आदानप्रदान र संस्थागत समन्वय मजबुत बनाउने थियो।

भूमि समस्या समाधान आयोगका जिल्ला अध्यक्षहरुको व्यक्त गर्नु भएको मन्तव्य :

- आयोग गठन र विघटन हुदा व्यापक अविश्वास पैदा भएको छ र कामलाई तिव्रता दिदा पनि तिव्रता देखिएको छैन। वडा र स्थानीय तहले आयोगको कामलाई प्राथमिकतामा राखेको अवस्था रहेन।
- लगत संकलन, पहिचान र प्रमाणिकरण वडाले गर्नु पर्नेमा वडामा भुमिही दलित, भूमिहिन सुकुम्बासी र अव्यवस्थित बसोवासीको विवरण हुने वडामा नभएको र भूमिशाखा प्रमुखको अनुकुलतामा मात्र वडामा बैठक बस्न सकिने अवस्था रहेकोले समस्या भएको ।
- भूमि सम्बन्धी नियमहरु (२०सौ संशोधन) राजश्व लगायत कति पय अस्पष्टता लाई स्पषट पारेको भएपनी भूमि ऐनको व्यवस्थाले मात्र वन बुट्यान र जंगल लेखिएको ठाउँमा वर्षौ देखि अव्यवस्थित रुपमा बसोबास गरिरहेको व्यक्तिहरुलाई पनि लालपुर्जा वितरण गर्न कठिन भएको छ। वन ऐन संसोधन गर्न नसकिदा सम्म राज्यले सोचे अनुसार लालपूर्जा वितरण गर्न कठिनाई देखिन्छ।
- जिल्ला समितिमा श्रोत साधनको अभावले कति पय कार्यहरु अघि बढ्न सकेका छैनन् र स्थानीय तहले समेत आयोगलाई गर्नुपर्ने रचनात्मक सहयोगमा कमी गरेको छ।
- माननीय शुकमाया तामाङ,मन्त्री, उद्योग,वाणिज्य,भूमि तथा प्रसाशन मन्त्रालय,बागमती प्रदेशबाट व्यक्त गर्नुभएको मन्तव्यः
- "भूमि प्रशासन, नापी तथा मालपोतसम्बन्धी सेवा क्षेत्रमा सुधार ल्याउन यो छलफल कार्यक्रमले नीति निर्माण अवलम्बन गर्न मार्गदर्शन गर्ने अपेक्षा गरिएको छ।"
- "आयोगले लामो समयदेखि हल नभएका समस्या समाधानमा काम गरिरहेको छ। त्यसलाई थप प्रभावकारी बनाउन मन्त्रालयबाट आवश्यक सहयोग जारी रहनेछ।"
- "प्रदेश सरकार, स्थानीय तह, मालपोत, नापी कार्यालय र आयोगबीच सहकार्य र समन्वय अपरिहार्य छ। हामी सबैले एउटै लक्ष्य — जनताको समस्या समाधान — लाई ध्यानमा राखेर अघि बढ्नुपर्छ।"
- "नागरिकले वर्षौंदेखि भोग्दै आएको भूमि सम्बन्धी समस्या समाधान गर्नु हाम्रो दायित्व हो। हामी सजग, उत्तरदायी र सक्रिय सरकारको रुपमा काम गरिरहेछौं।"

माननीय बहादुर सिंह लामा, मुख्यमन्त्री, मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषदको कार्यालय,बागमती प्रदेशबाट व्यक्त गर्नुभएको मन्तव्यः

- भूमि आयोगले भूमिहिन दलित,भूमिहिन सुकुम्बासी र अव्यवस्थित बसोबासीको समस्या समाधानको लागि भूमि सम्बन्धी ऐनमा संसोधन आवश्यक रहेकाले सबै निकायसँग समन्वय आवश्यक देखिन्छ । भूमि प्रशासनसँग सम्बन्धित समस्या समाधान राज्यको प्राथमिक जिम्मेवारी हो। यसमा नापी, मालपोत, आयोग र स्थानीय तहबीचको सहकार्य आवश्यक छ।
- "भूमि समस्या समाधान आयोगका जिल्ला समितिहरूले प्रदेश सरकारसँग समन्वय गर्दै कार्य गर्दै आएकोमा धन्यवाद दिन चाहन्छु। तर अझ प्रभावकारी कार्यान्वयनको आवश्यकता छ।"
- "म भूमि प्रशासन सुधारका लागि आवश्यक नीति निर्माण तथा संशोधनमा मन्त्रालय र सरोकारवाला निकायसँग समन्वय गर्दै अघि बढ्ने प्रतिबद्धता व्यक्त गर्दछु।"

PAF

नेपाल सरकार
भूमि समस्या समाधान आयोग
ताहाचल, काठमाडौं

- "सीमाना बिबाद, अव्यवस्थित बसोबास, बिर्कोट तथा गुठी सम्बन्धी समस्या समाधान गर्नु सामाजिक न्यायको पक्ष हो। ऐतिहासिक अन्याय अन्त्यतर्फ प्रदेश सरकार गम्भीर छ।"
- भूमि समस्या समाधान आयोगका सदस्य श्री गुन्ज बहादुर खड्का ज्यूले कार्यक्रममा व्यक्त गर्नुभएको मन्तव्यः
- जनताको स्वशासनको अभ्यास गर्नु, नीति निर्माण र कार्यान्वयनमा जनताको प्रत्यक्ष सहभागिता सुनिश्चित गर्नु, जनताको घरआँगनमै राज्यको उपस्थित पुरयाउनु र राज्यका सेवा सुविधाहरु जनतालाई सहज, छरितो र प्रभावकारी ढंगले प्रवाह गर्नु लोकतन्त्रको अनिवार्य शर्तहरु हुन् । यसका लागि उच्च राजनैतिक चेत र दीर्घकालिन सोंचका साथ अगाडि बढ्नु आवश्यक छ ।
- भूमिहीन दलित, भूमिहीन सुकुम्बासीलाई जग्गा उपलब्ध गराउने तथा अव्यवस्थित बसोबासीलाई व्यवस्थापन गर्ने कार्य संविधान मार्फत राज्यले नागरिकप्रति गरेको प्रतिवद्धता हो । यो प्रतिबद्धता पुरा गर्न नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार र स्थानीय तह साथै सम्पूर्ण राजनीतिक दल, नागरिक समाज आयोग, प्रबुद्धवर्ग एवम् समुदाय सबैको साझा राष्ट्रिय महाअभियानको रुपमा सबैको सक्रिय सहभागिता, समन्वय र सहकार्यमा अगाडि बढाउन सकेमा मात्र सम्भव छ ।

(ग) नापनक्साकंनमा कार्यमा सहजीकरणः

भूमि समस्या समाधान आयोग, जिल्ला समितिको पत्रानुसार भूमि समस्या समाधान आयोग, मनाङ जिल्लाको नासो गाउँपालिका वडा नं १ तालगाउँमा यस आयोगका सर्भेक्षक श्री गायत्री प्रसाद अधिकारी, सर्भेक्षक श्री राजेश कुमार झा, सर्भेक्षक श्री पवन पौडेल, सर्भेक्षक श्री एलिना शर्मा, भूमि समस्या समाधान आयोग जिल्ला समितिमा खटिइएका कर्मचारी र नापी कार्यलयमा कार्यरत कर्मचारी समेतले मिति २०८२/०२/०६ देखि मिति २०८२/०२/१२ सम्म भूमिहिन सुकुम्बासी, भूमिहिन दलित र अव्यवस्थित बसोबासीको लागि जग्गा उपलब्ध गराउने प्रयोजनार्थ लगभग ८ हेक्टर जग्गाको नापजाँच कार्य सम्पन्न गरि नक्सा तयार गरि जिल्ला समिति, मनाङलाई हस्तान्तरण गरिएको थियो ।

२.१२ आर्थिक वर्ष २०८१/०८२ को वार्षिक समीक्षा गोष्ठी

मिति २०८२।०४।२७ गते यस भूमि समस्या समाधान आयोगको आ.व. २०८१।०८२ को बार्षिक समिक्षा गोष्ठी आयोगका अध्यक्ष श्री हरि प्रसाद रिजालको अध्यक्षता र सम्माननीय प्रधानमन्त्री श्री के.पी. शर्मा ओलीको प्रमुख आतिथ्यतामा भूमि समस्या समाधान आयोगको जिल्ला समितिका अध्यक्ष र सदस्य सचिवहरुको सहभागितामा अनुपम फुडल्यान्ड बत्तिसपुतलीमा समपन्न भएको थियो। उक्त कार्यक्रममा बिशेष अतिथिका रुपमा नेपाल सरकारका माननीय गृहमन्त्री श्री रमेश लेखक,भूमि व्यवस्था सहकारी तथा गरिवी निवारण मन्त्रालयका माननीय मन्त्री श्री बलराम अधिकारी, कोशी प्रदेश सरकारका माननीय आन्तरिक मामिला तथा कानुन मन्त्रालयका मन्त्री श्री रेवती रमण भण्डारी, गण्डकी प्रदेश सरकारका माननीय भुमि व्यवस्था कृषि तथा सहकारी मन्त्रालयका मन्त्री श्री पद्धमा जि.सी., लुम्बिनी प्रदेश सरकारका माननीय कृषि, भूमि व्यवस्था तथा सहकारी मन्त्रालयका मन्त्री श्री दिनेश पन्थी, कर्णाली प्रदेश सरकारका माननीय भूमि व्यवस्था, कृषि तथा सहकारी मन्त्रालयका मन्त्री श्री विनोदकुमार शाह,सुदुरपश्चिम प्रदेश सरकारका माननीय भूमि व्यवस्था, कृषि तथा सहकारी मन्त्रालयका मन्त्री श्री वीरबहादुर थापा र नेपाल सरकारको भूमि व्यवस्था सहकारी तथा गरिवी निवारण मन्त्रालयका सचिव श्री केदारनाथ शर्माले आतिथ्यता गर्नुभएको थियो। साथै उक्त कार्यक्रममा अतिथिका रुपमा नेपाल नगरपालिका संघका अध्यक्ष श्री भिम प्रसाद ढुङ्गाना, नेपाल सरकारको भूमि व्यवस्था सहकारी तथा गरिवी निवारण मन्त्रालयका सहसचिव श्री मदन कोइराला,नापी

नेपाल सरकार
भूमि समस्या समाधान आयोग
ताहाचल, काठमाडौं

विभागका महानिर्देशक श्री प्रकास जोशी र भूमि व्यवस्थापन अभिलेख विभागका महानिर्देशक श्री शिव रेग्मीले आतिथ्यता गर्नुभएको थियो।कार्यक्रममा आयोगका उपाध्यक्ष श्री सनत कुमार कार्की,विज्ञ सदस्यद्वय श्री जगत बहादुर बस्नेत र टेक बहादुर शाह,सदस्यहरु गोबर्द्धन कोली , अनिल कृष्ण प्रसांई, गुञ्ज बहादुर खड्का र आरती भण्डारीको समउपस्थितिमा समपन्न भएको थियो।

उक्त कार्यक्रमको सुरुवात आसन ग्रहणबाट भएको थियो भने कार्यक्रममा उपस्थित महानुभावहरुलाई आयोगको तर्फबाट उपाध्यक्ष श्री सनत कुमार कार्कीले स्वागत मन्तव्य राख्नुभएको थियो ।त्यसैगरि आयोगका विज्ञ सदस्य श्री जगत बहादुर बस्नेतले आयोगले आ.व.२०८१।०८२ मा सम्पादन गरेका मुख्यमुख्य कार्यहरु,कार्यसम्पादन गर्दा भोग्नु परेका समस्याहरु र समाधानका उपायहरुका बारेमा प्रस्तुती गर्नुभएको थियो।कार्यक्रममा अतिथि एँव बिशेष अतिथिहरुले शुभकामना मन्तव्य राख्नु भएको थियो।उक्त मन्तव्यलाई टिपोट गरि प्रस्तुत गरिएको छ।

भूमि व्यवस्थापन तथा अभिलेख विभाग महानिर्देशक शिव रेग्मी

- गोष्ठीको सम्बन्धमा प्रकाश पार्दै समस्या र चुनौतीका बारेमा ब्याख्या
- आवश्यकता अनुसार र जुनसुकै समयमा पनि आयोगका लागि भूमि व्यवस्थापन तथा अभिलेख विभागको सक्रिय सहयोग रहने

नापी विभाग महानिर्देशक प्रकाश जोशी

- आवश्यकता पर्दा प्राविधिक कर्मचारीहरुको विज्ञता आयोगमा उपलब्ध गराउने
- आवश्यकता अनुसार प्राविधिक कर्मचारीहरु खटनपटनमा सहयोग पुर्याउने
- नापनक्सा विधिका बारेमा व्याख्या
- आवश्यकता अनुसार नापनक्सा प्रिन्टसम्बन्धी कार्य गर्न विभाग तयार रहेको
- प्राविधिक कर्मचारीहरुलाई कानुन कार्यविधिभन्दा बाहिर गई कार्य नगर्न निर्देशन
- फिल्डमा खटिने कर्मचारीहरुको उत्प्रेरणा जागृत गर्न प्रत्साहन भत्ताका लागि सक्दो पहल गर्ने
- सरोकारवाला सबैबीच आवश्यक समन्वय गर्दै अगाडि बढ्न राम्रो हुने
- विभागबाट आवश्यक पर्ने जुनसुकै सहयोग गर्न पनि विभाग तयार रहेको

भूमि व्यवस्था, सहकारी तथा गरिबी निवारण मन्त्रालयका सचिव केदारनाथ शर्मा

- आवश्यकता अनुसार ऐन कानुन चाँडै संशोधन हुने
- आआफ्ना स्वार्थहरुलाई थाती राख्दै राष्ट्रिय स्वार्थमा काम गर्नुपर्ने
- आर्थिक रुपमा आयोगलाई सबल बनाउन पहल गर्न मन्त्रालय तयार रहेको
- भूमिहीन दलित, भूमिहीन सुकुम्बासी र अव्यवस्थित बसोबासीको व्यवस्थापनका लागि मन्त्रालय जुनसुकै सहयोग गर्न तयार रहेको

कोशी प्रदेश (माननीय मन्त्री रेवती रमण भण्डारी)

- प्रदेशमा पनि आयोगको छुटै सानो समिति निर्माण गरी कार्य गर्दा काम अझै प्रभावकारी हुने
- भूमि समस्या समाधानका सम्बन्धमा प्रदेश सरकारको भूमिकाको स्पष्ट किटान नभएको

नेपाल सरकार
भूमि समस्या समाधान आयोग
ताहाचल, काठमाडौं

- कानुनमा स्पष्ट दायित्व नहुँदा प्रदेश सरकार अन्योलमा रहेको
- वन ऐन र भूमि ऐनमा रहेका कानुनी विषयका सम्बन्धमा बुझाइमा फरक परेको
- सरोकारवाला कानुनमा रहेका तमाम दुबिधाहरुमा स्पष्टताका साथ निराकरण गरिनुपर्ने
- सरोकारवाला सबै जिम्मेवारीमा उत्तरदायी हुनुपर्ने
- नापी विभागबाट सम्बन्धित कार्यका लागि खटाइएका नापी अधिकृतहरुलाई आवश्यकता अनुसार निर्देशन दिनुपर्ने
- प्रदेश सरकार आवश्यकता अनुसार आयोगलाई सहयोग गर्न तयार रहेको

गण्डकी प्रदेश (माननीय मन्त्री पद्धमा जिसी)

- भूमिहीन दलित, भूमिहीन सुकुम्बासी तथा अव्यवस्थित बसोबासीहरुको सपना पूरा गर्ने आयोग भएको
- विद्यमान कानुनहरुमा रहेको अड्चनका कारण सोचेअनुसार कार्य अगाडि बढ्न नसकेको
- आयोगको क्रियाकलापलाई देखिने गरी अझ सशक्त रुपमा कार्य अगाडि बढाउनु पर्ने आवश्यकता रहेको
- मध्यवर्ती क्षेत्र, आरक्ष, निकुञ्ज जस्ता विषयमा स्पष्ट रुपमा कानूनी परिभाषा नहुँदा सो क्षेत्रमा बसोबास गर्दै आएका भूमिहीन दलित, भूमिहीन सुकुम्बासी तथा अव्यवस्थित बसोबासीलाई जग्गा उपलब्ध गराउन कठिनाइ भएको
- भू उपयोग नीति गण्डकी प्रदेशमा पूर्ण रुपमा लागू हुन नसक्दा काममा कठिनाइ भएको
- कानुनी रुपमा प्रदेशको भूमिका स्पष्ट किटान नहुँदा प्रदेशले पूर्ण रुपमा सहयोग गर्न कठिनाइ रहेको
- पर्याप्त प्राविधिक जनशक्ति र बजेटको अभाव
- तीनै तहका सरकारबीच समन्वय र सहकार्यको अभाव
- आयोको मूल उद्देश्य प्राप्तिमा गण्डकी प्रदेश सरकार सदा तत्पर रहेको

लुम्बिनी प्रदेश (माननीय मन्त्री दिनेश पन्थी)

- विगतका कार्यहरुको समीक्षा गर्दै आगामी कार्यहरु अगाडि बढाउँदा बढी सफलता मिल्ने
- देखिएका चुनौती र समस्याका साथै कानुनी दुबिधाहरुलाई चिर्दै अगाडि बढ्न उपयुक्त हुने
- आयोगको समस्यालाई प्रदेश सरकारले पनि आफ्नै समस्या ठानेर अगाडि बढिरहेको
- तीनै तहका सरकारबीच प्रभावकारी समन्वय र सहकार्य भएमा मात्र आयोगको उद्देश्य हासिल गर्न सकिने

कर्णाली प्रदेश (माननीय मन्त्री विनोदकुमार शाह)

- सरकार बदलिनेबितिकै आयोग बदलिने परिपाटीले सोचेजस्तो काम हुन नसकेको
- राजनीतिक दलहरुले भूमिहीन दलित, भूमिहीन सुकुम्बासी तथा अव्यवस्थित बसोबासीको समस्यालाई देशको समस्या नसम्झी राजनीतिक आँखाले मात्र हेर्ने गरेकाले हालसम्म पनि समस्या समाधान हुन नसकेको
- भूमिहीन दलित, भूमिहीन सुकुम्बासी तथा अव्यवस्थित बसोबासीको समस्या क्रोनिक समस्याका रुपमा रहेकोले समाधान गर्न जटिल भइरहेको
- आवधिक भन्दा स्थायी आयोग गठन गरी कार्य अगाडि बढाउन उपयुक्त हुने
- आयोगले आफ्नो मार्गचित्र स्पष्ट गरी सोही अनुसार कार्य अगाडि बढाउनुपर्ने
- यस्ता आयोगहरु गठन गर्दा प्रदेशहरुबाट समेत सुझाव लिनुपर्नेमा त्यसको अभाव देखिएको
- कार्यसम्पादनमा स्थायी सरकार कर्मचारीतन्त्र पूर्ण रुपमा समर्पित हुन नसकेको

सुदूरपश्चिम प्रदेश (माननीय मन्त्री वीरबहादुर थापा)

नेपाल सरकार
भूमि समस्या समाधान आयोग
ताहाचल, काठमाडौं

- असल कार्यहरुलाई संस्थागत गर्दै अगाडि बढ्नुपर्ने
- आयोगका कार्यहरु सस्तो लोकप्रियताका लागि भन्दा परिणाममुखी हुनुपर्ने
- आयोगको अन्तिम उद्देश्य भनेकै केकति भूमिहीन दलित, भूमिहीन सुकुम्बासी तथा अव्यवस्थित बसोबासीले जग्गाधनी प्रमाणपुर्जा प्राप्त गरे भन्ने विषयसँग सम्बन्ध राख्ने
- स्रोत साधन र भौगोलिक कठिनाइका कारण सुदूरपश्चिमले सोचेजति कार्य अगाडि बढाउन नसकेकोमा कुनै दुबिधा छैन
- तीनै तहका सरकारको साझा समस्या भएकोले तीनवटै सरकार गम्भीर भई लाग्नुपर्ने
- कानुनमा देखिएका हालका समस्याहरुलाई तत्काल संशोधन गर्दै कार्य अगाडि बढाउन उपयुक्त हुने
- प्राविधिक कर्मचारीहरुको व्यवस्थापनमा चुस्तता ल्याउनुपर्ने
- आयोग गठन गर्दा प्रदेशसँग समन्वय नभएको
- संसदमा पेस हुन आएको भूमि विधेयक तत्कालै पारित हुन सकेमा आयोगको कार्यलाई अगाडि बढाउन सहज हुने महसुस भएको
- वन ऐनमा राष्ट्रिय वनको वर्तमान समयानुसार परिभाषित गर्नुपर्ने
- नदी उकास, खोला, खोल्सा, नुनथलो, बाटो, कुलो जस्ता शब्दहरुलाई समयानुसार स्पष्ट रुपमा परिभाषित गर्नुपर्ने
- सुदूरपश्चिम प्रदेशको तराई क्षेत्रमा मुक्त कमैया, कमलरी, आरक्षण पीडितहरुको समेत समस्या रहेको हुँदा सो समस्यालाई समेत समाधान गर्ने गरी आयोगको क्षेत्राधिकारमा व्यवस्था गरिनुपर्ने ।

शुभकामना मन्त्वयको कार्यक्रम समाप्त भएपछि जिल्ला समितिका अध्यक्ष र सदस्य सचिवहरुलाई प्रदेशअनुसार विभाजन गरि जिल्ला समितिले कार्यसम्पादन गर्दा भोग्नुपरेका समस्याहरु र समाधानका उपायहरुका बारेमा समूहमा छलफल गरी प्रदेशअनुसार नै निम्नानुसारको प्रस्तुती समेत गरियो ।

<u>कोशी प्रदेश</u>

- स्थानीय तहबाट प्रमाणीकरण गरी आयोगलाई उपलब्ध गराउनुपर्ने कागजातबारे स्पष्ट निर्देशन हुनुपर्ने।
- जिल्ला समितिलाई आवश्यक यन्त्र उपकरण उपलब्ध हुनुपर्ने।
- भू-सेवाको सूविधा आयोगले पाउनुपर्ने ।
- जिल्ला समितिको नापी टोलीले NELCIS को सुविधा पाउनुपर्ने ।
- जिल्ला समितिका कर्मचारीहरुलाई अतिरिक्त सुविधा उपलब्ध हुनुपर्ने ।
- वन ऐन र भूमि ऐनको बारे स्पष्ट सम्बन्धित मन्त्रालय मार्फत नै निर्देशन हुनुपर्ने ।
- जिल्ला समितिको आवश्यकताको आधारमा बजेट खर्च गर्न मिल्ने व्यवस्था गर्ने।
- नापी अधिकृत (जियोमेटिक्स इन्जिनियर)को समय पूर्ण कालिन हुनुपर्ने।
- स्थानीय तहको प्रमुख/ प्रमुख प्रशासकियले निर्धारित समयमा आफ्नो जिम्मेवारी पूरा गर्नुपर्ने।
- फिल्डबुक जीर्ण भई सरकारी जग्गा एकिन गर्न कठिन भएको।
- विगतका आयोगले दिएको जग्गामा दोहोरो स्वमित्व देखिएको।
- प्रगती मापनको आधार सुनिश्चित गर्नुपर्ने र लक्ष्य तोकिनुपर्ने।
- स्थानीय तह र प्रदेशबाट श्रोत साधनको व्यवस्था गर्नुपर्ने।

नेपाल सरकार
भूमि समस्या समाधान आयोग
ताहाचल, काठमाडौं

- जिल्ला समितिको बैठकमा सबै पदाधिकारी उपस्थित नहुने भएमा कानुन बमोजिम कारबाहीको दायरामा ल्याउने संयन्त्र बनाउनुपर्ने।
- आयोगको काम प्रभावकारी बनाउन कानुनको दायरा भित्र रहेर स्थानीय तहले कार्ययोजना बनाई सोही अनुसार कार्यसम्पादन गर्नुपर्ने।

मधेस प्रदेश

- दक्ष जनशक्तिको अभाव,
- श्रोत साधनको अभाव,
- जिल्ला समिति पदाधिकारीहरुको मर्यादाक्रम नतोकिनु,
- ऐन कानुनको समस्या,
- प्रोत्साहन भत्ताको अभाव,
- समन्वयको अभाव,
- सूचनाको प्रचार प्रसारमा कमी,
- आयोगले जिल्ला समितिलाई निर्देशन सहितको चिठ्ठी नपठाउनु,
- स्थानीय तहको क्रियासीलतामा कमी,

गण्डकी प्रदेश

- प्रगति हासिल गर्न नसक्नुको कारणः
  - स्थानीय तहबाट गर्नुपर्ने कार्यहरु समयमा सम्पन्न हुन नसकेको
  - राष्ट्रिय निकुञ्ज, संरक्षण क्षेत्र, गौचरण, बाटो, शिकार आरक्ष, मध्यवर्ति क्षेत्र, सामुदायिक साझेदारी वन क्षेत्र जस्ता प्रकृतिका जग्गाहरुमा निवेदन परेको
  - कानून तथा नियमावालीहरु समय सापेक्ष परिमार्जन नहुनु
  - कार्यविधिमा उल्लेख भएको प्रक्रिया समय लाग्ने भएकाले
  - कर्मचारी व्यवस्थापनः
    - सरुवा, अतिरिक्त भत्ता, प्राविधिक ज्ञान
  - स्थानीय तहबाट बिचमा कार्य क्षमता तथा बुझाई फरक फरक भएको, सहजीकरण समिति गठनमा ढिलाई भएको
  - प्रत्येक आयोग गठन भए पश्चात एकै व्यक्तिले पटक पटक निवेदन दर्ता गराएका
  - व्यवहारिक रुपमा परिवार छुट्टिएको र प्रत्येक व्यक्तिले निवेदन गरेको तर छुट्टिभिन्नको प्रमाण नरहेको
  - श्रोत साधनको कमी
    - सवारी साधन, मेशिनरी औजार तथा भौतिक पुर्वाधार
  - आयोगबाट खटाई पठाईएका प्राविधिक कर्मचारीहरुमा प्राविधिक दक्षताको कमि
  - विगतका आयोग, समिति, कार्यदल आदिबाट निर्णय भएका जग्गाहरुको क्षेत्रफल अस्पष्ट रहेको
  - भौगोलिक क्षेत्र अनुसार भू-उपयोग वर्गिकरणमा अस्पष्टता

नेपाल सरकार
भूमि समस्या समाधान आयोग
ताहाचल, काठमाडौं

    - नापी टोलिबाट कार्यसम्पादन हुँदा नापी कामदार लगायतको कार्यका लागि बजेट व्यवस्था हुनुपर्ने
    - अधुरा अपुरा कार्य अन्तर्गत
        - पहिले सुकुम्बासी भनि निर्णय भएको तर हाल सुकुम्बासी नरहेको
        - पहिले अव्यवस्थित भनि निर्णय भएको तर हाल सुकुम्बासी रहेको
        - साविकको समितिले राजश्व समेत निर्धारण गरी निर्णय भएको तर पूर्जा वितरण नभएकोमा हालको प्रावधान अनुसार राजश्व निर्धारण गर्दा साविको भन्दा कम राजश्व देखिदा के गर्ने
        - निर्णय एक व्यक्तिको नाममा भएको र हाल निवेदक अर्को व्यक्ति रहेको
        - नकारात्मक सूचीमा रहेका जग्गामा बसोबास गरेका व्यक्तिहरुको निर्णय भएको
    - अव्यवस्थितको व्यवस्थापन सम्बन्धमा
        - ऐनमा स्पष्ट परिभाषित भएकोमा सो भन्दा फरक हुनेगरी नियम संशोधन भएको (दफा ५२(ग) स्पष्टिकरण खण्ड र भूमि सम्बन्धी नियमसंग)
    - स्थानीय सरकार संचालन ऐनमा सरकारी, सार्वजनिक जग्गाको संरक्षण गर्ने दायित्व स्थानीय तह तथा जिल्ला प्रशासन कार्यालयको भनि उल्लेख भएको र भूमि सम्बन्धी ऐनले सरकारी जग्गा उपलब्ध गराउन सिफारिस गर्न उल्लेख भएको
- प्रगति हासिल गर्नका लागि गर्नुपर्ने कार्यः
    - अभिमुखिकरण कार्य
    - नापनक्शा लगायतका कार्यहरुका लागि श्रोत साधन (भौतिक पुर्वाधार) तथा बजेटको व्यवस्था गर्नुपर्ने
    - प्रोत्साहन भत्ताको व्यवस्था गर्नुपर्ने
    - स्थानीय तहलाई थप जिम्मेवार बनाउनु पर्ने
    - अनुगमन तथा निरिक्षणलाई थप प्रभावकारी बनाउनुपर्ने
- कार्यलाई अझ प्रभावकारी बनाउन के के सुधार गर्न आवश्यक छ? सुझाव।
    - स्थानीय तह तथा प्रदेश सरकारलाई थप जिम्मेवार बनाउनुपर्ने
    - संघिय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालयबाट आवश्यक समन्वय हुनुपर्ने
    - स्थानीय तहले आ-आफ्नो क्षेत्रबाट सम्भव भए सम्मको सुविधा उपलब्ध गराउने
    - जिल्ला समितिका पदाधिकारीहरुको वरियताक्रम स्पष्ट हुनुपर्ने
- प्रदेश सरकार र स्थानीय सरकारबाट पाइएको सहयोग र अपेक्षा।
    - केही स्थानीय तहबाट सहयोग रहेकोमा स्थानीय तह तथा प्रदेश सरकारको समेत अनिवार्य सहभागीता रहने गरी कार्य सम्पादन हुनपर्ने
    - प्रदेश सरकार तथा स्थानीय सरकारबाट श्रोत साधनको व्यवस्थापन
    - प्रदेश सरकारबाट नियमित अनुगमन तथा कार्यको मुल्याङ्कन हुनपर्ने

<u>बागमती प्रदेश</u>

- के कति कारणले प्रगति हासिल गर्न सकिएन?
    - <u>नीतिगतः</u>

नेपाल सरकार
भूमि समस्या समाधान आयोग
ताहाचल, काठमाडौं

- सत्यापन र प्रमाणिकरणका चरण र समय धेरै लाग्ने भएको
- यस जिल्लामा साविक नापजाँचको समयमा व्यक्तिका कित्तामा वन वुटेन र जंगल लेखिएको तर दर्ता हुन नसकेको
- अब्यवास्थित बसोबसिको व्यवस्थापनको लागि हुने मूल्यांकनका आधारहरु कार्यविधि र भूमि ऐनमा फरक फरक पर्न गएको
- नगरपालिकाले आफ्नो क्षेत्रमा गर्नु पर्ने वर्गीकरण समयमा गर्न नसकेको र सो नगरमा के गर्ने भन्ने स्पष्ट व्यवस्था हुन नसकेको
- जग्गा नापजाँच गर्ने र दर्ता गर्ने विषयमा आवश्यक पर्ने स्रोत साधनको व्यवस्थापनमा स्पष्ट रुपमा दायित्व नतोकिएको
- गुठी जग्गा
- पालिकाहरुले सम्झौता नगरेका वा गर्न नचाहेमा त्यसउपर कानुनी प्रक्रिया
- राजनीतिक/व्यक्तिगत आग्रहका कारण सम्बन्धित वडाबाट लाभग्राहीका निवेदन दर्ता नगरिएमा त्यसलाई के गर्ने ?

- <u>आर्थिकः</u>
  - नगरपालिकाले आफ्नो क्षेत्रमा गर्नु पर्ने वर्गीकरण समयमा गर्न नसकेको र सो नगरमा के गर्ने भन्ने स्पष्ट व्यवस्था हुन नसकेको
  - जग्गा नापजाँच गर्ने र दर्ता गर्ने विषयमा आवश्यक पर्ने स्रोत साधनको व्यवस्थापनमा स्पष्ट रुपमा दायित्व नतोकिएको
  - गुठी जग्गा
  - पालिकाहरुले सम्झौता नगरेका वा गर्न नचाहेमा त्यसउपर कानुनी प्रक्रिया
  - राजनीतिक/व्यक्तिगत आग्रहका कारण सम्बन्धित वडाबाट लाभग्राहीका निवेदन दर्ता नगरिएमा त्यसलाई के गर्ने ?
- <u>व्यवहारिकः</u>
  - लाभग्राहीमा सचेतनाको कमी
  - राजनीतिक दलका प्रतिनिधिहरुको अपेक्षित सहयोग नभएको
  - सम्बन्धित पालिका यस बिषयमा संबेदनशील नभएको
  - प्रक्रिया लामो, झन्झटिलो र अव्यवारिक रहेको
  - अभिलेख अद्यावधिक नभएको
  - आफ्नो कर्माचारी तथा भवन नहुनु
  - आवश्यक प्राबिधिक कर्मचारीको व्यवस्था नभएको
  - अन्तरनिकाय समन्वय अपेक्षाकृत कमजोर
  - लाभग्राहीले भर्ने फारम झन्झटिलो र चाहिने जानकारी नभएको, नचाहिने बढी भएको
  - काठमाण्डौ उपत्यकाको सिमाङ्कनको समस्या

- समस्या समाधानका प्रयासहरुः

नेपाल सरकार
भूमि समस्या समाधान आयोग
ताहाचल, काठमाडौं

- सत्यापन र प्रमाणिकरणको समय छुटाउनु पर्ने, पालिकाबाट काम हुने व्यवस्था मिलाउने
- सहरी क्षेत्रमा अव्यवस्थित बसोवासीको लागि जग्गा उपलब्ध गराउने परिमाणमा आवस्यक संसोधन गर्नुपर्ने
- अर्धऔपोचारिक सम्बन्ध भएको अवस्थामा फिल्डबुकमा वन, वुटेन वा सरकारी/सार्वजनिक जनिएका छुट जग्गा दर्ता समितिले सरकारी/सार्वजनिकमा दर्ता गरि जिल्ला समिति मार्फत अव्यवस्थितको रुपमा दर्ता गर्ने व्यवस्था मिलाउनुपर्ने
- अव्यवस्थितलाई उपलब्ध गराउने जग्गाको मूल्यांकनको आधारमा एन र कार्यविधिमा एकरुपता बनाउनुपर्ने
- जग्गाको नापजाँच लगाएतका कामको लागि आवस्यक पर्ने बजेट सम्बन्धित स्थानिय निकायले स्पष्ट छुटाउनु पर्ने
- सम्बन्धित वडाले निवेदन नलिएमा पालिका वा जिल्ला समितिमा दिन पाउने व्यवस्था गर्नुपर्ने
- जिल्ला समितिलाई अनिवार्य रुपमा एउटा गाडीको व्यवस्था गर्ने र त्यसको लागि इन्दन र मर्मत खर्चको व्यवस्था मिलाउनु पर्ने
- कार्य वातावरण मैत्री कार्यालय व्यवस्थापन गर्न आवश्यक बजेट विनियोजन गर्नुपर्ने
- कार्यालय संचालन, अथिति सत्कार र कर्मचारीहरुलाई फिल्डमा खटाउनका लागि समेत आवस्यक बजेट विनियोजन गर्नुपर्ने
- लाभग्राही तथा सम्बन्धित संघ-संस्थालाई आफ्नो अधिकारप्रति सचेत रहन आग्रह गर्ने
- पालिकाको मूल्यांकनको एउटा आधार (मापदण्ड) यो समस्या समाधान संग जोडिएर राख्नुपर्ने
- सत्यापन/प्रमाणिकरणका चरणहरु/म्याद र तहलाई आवस्यकता अनुसार संसोधन गर्नुपर्ने
- प्रत्येक जिल्लामा रहेका क्रियासिल राजनीतिक दल, अन्य संघ-संस्था र सरकारी निकायहरु विच समन्वयन र सहयोग रहने वातावरण मिलाउनु पर्ने

<u>लुम्बिनी प्रदेश</u>

- कानुनी समस्याहरुः
  - वन ऐन र भूमि सम्बन्धी ऐनमा भएको दुबिधा अर्थात दोहोरो परिभाषा भित्र रहेकोले ऐन संशोधन
  - कार्यविधि बनाउनुपर्ने
  - तीनै तहको क्षेत्राधिकार
  - सरकारी सार्वजनिक जग्गा मध्ये दिन मिल्ने जग्गाको तालिका निर्धारण
    - बाटो, खोला किनार, गुठी, गौचरण, खरबारी, चौर आदि
- प्राविधिक समस्या
  - सदस्य सचिवको जिम्मेवारी के के हो?
  - नापी कार्यालयमा कार्यरत कर्मचारीहरुलाई नापनक्सा गर्न खटाउन?
  - नक्सा, फिल्डबुक, श्रेस्ता पूर्जा, सम्मको विधि?
  - यन्त्र उपकरणको उपलब्धता कसरी हुने?
  - नापनक्सा गर्दा देखिएका प्राविधिक समस्या कस्ले समाधान गर्ने?

नेपाल सरकार
भूमि समस्या समाधान आयोग
ताहाचल, काठमाडौं

- आर्थिक समस्या
    - गाडी, इन्धन, फिल्डभत्ता साधन श्रोत आदि?
    - कम्प्युटर, ल्यापटप खरिद आदि?
- फारम (सेतो, रातो), नक्सा संशोधन?
    - कपिल्वस्तु, पाल्पा, अर्घाखाची
- नापनक्साको लागि बजेट बिनियोजन

<u>कर्णाली प्रदेश</u>

- के कति कारणले प्रगति हासिल गर्न सकिएन?
    - अधुरो अपुरोमा नापजाँचका बेलाका जग्गाधनी र हाल बसिरहेका मानिसहरु दुबै जनाले निवेदन दिएका छन, त्यसमा के गर्ने?
    - २०५२ साल वा पुराना आयोगले नापेका गौचरण, खोला, बगर, जँगल, दिन मिल्ने कि नै?
    - भूमिहीन सुकुम्वासीको फारम भरेका तर जग्गा किनी अहिले अव्यवस्थित बसोबासी फारम भर्दा systemमा entry हुदैन, के गर्ने?
    - तीन पुस्तेमा सबैको नागरिकता नभएको,
    - यातायातको साधनको व्यवस्ता नभएको,
    - कर्मचारीमा प्रोत्साहनको र प्रेरणाको कमी।
    - दलिय प्रतिनिधीबाट सहयोगको कमी।
- कसरी काम गरे प्रगति हासिल हुन्छ?
    - श्रोत साधानको प्रयाप्तताको सुनुश्चितता हुनुपर्छ,
    - ऐन नियमावलीहरु संशोधन गरी समयसापेक्षिक र परिणाममुखी हुने गरी बनाउनुपर्ने,
    - स्थानीय तहलाई मन्त्रालय स्तरबाटै जिम्मेवार बनाउनुपर्ने,
    - सामान्य प्रशासन मन्त्रालयबाट सबै स्थानीय तहलाई पत्राचार गरी प्रभावकारी बनाउन,
    - भूमि अध्यादेश चाँडै पारित भएमा,
    - अव्यवस्थित बसोबासीले (अधुरा अपुरा)ले राजश्व तिरी प्राप्त गरेको जग्गालाई किनबेच गरी चलन चल्तिमा ल्याए अझ बढी प्रभावकारी हुने।
- कार्यलाई प्रभाबकारी बनाउन, के के सुधार गर्न आवश्यक छ?
    - स्थानीय तहलाई क्रियाशिल बनाउने,
    - सेमिनार र ओरियन्टेशन बेला बेला हुनुपर्ने,
    - कर्मचारी र पदाधिकारीलाई मोटिभेट गर्न भत्ताको व्यवस्था गर्नुपर्ने,
    - खोलाको राइट अफ वे के कति हो तोक्नु पर्ने,
    - स्थानीय तहहरुले भू उपयोग नीति यथाशिघ्र लागु गर्नुपर्ने,
    - कार्यविधि र गठन आदेशको संगालो वडा वडामा पठाउनुपर्ने,

नेपाल सरकार
भूमि समस्या समाधान आयोग
ताहाचल, काठमाडौं

    - दक्ष जनशक्ति / कर्मचारी व्यवस्थापन गर्नुपर्ने।
- प्रदेश सरकार र स्थानीय सरकारबाट सहयोग र अपेक्षा
    - साधन श्रोतको व्यवस्थापनमा सहयोग नगरेको तर गरिदिए राम्रो
    - स्थानीय तहमा खटिएका कर्माचारीहरुलाई सम्बन्धित स्थानीय तहले केही सेवा सुविधा नदिएको तर दिनुपर्ने
    - स्थानीय तहहरुले कार्यसहमति पत्र बमोजिम कार्य नगरेको तर गर्नुपर्ने

<u>सुदूरपश्चिम प्रदेश</u>

- समस्याहरुः
    - श्रोत साधन र जनशक्तिको अभाव
        - कम्प्युटर/ यातायात साधन
        - कम्प्युटर अपरेटर/ कार्यालय सहयोगी
        - प्रोत्साहन भत्ता
        - यातायात भत्ता
    - स्थानीय तहबीचको समन्वयको अभाव
    - अध्यक्ष तथा सदस्यहरुको मर्यादाक्रम र सेवा सुबिधा
    - राजनितिक नियुक्ति र कर्मचारी (सदस्य सचिव) बीचको सम्बन्ध
    - जग्गा वर्गिकरण नभएको
    - ऐन नियमावली र कार्यविधि अनुसार जटिल कार्यप्रक्रिय र अधिक्तम समयको खर्च
    - आयोगको कार्यमुल्याङ्कन गरी कार्यसम्पादनमा जनाउने
    - राष्ट्रिय आवाश कम्पनी सम्बन्धी
    - प्राकृतिक प्रकोपबाट विस्तापित सम्बन्धीका समस्या
    - दश वर्ष सम्म किनबेच गर्न नपाउदा समस्या
    - अघिल्ला आयोग, कार्यदल, समितिका निर्णय तथा कागजातहरु पाउनमा समस्या
    - राजश्व निर्धारण सम्बन्धमा नियमावली र ऐन बाझिने
    - सिमावर्ति जिल्लाका समस्याहरु
        - फिल्डबुकमा विदेशी नागरिकको नाम, जमिन हाम्रो देश तर्फमा
    - सार्वजनिक जनिएका (खोला, मन्दिर, खोल्सी) जस्तो प्रकृतिको जग्गामा हाल बाक्लो बसोबास रहेको
    - एउटै व्यक्तिलाई दुई वा सो भन्दा बढी क्षेत्रमा बर्गिकृत जग्गा दिन मिल्ने नमिल्ने?
    - पूर्जा एउटाको नाममा र भोग अर्काको नाममा
    - आयोगमा राजश्व सम्बन्धी माईनुट नभएका तर पूर्जामा उल्लेख भएको
    - अनुसूची ४ मा भर्नु पर्ने अनुसूची २ मा भरिदा के कसरी सच्याउने
    - गुठीको जग्गा बाड्ने/ नबाड्ने विषयमा
    - १३० व.मी. को मापदण्डले निम्त्याएको समस्या

नेपाल सरकार
भूमि समस्या समाधान आयोग
ताहाचल, काठमाडौं

- एक पटक जग्गा पाइसकेका भूमिहीन / अव्यवस्थितको प्रमाणीकरणको समस्या
    - जलेको जिल्लाको हकमा पूर्जा जलेर आएको समस्या
    - फिल्डबुकमा नाम भएको तर व्यक्ति सम्पर्कमा नआएको
    - सार्वजिनक संघ संस्थालाई भोकाधिकार दिने
- समाधान
    - उठेको राजश्व स्थानीय तहलाई पनि बिनियोजन गरी स्थानीय तहलाई जिम्मेवार बनाउने
    - प्रक्रिया छुटयाई सहज र सरल तरिकाले गर्ने गराउने
    - वन र मालपोत कार्यालयलाई अनिवार्य निर्णयमा सहभागी बनाउने
    - आयोग गठन भएको वेला अन्य निकायले पूर्जा वाड्न नपाउने व्यवस्था
    - राष्ट्रिय आवास कम्पनी जस्ता निकायले ओगटेको जग्गा पनि आयोगले बाड्न पाउनु पर्ने

त्यसपछिको कार्यक्रममा बिशेष अतिथि भूमि व्यवस्था सहकारी तथा गरिवी निवारण मन्त्रालयका माननीय मन्त्री श्री बलराम अधिकारीले देहाय अनुसारको मन्तव्य राखु भएको थियो।

- आयोगका समस्याहरुलाई एकीकृत गरी लागू गर्न प्रतिबद्ध
- हालसम्म वास्तविक रुपमा ३ वटा मात्र आयोग गठन भएको दाबी
- सम्झौता हुन बाँकी ३ स्थानीय तहसँग यथाशीघ्र सम्झौता गरी कार्य अगाडि बढाउन
- पदाधिकारीहरुको मर्यादाक्रम नतोकिएकोमा सम्बोधन गरिने
- कार्य गर्दै अगाडि बढ्नुहोला जहाँ समस्या देखापर्छ त्यसको समाधान गर्दै गइनेछ
- आवश्यकता अनुसार यथासम्भव आर्थिक रुपले स्रोत साधन सम्पन्न बनाइनेछ
- आयोगसँग सम्बन्धित ऐन कानुनहरुलाई आवश्यकताअनुसार संशोधन गर्न मन्त्रालय प्रतिबद्ध रहेको छ ।
- भूमिहीन दलित, भूमिहीन सुकुम्बासी र अव्यवस्थित बसोबासीको व्यवस्थापनका लागि मन्त्रालय आयोग सँगसँगै कटिबद्ध छ ।

  आयोगका उपाध्यक्ष
- आयोगका समस्यामाथि प्रकाश पार्दै शुभकामना मन्तव्य
- मधेश प्रदेशको सहयोग सोचेजस्तो नरहेको
- जिल्ला समिति तथा स्थानीय निकायहरुबीचमा रहेका समस्या तथा समाधानका विषय स्पष्ट पार्न जिल्ला समितिहरुलाई आग्रह

साथै **माननीय गृहमन्त्री रमेश लेखकले** व्यक्त गर्नुभएको मन्त्वयः

- भूमि मानिसको जीविकोपार्जनको मुख्य स्रोत रहेको
- भूमि माथिको स्वामित्व जनताको अधिकार हो
- अन्य रोजगारीले भूमि माथिको भारलाई केही घटाउने मात्र हो
- जनताको भूमि माथिको अधिकार कायम गराउनु सरकारको महत्वपूर्ण कार्य हो
- यसभन्दा अगाडिका आयोगहरुबाट तोकिएबमोजिमको काम हुन नसक्नुको एक कारण सरकारको स्थायित्व नहुनु
- नेतृत्व परिवर्तन हुन सक्ने तर आयोग विघटन नहुने कानुनी व्यवस्था रहेको हुँदा ढुक्क भइ काम गर्न सकिने
- सरकारबाट प्राप्त हुनुपर्ने सम्पूर्ण सहयोग प्राप्त हुने

नेपाल सरकार
भूमि समस्या समाधान आयोग
ताहाचल, काठमाडौं

- संघीय सरकार, प्रदेश सरकार र स्थानीय तहबीच एकआपसमा समन्वय गरिने
- आयोगको कार्यबाट सरोकारवाला कसैलाई पनि अन्याय नहुने गरी काम गर्नुपर्ने
- कानुन, नियम, कार्यविधि आवश्यकता अनुसार संशोधन हुने, आर्थिक मामलाका सम्बन्धमा सरकार चनाखो भई व्यवस्थापन मिलाउने
- भूमि ऐन चाँडै संशोधन गरी भूमि ऐनमा रहेका अस्पष्टता एवं दुबिधाहरु हटाइने
- सरकार सम्पूर्ण निकायहरुबाट आयोगलाई सहयोग रहने

उक्त कार्यक्रममा कार्यक्रमका **प्रमुख अतिथी सम्माननीय प्रधानमन्त्री के.पी.शर्मा ओलीले** व्यक्त गर्नुभएको निर्देशान्तमक मन्तव्यः

- आयोगको कार्य सुस्त रहेको
- सफलता र असफलताको व्याख्या
- आयोगले सक्रियता बढाउनेमा विश्वास
- आयोगका जिल्ला समिति पूर्णता हुन बाँकी भए दुइ हप्ताभित्र गरिसक्ने
- आयोगको गठन कुनै कुराको टकराव गर्न नभइ समस्या समाधान गर्नका लागि भएको
- लामू समयदेखि जरा गाड्दै आएको समस्यालाई तुरुन्त समाधान गर्न गह्रो पर्ने भए तापनि समस्यासँग भाग्ने हैन जुध्ने
- यो सरकार स्थायी रहेकोले कामकाज गर्न सहज हुने
- आयोग कामका लागि हो तर रोजगारीका लागि होइन, काम गर्न नसक्ने पदाधिकारीले जुनसुकै समय पदबाट तयार हुनुपर्ने
- कानुन ऐन बाट निर्देशित कार्यहरु मात्र गर्न
- आवश्यकता अनुसार ऐन कानुन संशोधन गर्न तथा बाधा अड्काउहरु भएमा फुकाउन सरकार कटिबद्ध रहेको
- राज्यले भ्याएसम्मका सेवा सुविधा दिन सरकार तयार रहेको
- आयोगसँग सम्बन्धित कार्यमा देखिएका समस्याहरु स्पष्ट किटान गरी सरकारसमक्ष पेस गर्ने

अन्त्यमा भूमि समस्या समाधान आयोगका अध्यक्ष श्री हरि प्रसाद रिजालले कार्यक्रममा जिल्ला समितिका प्रतिनिधिहरुले उठाएका सवाललाई सम्बोधन गर्दै कार्यक्रममा उपस्थित हुनुभएका प्रमुख अतिथि,बिशेष अतिथिहरु, अतिथिहरु, पत्रकारहरु, जिल्ला समितिका अध्यक्ष र सदस्य सचिवहरुलाई धन्यवाद दिदै कार्यक्रमको समापन गर्नुभएको थियो।

परिच्छेद -३

आयोगको संस्थागत क्षमता सुदृढीकरणको अवस्था

३.१ लगत प्रविष्टि, वर्गीकरण, पूर्जा सम्बन्धी प्रणाली निर्माण

भूमि समस्या समाधान आयोगले आफ्नो जिम्मेवारी सम्पादनका क्रममा अधिकतम प्रविधिको उपयोग गर्ने रणनीति लिएको छ। भूमिहीन दलित, भूमिहीन सुकुम्बासी र अव्यवस्थित बसोबासीको स्थानीय तहमार्फत संकलन भएका लगत प्रविष्टि, प्राप्त लगतको वर्गीकरण र विश्लेषण, कानुनमा उल्लेख भएको हदभित्र रही उपलब्ध गराउने जग्गाको क्षेत्रफल यकिन, आदि कार्यका लागि प्रणालीको विकास गरी उपयोगमा ल्याइएको छ।

नेपाल सरकार
भूमि समस्या समाधान आयोग
ताहाचल, काठमाडौं

आयोगले निर्माण गरेको प्रणालीमा हरेक स्थानीय तहले आफूले संकलन गरेका भूमिहीन दलित, भूमिहीन सुकुम्बासी र अव्यवस्थित बसोबासीको निवेदन फारामको विवरण प्रविष्टि स्वयं स्थानीय तहले नै गर्ने र निवेदन फारामलाई पनि स्क्यान गरी अपलोड गर्ने व्यवस्था छ। यसबाट हरेक स्थानीय तहमा भूमिहीन र अव्यवस्थित बसोबासीको स्थितिको अभिलेखन गर्न सहज हुने अपेक्षा गरिएको छ। प्रणालीमा विवरण प्रविष्टि, डकुमेन्ट अपलोड, सम्पादन, जग्गाको विवरण र जग्गा धनीपुर्जा वितरणलगायतको सुविधा छ। प्रणाली निर्माण गर्दा विभिन्न तहलाई आवश्यक प्रतिवेदन पनि प्रणालीबाट नै प्राप्त हुने गरी व्यवस्था मिलाइएको छ। प्रणालीको सुरक्षा, परीक्षण र ब्याकअप आदि पक्षलाई पनि ध्यान दिइएको छ। प्रणालीको उपयोगबाट दोहोरोपन र गैरकानुनी दाबीलाई पनि नियन्त्रण गर्न सकिने विश्वास आयोगले लिएको छ। प्रणालीमा अभिलेख भएका तथ्यांकहरू स्थानीय तह, जिल्ला समिति, प्रदेश सरकार, संघीय सरकार, आयोगले जुनसुकै बखत प्रयोग गर्न सक्नेछन्।

३.२ वेबसाइट निर्माण

आयोगले गरेका कार्यको सरोकारवाला सबैलाई जानकारी होस् र सूचनामा पहुँच सहज बनाउन सकियोस् भन्ने उद्देश्यले आयोगले वेबसाइट निर्माण गरी उपयोगमा ल्याएको छ। यसमा आयोगका गतिविधि, सम्बन्धित कानुन, नियम, कार्यविधिहरू, कार्यसम्पादनसँग आवश्यक ढाँचा एवं निवेदनहरू, सूचनाहरू आदि नियमित रूपमा अपडेट गरिएको छ। वेबसाइटबाट जोसुकैलाई आयोगको गतिविधिबारे जानकारी पाउन सजिलो भएको छ। वेबसाइटलाई आगामी दिनमा अझ सूचनामूलक बनाउनेबारे आयोगले गृहकार्य गरिरहेको छ।

३.३ आ.व. २०८१/८२ मा NALCIS मा देहाय बमोजिमको स्तरोन्नति गरिएको छः

स्थानीय तहहरू मार्फत सङ्कलन भएका भूमिहीन दलित, भूमिहीन सुकुम्बासी तथा अव्यवस्थित बसोबासीको लगत प्रविष्टिका लागि यस आयोगले भूमि समस्या समाधान आयोग सूचना प्रणाली (NALCIS) सञ्चालनमा ल्याएको छ । उक्त सूचना प्रणालीमा हाल सम्म एघार लाख २८ हजारभन्दा बढी लगत प्रविष्टि कार्य सम्पन्न भइसकेको छ । यस आर्थिक वर्षमा उक्त सूचना प्रणालीमा प्रत्येक जिल्ला समितिले जग्गा धनी प्रमाण पुर्जा तयार गरिसकेपछि प्रविष्टि गर्ने विशेषता थप गरिएको छ। त्यसका साथै वडा, पालिका र जिल्ला समितिबाट प्रमाणीकरण भएका र प्रमाणीकरणको चरणमा अस्वीकृत भएका निवेदनहरु छटयाउनसक्ने व्यवस्था थप गरिएको छ।यदि निवेदकले चाहेमा अथवा केही त्रुटिवश कुनै निवेदकको प्रकार (भूमिहीन दलित, भूमिहीन सुकुम्वासी र अव्यवस्थित बसोबासी) फरक हुन गएमा त्यसलाई परिवर्तन गर्न सक्ने व्यवस्था मिलाइएको छ भने कुनै निवेदनमा त्रुटि भएमा उक्त निवेदनहरु अस्वीकृत गर्न सकिने व्यवस्था पनि थप गरिएको छ।

प्रणालीको स्थरोन्नति सँगसँगै क्षमता अभिबृद्धिका लागि आवश्यक स्टोरेज क्षमता थप गरिएको छ। साथै आयोगले आफ्नो प्रणाली सञ्चालन तथा ब्याकअपका लागि छुट्टै सर्भरहरु सञ्चालनमा ल्याई लगतको सुरक्षामा सूचना प्रणालीको उच्चतम उपयोग गर्ने प्रयास गरिएको छ।

नेपाल सरकार
भूमि समस्या समाधान आयोग
ताहाचल, काठमाडौं

३.४ आयोगको संगठन संरचना र शाखागत कार्यविवरण

आयोगकको कामलाई सहयोग गर्न आयोगमा एक सचिवालय रहनेछ । सचिवलायको संगठनसंरचना देहायवमोजिम रहनेछ ।

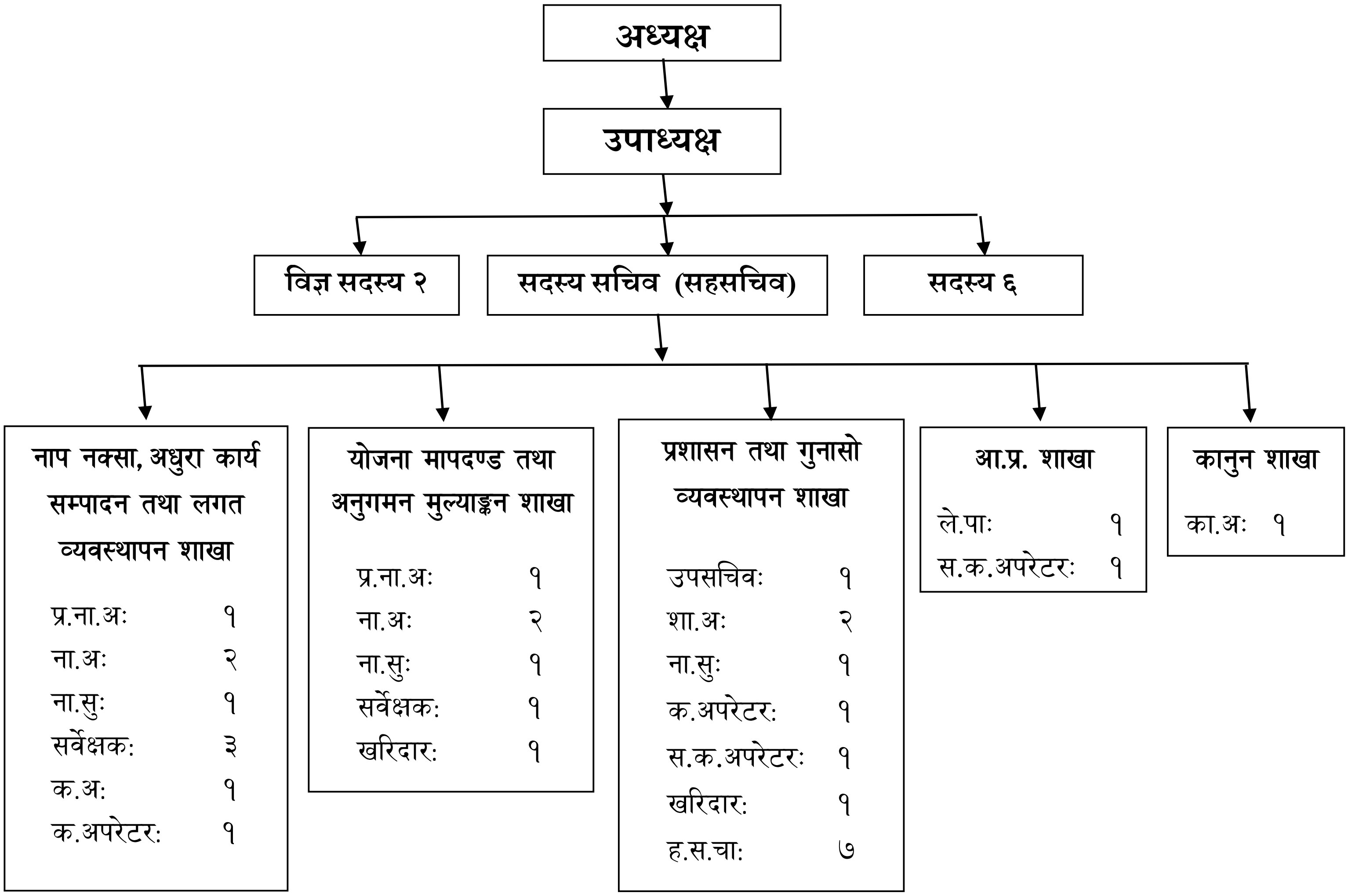

नेपाल सरकार
भूमि समस्या समाधान आयोग
ताहाचल, काठमाडौं

शाखागत कार्यविवरण

1. **नाप नक्सा, अधुरा कार्य सम्पादन तथा लगत व्यवस्थापन शाखा**
    - जग्गाको नाप नक्सा गर्ने विधि तयार गर्ने।
    - जग्गाको नाप नक्सा गर्ने कार्यविधि तथा मापदण्ड तयार गर्ने।
    - नाप नक्साको कार्ययोजना तयार गर्ने।
    - प्राविधिक जनशक्तिलाई तालिम तथा अभिमुखीकरण गर्ने।
    - नाप नक्सासम्वन्धी फिल्ड कार्यको अनुगमन तथा निरीक्षण गर्ने।
    - स्थानीय तहवाट प्राप्त तथ्याङ्क र सूचनाको विश्लेषण गर्ने।
    - विगतका आयोग, समिति र कार्यदलहरूबाट सम्पादन हुन बाँकी रहेका कार्यहरूको विवरण संकलन गर्ने।
    - सम्पादन हुन बाँकी कामको प्रकृति अध्ययन गर्ने।
    - पुर्व आयोग, समिति र कार्दलवाट समाधान गर्न वाकी रहेका कामहरूको फछ्र्यौट गर्न आयोग समक्ष पेस गर्ने र आयोगवाट भएका निर्णय कार्यान्वयन गर्ने।
    - कार्यप्रकृतिअनुसार समस्या समाधानका लागि आवश्यक कार्यविधिहरू तर्जुमा गर्ने।
    - पूर्व आयोग, समिति र कार्यदलवाट भएका कार्वाहीका सम्वन्धमा न्यायिक तथा अर्धन्यायिक निकायहरूवाट भएका आदेश र फैसला अध्ययन गर्ने।
    - विभिन्न निकायहरूवाट प्राप्त तथ्याङ्कक र सूचनाको विश्लेषण गर्ने।

2. **योजना मापदण्ड तथा अनुगमन मुल्याङ्कन शाखा**
    - आयोगको कार्ययोजना, कार्यविधि र मापदण्ड तयार गर्ने।
    - आयोग र जिल्ला समितिको वार्षिक वजेट तयार गर्ने।
    - प्राप्त तथ्याङ्कको विश्लेषण गरी जग्गाको वर्गीकरण खाका तयार गर्ने।
    - आयोगवाट सञ्चालन हुने कार्यक्रम र गोष्ठीहरूको सञ्चालन तथा व्यवस्थापन गर्ने।
    - स्थानीय तहबाट प्राप्त तथ्याङ्क र सूचनाको विश्लेषण गर्ने।
    - संघीय, प्रदेश र स्थानीय सरकारबीच समन्वय कायम गर्ने।
    - नेपाल सरकारका विभिन्न निकायहरूबीच समन्वय र सम्पर्क कायम गर्ने।
    - आयोगलाई आवश्यक तथ्याङ्क र सूचना प्राप्त गर्न समन्वय गर्ने।
    - तालिम लगायतका क्षमता विकाससम्बन्धी कार्यहरू सञ्चालन गर्ने।
    - मापदण्ड र कार्यविधि पालनाको अनुगमन गर्ने।
    - चौमासिक र वार्षिक समीक्षा र प्रतिवेदन तयार गर्ने।
    - प्रगति प्रतिवदेन प्रकाशन कार्य गर्ने।
    - स्थानीय तहवाट प्राप्त तथ्याङ्कक र सूचनाको विश्लेषण गर्ने।

3. **आर्थिक प्रशासन शाखा**
    - वजेट तर्जुमा तथा लेखा व्यवस्थापन सम्वन्धी कार्य गर्ने।
    - लेखा परिक्षण र वेरुजु सम्परिक्षण सम्वन्धी कार्य गर्ने।
    - आर्थिक प्रशासन विषयमा परामर्श प्रदान गर्ने।

4. **प्रशासन तथा गुनासो व्यवस्थापन शाखा**
    - आयोगवाट सम्पादन भएका कार्यको अभिलेखीकरण गर्ने।
    - आयोगमा कार्यरत कर्मचारीको कर्मचारी प्रशासन सम्वन्धित कार्य गर्ने।
    - आयोगको आन्तरिक प्रशासनसम्बन्धी कार्य गर्ने।
    - अस्थायी दरबन्दी सिर्जनाका लागि सिफारिससम्बन्धी कार्य गर्ने।

नेपाल सरकार
भूमि समस्या समाधान आयोग
ताहाचल, काठमाडौं

- आयोगलाई आवश्यक सार्वजनिक खरिद सम्बन्धी कार्य।
- सूचना तथा प्रविधिसम्बन्धी कार्य।
- स्थानीय तहबाट प्राप्त तथ्याङ्क र सूचनाको विश्लेषण गर्ने।
- यस आयोगको कामसँगसम्बन्धी कार्यका सम्बन्धमा प्राप्त हुने गुनासो व्यवस्थापनसम्बन्धी कार्य गर्ने।
- अन्य शाखामा उल्लेख नभएका कार्यहरू।

5. कानुन शाखा

- आयोगलाई कानुनी विषयमा परामर्श प्रदान गर्ने।
- आयोगलाई आवश्यक पर्ने कार्यविधि, निर्देशिका र मापदण्ड तर्जुमामा सहयोग गर्ने।
- आयोगमा पर्न आएका उजुरी र गुनासो सम्बोधनमा कानुनी राय दिने।
- आयोगको तर्फबाट कानूनी प्रतिरक्षा गर्ने।

नेपाल सरकार
भूमि समस्या समाधान आयोग
ताहाचल, काठमाडौं

उल्लेखित संगठन संरचना अनुसार देहायबमोजिमको दरबन्दी विवरण रहेको छ ।

दरबन्दी विवरण

क्र. सं	पद नाम	श्रेणी	सेवा	समुह	सङ्ख्या
१	उपसचिव	रा.प.द्वि.	प्रशासन	सामान्य प्रशासन	१
२	प्रमुख नापी अधिकृत	रा.प.द्वि.	इन्जिनियरिङ	सर्भे	२
४	शाखा अधिकृत	रा.प.तृ.	प्रशासन	सामान्य प्रशासन	२
५	नापी अधिकृत	रा.प.तृ.	ईन्जिनियरिङ्ग	सर्भे	४
६	कानुन अधिकृत	रा.प.तृ.	कानुन	कानुन	१
७	कम्प्युटर अधिकृत	रा.प.तृ.	विविध		१
९	नायब सुब्बा/ले.पा	रा.प. अन. प्र	प्रशासन	सा. प्र/लेखा	३
१०	सर्भेक्षक	रा.प. अन. प्र.	ईन्जिनियरिङ्ग	सर्भे	४
११	कम्युटर अपरेटर	रा.प. अन. प्र	विविध		२
१२	सहायक कम्प्युटर अपरेटर	रा.प. अन. द्वि.	विविध		२
१३	खरिदार	रा.प. अन. द्वि.	प्रशासन	सामान्य प्रशासन	२
१४	हलुका सवारी चालक	विहिन			७
१५	कार्यालय सहयोगी (५००० भन्दा बढी निवेदन भएका जिल्ला समितिको लागि)	विहिन			३५
जम्मा					७३

नापजाँचका लागि फिल्ड खटिने प्राविधिक कर्मचारीहरू

क.सं.	पद नाम	श्रेणी	सेवा /समूह	आवश्यक संख्या
१.	सर्भेक्षक	रा.प.अनं. प्रथम (प्राविधिक)	ईन्जिनियरिङ्ग/सर्भे	४००
२.	अमीन	रा.प.अनं. द्वितीय (प्राविधिक)	ईन्जिनियरिङ्ग/सर्भे	६००
३.	कम्युटर अपरेटर (१००० भन्दा बढी निवेदन भएका जिल्ला समितिको लागि)	रा.प.अनं. द्वितीय (प्राविधिक)	विविध	५५

३.५ प्रकाशन

आयोग गठनको आवश्यकता, उद्देश्य, जिम्मेवारी, संरचना आदिलाई समेटेर हाते पुस्तिका प्रकाशन गरिएको छ । यसबाट आयोगको बारेमा बुझ्न चाहनेलाई आधारभूत जानकारी उपलव्ध भएको छ । त्यस्तै आयोगको कामसँग सम्बन्धित कानुनहरूको सँगालो प्रकाशन गरी उपयोगमा ल्याएको छ । पुस्तकमा नेपालको संविधानमा भएको भूमि सम्बन्धी व्यवस्था, भूमि सम्बन्धी ऐन, २०२१ (आठौं संशोधन समेत), भू-उपयोग ऐन, २०७६, भूमि सम्बन्धी नियमहरू, २०२१ (बीसौं संशोधन समेत), भूमि समस्या समाधान आयोग गठन आदेश, २०८१ को दफा २६ मा उल्लेख भए बमोजिमका अधिकारहरू, भूमि समस्या समाधान आयोग गठन आदेश, २०८१ मा समेटिएको छ ।

यसैगरी आयोगको वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन, जग्गाधनी स्रेस्ता पुर्जा, फिल्डबुक, भूमिहीन दलित, भूमिहीन सुकुम्बासी र अव्यवस्थित बसोबासीको व्यवस्थापनका लगि जग्गाको नापनक्सा सम्बन्धी हातेपुस्तिका, आयोग र जिल्ला समितिका पदाधिकारीहरूको नाम र सम्पर्क नं. समेत भएको डायरी समेत प्रकाशन गरिएको छ।

नेपाल सरकार
भूमि समस्या समाधान आयोग
ताहाचल, काठमाडौं

३.६ गुनासो व्यवस्थापन

आ.व. ०८१/८२ मा यस आयोगमा अख्तियार दुरूपयोग अनुसन्धान आयोगलगायत विभिन्न निकायहरूबाट प्राप्त हुन आएका गुनासो र सोको फछ्र्योटसम्बन्धी विवरण देहायबमोजिम रहेको छः-

सि.नं.	उजुरी प्राप्त		उजुरी विवरण	उजुरी पठाउने निकाय	कार्यान्वयनको अवस्था	कैफियत
	मिति	पत्र संख्या				
१	२०८१/१०/१४	२३८१/BDS८१/८२-३६२२५		अख्तियार दुरूपयोग अनुसन्धान आयोग, वर्दिवास, महोत्तरी	च.नं. ३४३ मिति २०८१/११/२५ मार्फत विवरण उपलब्ध गराइएको	
२	२०८२/०२/२२	अ/८१		भूमि व्यवस्था सहकारी तथा गरिबी निवारण मन्त्रालय	च.नं. ५९४ मिति २०८२/२/२९ को पत्र मार्फत जिल्ला समिति तनहुँसँग विवरण माग गरिएको ।	अख्तियार दुरूपयोग अनुसन्धान आयोग मार्फत उजुरी प्राप्त
३	२०८२/२/१२	अ/८८		भूमि व्यवस्था सहकारी तथा गरिबी निवारण मन्त्रालय	च.नं. ५९३ मिति २०८२/२/२९ को पत्र मार्फत जिल्ला समिति कञ्चनपुरसँग विवरण माग गरिएको ।	अख्तियार दुरूपयोग अनुसन्धान आयोग मार्फत उजुरी प्राप्त
४	२०८१/११/	१/०८१/८२	वास्तविक सत्य तथ्य छानविनगरी जग्गा वितरण सम्बन्धी ।	भूमि व्यवस्था सहकारी तथा गरिबी निवारण मन्त्रालय	च.नं. ३५८ मिति २०८१/१२/३ को पत्र मार्फत जिल्ला अदालत नवलपरासी पश्चिममा माग बमोजिमका कागजातहरु पठाइएको।	
५	२०८२/१/२२	२/०८१/८२	तिनाउ नदी भनी जनिएको जग्गा अतिक्रमण गरी वस्ती वसाइएको जग्गा वितरण ।	भूमि व्यवस्था सहकारी तथा गरिबी निवारण मन्त्रालय	च.नं. ४८८ मिति २०८२/१/१५ को पत्र मार्फत जिल्ला समिति रुपन्देहीलाई ऐन नियम बमोजिम कामकाज गर्ने निर्देशन दिईएको।	हेलो सरकारमा मार्फत उजुरी प्राप्त
६	२०८२/१/२५	३/०८१/८२	बालाजु भाटभटेनी नजिक बसोबास गर्दै आएका घरबार बिहीन बालबालिका सहितका मानिसहरुको उचित आवास व्यवस्थापन सम्बन्धी।	गृह मन्त्रालय	जिल्ला समिति काठमाडौंलाई ऐन नियम बमोजिम कामकाज गर्ने निर्देशन दिईएको।	हेलो सरकारमा मार्फत उजुरी प्राप्त
७	२०८२/३/१२	११८७०/२०८१/८२	नेपाल सरकार प्रतिवादी राज कुमार राय समेतको लिखत सम्बन्धी कसुर मद्दाको अनुसन्धानमा विवरण माग सम्बन्धी।	जिल्ला प्रहरी कार्यालय, अपराध अनुसन्धान शाखा, सिरहा।	च.नं. ६९३ मिति २०८२/३/३१ मार्फत विवरण उपलब्ध गराइएको	

नेपाल सरकार
भूमि समस्या समाधान आयोग
ताहाचल, काठमाडौं

परिच्छेद -४
विविध

४.१ आयोगको बैठक संख्या र निर्णय

आ.व. २०८१/८२ मा भूमि समस्या समाधान आयोगको १८ वटा बैठक बसी विभिन्न विषयमा निर्णय भएको थियो। ती निर्णयहरूमध्ये ७७ वटै जिल्ला समितिहरूलाई मार्ग निर्देशन हुने गरी देहायका निर्णयहरू गरिएका थिए:-

२०८१ माघ १० बिहीबार

भूमि समस्या समाधान आयोग गठन आदेश, २०८१ बमोजीम नेपाल सरकारबाट भूमि समस्या समाधान आयोगलाई प्राप्त अधिकारहरूमध्ये तपसिलका अधिकारहरू दफा २६ को उपदफा (४) बमोजिम जिल्ला समितिलाई प्रत्यायोजन गर्ने ।

1) भूमिहीन दलित, भूमिहीन सुकुम्बासी र अव्यवस्थित बसोबासीका लागि जिल्ला समितिको कार्ययोजना तर्जुमा गरी स्वीकृत गर्ने र नतिजामुखी ढङ्गले कार्यान्वयन गर्ने ।
2) भूमिहीन दलित र भूमिहीन सुकुम्बासीलाई जग्गा उपलब्ध गराउने र अव्यवस्थीत बसोबासीको व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्यमा सम्बन्धित प्रदेश सरकार र जिल्ला भित्रका स्थानीय तह र अन्य सरोकारवाला बिच आवश्यक समन्वय र सहजीकरण गर्ने ।
3) जिल्ला भित्र रहेका स्थानीय तहले गरेका भूमिहीन दलित, भूमिहीन सुकुम्बासी र अव्यवस्थित बसोबासीको पहिचान, लगत संकलन र प्रमाणीकरण सम्बन्धी कार्यको अनुगमन गर्ने ।
4) विगतका आयोग, समिति वा कार्यदलबाट संकलन भएका निवेदनका बाँकी कामहरू, वितरण गरिएका जग्गाको स्वामित्व, नक्सा र श्रेस्ता सम्बन्धी बाँकी रहेका कामहरू फर्छ्यौट गर्ने ।
5) स्थानीय तह अनुसार भूमिहीन दलित, भूमिहीन सुकुम्बासी र अव्यवस्थित बसोबासीलाई उपलब्ध गराउन सकिने जग्गाको विवरण पुनर्पुष्टी/यकिन गर्ने ।
6) अव्यवस्थीत बसोबासीका लागि प्रचलित कानून बमोजिम दस्तुर निर्धारण गर्ने।
7) सम्बन्धित मालपोत कार्यालय र स्थानीय तहसँग समन्वय गरी सम्बन्धित नापी कार्यालयबाट जग्गा नापी गराउने।
8) आयोगको निर्णयानुसार भूमिहीन दलित, भूमिहीन सुकुम्बासी र अव्यवस्थीत बसोबासीलाई प्रदान गरिने जग्गा दर्ता गरि गठन आदेशमा उल्लेख भए अनुसार जग्गाधनी दर्ता श्रेस्ता र जग्गाधनी दर्ता प्रमाण-पुर्जा तथा नापी नक्सा प्रमाणित गर्ने ।
9) भूमिहीन दलित, भूमिहीन सुकुम्बासी र अव्यवस्थीत बसोबासीलाई प्रदान गरिने जग्गाको जग्गाधनी दर्ता प्रमाण-पुर्जा तयार गरी उपलब्ध गराउने।
10) भूमिहीन दलित, भूमिहीन सुकुम्बासी र अव्यवस्थित बसोबासीलाई प्रदान गरिने जग्गाको जग्गाधनी दर्ता श्रेस्ता, निर्णय पुस्तिका र मिसिल सम्बन्धित मालपोत कार्यालय तथा नापी नक्सा र फिल्डबुक सम्बन्धित नापी कार्यालयलाई हस्तान्तरण गर्ने ।
11) वितरण गर्न नमिल्ने जग्गामा बसेका र कुनै जग्गा आवाद कमोत नगरेको भूमिहीन दलित र भूमिहीन सुकुम्बासीलाई उपलब्ध गराउन सकिने जग्गा प्रदेशको समन्वयमा पहिचान गरि स्थानीय तहले (वडा समितिको सिफारिस समेतको आधारमा) तोकेको जग्गा नापी नक्सा गराउने।

२०८२ जेष्ठ ५ सोमबार

विगतका आयोग, समिति र कार्यदलले व्यक्तिलाई जग्गाधनी प्रमाण पूर्जा वितरण गरेको र जग्गाधनी दर्ता श्रेस्ता मालपोत कार्यालयमा बुझाएको तर जग्गा उपलब्ध गराउने निर्णय नभएकोले सो समस्या समाधान गर्न निर्देशन माग भएकोमा विगतका आयोग, समिति र कार्यदलका बाँकी काम सम्पन्न गर्ने सम्बन्धी कार्यविधि, २०८१ बमोजिम कार्यान्वयन गर्न गराउन निर्देशन दिने ।

PAF

नेपाल सरकार
भूमि समस्या समाधान आयोग
ताहाचल, काठमाडौं

बैकुण्ठ बहादुर चन्द अध्यक्ष रहेको आयोगले गरेको पूर्जा वितरण कार्यको अधुरो अपुरो कामकाज गर्न मिल्ने नमिल्ने सम्बन्धमा निर्देशन माग भएकोमा विगतका आयोग, समिति र कार्यदलका बाँकी काम सम्पन्न गर्ने सम्बन्धी कार्यविधि, २०८१ अनुसार कार्य गर्न गराउन निर्देशन दिने।

२०५२ सालको सुकुम्बासी समस्या समाधान आयोगबाट वितरण भएका जग्गाहरुमा साबिक पहिलेदेखि नै हालसम्म अर्कै व्यक्तिले घर बनाई बसेका भनि लेखि आएकोमा सो कार्य सम्पन्न गर्न विगतका आयोग, समिति र कार्यदलका बाँकी काम सम्पन्न गर्ने सम्बन्धी कार्यविधि, २०८१ दफा ३ को (छ) बमोजिम गर्न गराउन निर्देशन दिने।

२०८२ जेष्ठ २० मङ्गलबार

अव्यवस्थित बसोबासीलाई जग्गा दर्ता गर्ने सम्बन्धमा जिल्ला समितिबाट निर्णय भएपश्चात जिल्ला समितिले जग्गा प्राप्त गर्ने अव्यवस्थित बसोबासीहरुको विवरण उल्लेख गरी जग्गा दर्ता गर्न आउने सम्बन्धी १५ दिने सूचना "भूमिहीन दलित, भूमिहीन सुकुम्बासी र अव्यवस्थित बसोबासीलाई जग्गा उपलब्ध गराउने सम्बन्धी कार्यविधि, २०८१" को अनुसूची-११ बमोजिमको ढाँचामा प्रकाशन गर्नु गपर्ने भन्ने वयवस्था रहेकोमा सो म्यादभित्र राजश्व दाखिला गरी दर्ता गर्न आउने लाभग्राही छुटफुट भएकोमा उल्लिखित सूचना पुनःप्रकाशन गर्न सक्ने भनी निर्देशन दिने।

२०८२ जेष्ठ २७ मङ्गलबार

अधुरा अपुरा कार्य गर्ने तर्फ राजश्वको विषयमा विगतमा गठन भएका आयोगले तोकेको राजश्व प्रतिशत मालपोत कार्यालयको न्यूनतम मुल्यांकनको आधार रहेकोमा विगतको न्यूनतम मुल्यांकन अनुसार लिने वा हालको न्यूनतम मुल्यांकन अनुसार असुल गर्ने सम्वन्धमा "विगतका आयोग, समिति र कार्यदलका बाँकी काम सम्पन्न गर्ने सम्वन्धी कार्यविधि, २०८१" को दफा ६ (१) को खण्ड घ मा उल्लेख भए अनुसार विद्यमान भूमि सम्वन्धी नियमावली अनुसार प्रकृया अगाडी बढाउन लेखि पठाउने।

विगतका आयोग, समिति र कार्यदलका बाँकी काम सम्पन्न गर्ने सम्वन्धमा तत्कालिन आयोग वा समितिहरुको आदेश तथा राजपत्र उपलब्ध नभएको, उपलब्ध भएकोमा राजश्व दर उल्लेख नभएको र विगतका अभिलेख नभेटिएको हकमा प्रचलित कानुन बमोजिम लिने भन्ने कार्यविधिमा व्यवस्था भएकोमा कुन कानुनका आधारमा अधुरा अपुरा कामको हकमा के उपयुक्त हुन्छ भनि भूमि समस्या समाधान आयोग जिल्ला समिति सुर्खेतबाट लेखी आएको सम्वन्धमा "विगतका आयोग, समिति र कार्यदलका बाँकी काम सम्पन्न गर्ने सम्वन्धी कार्यविधि, २०८१" को दफा ६ (१) को खण्ड घ मा उल्लेख भए अनुसार विद्यमान भूमि सम्वन्धी नियमावली अनुसार प्रकृया अगाडी पढाउन लेखि पठाउने।

आयोगका जिल्ला समितिहरुले अव्यवस्थित बसोबासीहरुलाई निजले बसोबास वा आवाद कमोत गरेको क्षेत्रफलको कानुन बमोजिम दस्तुर निर्धारण गर्दा प्रत्येक अव्यवस्थित बसोबासीको अलग-अलग नाममा दस्तुर निर्धारण गर्ने र निर्धारण भएको दस्तुर (राजश्व) रकम सम्बन्धित व्यक्तिको नामबाट नै बैंक दाखिला गर्न लगाई जग्गा व्यवस्थापन गर्न/ गराउन जिल्ला समितिहरुलाई परिपत्र गर्ने।

२०८१ आषाढ १ आइतवार

विगतका आयोग, समिति र कार्यदलले काम शुरु गरी सम्पन्न हुन नसकेको कार्यहरु पहिचान गर्ने सम्बन्धमा द्विविधा भएको सन्दर्भमा भूमि समस्या समाधान आयोग गठन आदेश, २०८१ को दफा २० लाई आधार मानि सो बाँकी कार्यको पहिचान गरी विगतको आयोग, समिति र कार्यदलका बाँकी काम सम्पन्न गर्ने सम्बन्धी कार्यविधि, २०८१ मा उल्लेख भए बमोजिमको प्रक्रिया अनुसार कार्य सम्पन्न गर्ने भनि पत्राचार गर्ने निर्णय गरियो।

राष्ट्रिय भूमि आयोगबाट राजश्व सम्वन्धी निर्णय भई अव्यवस्थित बसोबासीहरुले राजश्व तिर्न नसकी जग्गा दर्ता हुन बाँकी रहेको बुझिन आएकोले सो विषयमा सम्पूर्ण प्रक्रिया सम्पन्न हुन बाँकी रहेको देखिएको र हाल भूमि सम्वन्धी (२० औं संशोधन) नियमावली, २०२१ जारी भई कार्यान्वयनमा आइसकेको हुनाले सम्बन्धित लाभग्राहीबाट निवेदन प्राप्त भएमा उल्लेखित नियमावलीमा भएको प्रावधान अनुसार निर्णय गरी प्रक्रिया अगाडी बढाउन लेखी पठाउने।

PAF

नेपाल सरकार
भूमि समस्या समाधान आयोग
ताहाचल, काठमाडौं

४.२ आयोगका पदाधिकारी र कर्मचारीको विवरण

(क) आयोगका पदाधिकारी

सि.नं	नामथर	पद	सम्पर्क नं.
१	हरिप्रसाद रिजाल	अध्यक्ष	९८५११४२९०४
२	सनतकुमार कार्की	उपाध्यक्ष	९८४८९८३३९३
३	डा. जगतबहादुर बस्नेत	विज्ञ सदस्य	९८५१०८११९७
४	टेक बहादुर शाह	विज्ञ सदस्य	९८५११०२९२९
५	गोवर्द्धन कोली	सदस्य	९८४१६९९४०८
६	गुञ्जबहादुर खड्का	सदस्य	९८५११५९०८९
७	अनिलकृष्ण प्रसाईं	सदस्य	९८५१०२६०५०
८	आरती भण्डारी	महिला सदस्य	९८५६०६२१२२
९	सुशिल डंगोल	सदस्य सचिव	९८५१२७४८१२/ ९८४१४५१९११

(ख) आयोगका कर्मचारीहरूको विवरण

सि.नं.	नाम, थर	पद	मोबाइल नं.
१	गोकुल ढुंगेल	उपसचिव	९८४१५२७८२९
२	संजीव कुमार साह	प्रमुख नापी अधिकृत	९८४१४५२९१३
३	महेश्वर कार्की	प्रमुख नापी अधिकृत	९८४९३१२३९५
४	उमेश हरि अधिकारी	शाखा अधिकृत	९८४१५१६८९४
५	बद्रीप्रसाद शर्मा वाग्ले	शाखा अधिकृत	९८४१५४६७८६
६	शिव भण्डारी	नापी अधिकृत	९८४६०१४७४५
७	अनिष क्षेत्री	नापी अधिकृत	९८४३३७६१३५
८	विनिता उपाध्याय	नापी अधिकृत	९८४३६७४८३२
९	रोशनी कार्की	नायब सुब्बा	९८४९८८८५४३
१०	अमृता राई	नायब सुब्बा	९८४३८४०९७६
११	तिलक स्वाँर	नायब सुब्बा	९८६८२४८६४३
१२	मनमाया निरौला	लेखापाल	९८४१९१२०२२
१३	एलिना शर्मा	सर्भेक्षक	९८६११४५६९५
१४	पवन पौडेल	सर्भेक्षक	९८४३६४२६५६
१५	गायत्रीप्रसाद अधिकारी	सर्भेक्षक	९८४१५५५३०३
१६	राजेशकुमार झा	सर्भेक्षक	९८५१०३७९४०
१७	रश्मी योगी	सर्भेक्षक	९८६३४८४८५१
१८	तीर्थराज अधिकारी	कम्प्यूटर अपरेटर	९८५११८६७५०
१९	बीरबल घलान	कम्प्यूटर अपरेटर	९८४९३९०९४१
२०	पशुपति थपलिया	खरिदार	९८४५६६३१४४

PAF

नेपाल सरकार
भूमि समस्या समाधान आयोग
ताहाचल, काठमाडौं

२१	उद्धवराज भट्ट	खरिदार	९७६९८७२७२६
२२	संग्राम भण्डारी	सहायक क. अ.	९८६४८३७५१०
२३	सागर केसी	सहायक क. अ.	९८४३०१३७९९
२४	अमिर बाबु कोइराला	ह.स.चा.	९८६३८००३१९
२५	गोपाल रिजाल	ह.स.चा.	९८६०६७३९५९
२६	सुनिल प्रसाद खरेल	ह.स.चा.	९८४४३४१५८६
२७	कृष्णबहादुर रोका	ह.स.चा.	९७६८४२१५९५
२८	विनोद केसी	ह.स.चा.	९८६७३३८३३८
२९	सुशिला गिरी	का.स.	९८४१९५५७०३
३०	सावित्री देवी शर्मा ज्ञवाली	का.स.	९८६३०२५११२
३१	अनन्तराज पाण्डेय	का.स.	९८६९०९३५१६
३२	हस्तकला कटुवाल	का.स.	९८४१९८०९४५
३३	रुक्मिणी पौडेल	का.स.	९८४९०६४००३

नेपाल सरकार
भूमि समस्या समाधान आयोग
ताहाचल, काठमाडौं